

**T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**COVID 19 SÜRECİNDE ÇOCUKLARI UZAKTAN EĞİTİM ALAN
ANNE DENEYİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN KENT
MERKEZİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
İREM DENİZ**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA GÜNGÖRER**

VAN –2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

İrem DENİZ tarafından hazırlanan “Covid 19 Sürecinde Çocukları Uzaktan Eğitim Alan Anne Deneyimleri Üzerine Sosyolojik Bir Bakış: Van Kent Merkezi Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Dr. Öğr.Üyesi Fatma GÜNGÖRER Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan: Prof. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye: Dr. Öğr. Gülreyhan ŞUTANRIKULU Sosyoloji Anabilim Dalı, Batman Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	27/09/2022
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (29.09.2022)

İrem DENİZ

Yüksek Lisans Tezi

İrem Deniz

**VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

Eylül, 2022

COVID 19 SÜRECİNDE ÇOCUKLARI UZAKTAN EĞİTİM ALAN ANNE DENEYİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ: VAN KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Geçmişten günümüze kadar kadına yönelik çeşitli söylemler bulunmaktadır. Kadın genel olarak dişiliği ve anneliği ile tanımlanmaktadır. Belirli bir yaşa gelen kadının evlenmesi ve anne olması ile toplumsal yapı içerisinde yeri sağlamlaştırmaktadır. Ancak toplumsal yapı içerisinde kadınların rol ve sorumlulukları bitmemektedir. Kadın hangi iş ya da hangi mevki de olursa olsun, en mükemmel eş, en mükemmel anne olması gerekmektedir. Aksi halde kötü kadın kötü anne sıfatları kazanmaktadır.

Salgın kısa sürede yayılım hızı göstererek insanları, hayvanları bitkileri etkileyen hastalık olarak tanımlanmaktadır. 2019 yılında ortaya çıkan Covid salgını tüm insanlığı etkilemiş, önemli bir salgın olarak tarihe geçmiştir. Yaşanan salgın nedeni ile tüm dünyada ve ülkemizde çeşitli kısıtlamalar uygulanmıştır. İş hayatı, sosyal hayat ve eğitim hayatı evden devam ettirilmiştir. Yaşanan bu salgın nedeni ile ülkeler toplumsal kurumlar açısından farklı politikalar izlemiştir. Bir toplumun gelişmesinde ve dönüşmesinde etkili olan eğitim kurumunun aksamaması için çeşitli yöntemlere gidilmiştir.

Eğitim ve öğretimin aksamaması için uzaktan eğitim uygulamasına bu süreçte aktif bir şekilde geçilmiştir. Tüm ülkeler çevrimiçi ya da çevrimdışı bir uygulama olan uzaktan eğitimden aktif bir şekilde yararlanmışlardır. Bu süreç içerisinde

kadının var olan sorumluluklarına çocuğun dersleri ile ilgilenme sorumluluğu da eklenmiştir. Bu süreç içerisinde de yıpranan, yorulan taraf yine anneler olmuştur.

Bu çalışma ile Van kent merkezinde yaşayan Covid-19 sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan anne deneyimlerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Bu süreçte rol ve sorumlulukları artan annelerin, sosyo-demografik bilgilerinin yanında, uzaktan eğitimle ilgili düşüncelerine, uzaktan eğitimle ilgili yaşadıkları avantaj yada dezavantajlara, bu süreçte yaşadıkları sorunlara, artan sorumluluklarına yönelik bakış açılarına, uzaktan eğitimin ev hayatına ve ev işleyişine etkisine, uzaktan eğitimin teknolojik araçlara bağımlılığa etkisine, anne olmanın bu süreçteki olumlu ya da olumsuz etkisinin, anne deneyimleri kapsamında açıklanması amaçlanmıştır.

Bu çalışma ana hatları ile üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Covid-19 süreci ve sonrasında uygulanan salgın, karantina ve uzaktan eğitimle ilgili kavramsal bilgilere yer verilmiş, kuramsal çerçevede uzaktan eğitim ve anne deneyimlerine yönelik çeşitli yaklaşımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın problemleri, araştırmanın evren grubu ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri, araştırma esnasında karşılaşılan zorluklar ve analizlerin yer aldığı araştırmanın metodoloji kısmı yer almaktadır. Çalışmanın devamında nitel veri toplama tekniği olan mülakat ile Van Kent merkezinde 30 anne katılımıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise araştırma bulgularından yola çıkılarak elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Görüşülen katılımcılara nitel araştırma yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış mülakat formuna göre gerçekleşmiştir. Bu amaçla toplam 30 kadına ulaşılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu çalışma da detaylı verilerin bir doyuma ulaşması, beklenen temel kriterlerden biridir. Bu durumda alınan cevapların tekrara düştüğü ve farklı görüş içeren bir bulguya rastlanmaması nedeniyle araştırma 30 annenin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

30 katılımcı ile yapılan görüşmeler minimum 20 dakika ile maksimum 45 dakika arasında olup toplam 978 dakika süren görüşmeler gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların izinleri doğrultusunda bir ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerin ardından elde edilen ses kayıt cihazındaki veriler deşifre edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yapılan deşifrelerde görüşmeler olduğu gibi bilgisayara aktarılmış, hiçbir müdahale yapılmamış ve verilerin özgünlüğü korunmuştur. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çalışmanın amaçlarına uygun bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne Deneyimleri, Covid-19, Uzaktan Eğitim.

Sayfa Sayısı : XIV+117

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER

M.Sc. Thesis

İrem DENİZ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
September, 2022

A SOCIOLOGICAL LOOK ON THE EXPERIENCES OF MOTHERS WHO HAVE DISTANCED EDUCATION IN THE COVID 19 PROCESS: THE CASE OF VAN CITY CENTER

ABSTRACT

There are various discourses about women from past to present. Women are generally defined by their femininity and motherhood. With the marriage of a woman of a certain age and becoming a mother, her place in the social structure is strengthened. However, the roles and responsibilities of women in the social structure do not end. No matter what job or position a woman is in, she should be the most perfect wife, the most perfect mother. Otherwise, the bad woman gains the title of bad mother. The epidemic is defined as a disease that affects people, animals and plants by showing the speed of spread in a short time. The Covid epidemic, which emerged in 2019, affected all humanity and went down in history as an important epidemic. Due to the epidemic, various restrictions have been applied all over the world and in our country. Business life, social life and education life continued from home. Due to this epidemic, countries have followed different policies in terms of social institutions. Various methods have been used in order not to disrupt the educational institution, which is effective in the development and transformation of a society. In order not to interrupt my education and training, distance education has been actively implemented in this process. All countries have actively benefited from distance education, which is an online or offline application. In this process, the responsibility of taking care of the child's lessons has been added to the existing responsibilities of the woman. In this process, it was the mothers who were worn out

and tired.

With this study, it is aimed to discuss the experiences of mothers whose children receive distance education during the Covid-19 process living in the city center of Van. In this process, mothers, whose roles and responsibilities have increased, besides their socio-demographic knowledge, their thoughts on distance education, the advantages or disadvantages of distance education, the problems they experience in this process, their perspectives on their increased responsibilities, the effect of distance education on home life and home functioning, the effect of distance education on homework. In this study, it is aimed to explain the positive or negative effects of being a mother on addiction to technological tools within the scope of mother's experiences.

This study mainly consists of three parts. In the first chapter, conceptual information about the epidemic, quarantine and distance education applied during and after the Covid-19 process is given, and various approaches to distance education and mother experiences are included in the theoretical framework. In the second part, the purpose of the research, the importance of the research, the problems of the research, the universe group and sample of the research, the data collection techniques used in the research, the difficulties encountered during the research and the analysis are included in the methodology part of the research. In the continuation of the study, the findings obtained with the interview, which is a qualitative data collection technique, and the semi-structured interview form conducted with 30 mother participants in the city center of Van. In the third part which is the last part, the results obtained from the research findings are evaluated.

The interviewed participants were reached by snowball sampling technique, one of the qualitative research methods. The interviews were carried out according to a semi-structured interview form. For this purpose, a total of 30 women were reached. In this study, which was carried out with the qualitative research method, reaching a saturation of detailed data is one of the main criteria expected. In this case,

the research was limited to the opinions of 30 mothers, since the answers were repetitive and there was no finding with different opinions.

Interviews with 30 participants ranged from a minimum of 20 minutes to a maximum of 45 minutes, with a total duration of 978 minutes. A voice recorder was used in the interviews with the permission of the participants. The data in the voice recorder obtained after the interviews were deciphered and transferred to the computer environment. In the transcripts, the interviews were transferred to the computer as they were, no intervention was made and the originality of the data was preserved. The data obtained as a result of the research were tried to be interpreted and interpreted in accordance with the aims of the study with the descriptive analysis method.

Keywords: Mother Experiences, Covid-19, Distance Education

Quantity of Page : XIV+117

Supervisor : **Asst. Prof.** Fatma GÜNGÖRER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
ÖN SÖZ	xiii
GİRİŞ	1
1.KAVRAMSAL VE KURAMSALÇERÇEVE	5
1.1. KavramsalÇerçeve	5
1.1.1. Kadın ve Annelik Rollerini	5
1.1.2. Salgın.....	7
1.1.3. Uzaktan Eğitim.....	10
1.2. KuramsalÇerçeve.....	13
1.2.1. Anneliğinin Kuramsal Temeli ve Toplumsal İnşası.....	13
1.2.1.1. Annelik Deneyimine Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar.....	13
1.2.1.2. Feminist Perspektiften Toplumsal Cinsiyet ve Kadınlık Rollerini.....	15
1.2.1.3. Salgınla Derinleşen Görünmeyen Emek ve Geleneksel Kadınlık Rollerinin Yeniden Üretimi	17
1.2.1.4. Toplumsal Olarak Kurgulanan Annelik Rollerini ve Anneden Beklentiler	20
1.2.1.5. Kadının Kimlik İnşasında Annelik ve Salgında Anne Olmak	22
1.2.1.6. Kadınların İş ve Çalışma Hayatında Anne Olması: Bir Kariyer mi? Bariyer mi?	25
1.2.2. Kuramsal Bir Temel Açısından Uzaktan Eğitim Uygulaması ve Salgında Uzaktan Eğitim	27
1.2.2.1. Çatışmacı Yaklaşım Temelinde Uzaktan Eğitim	27
1.2.2.2. Uzaktan Eğitim Ve Türkiye’deki Uygulamaları	29
1.2.2.3. Salgının Eğitim Uygulamalarına Etkisi.....	32
2.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	37
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	37
2.1.1. Araştırmanın Amacı	37

2.1.2. Araştırmanın Önemi.....	38
2.2. Araştırmanın Problemleri.....	39
2.3. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu.....	40
2.4. Veri Toplama Teknikleri ve Analizi.....	40
2.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar.....	42
2.6. Nitel Araştırma Grubu	43
3.BULGULAR.....	46
3.1. Uzaktan Eğitime Yönelik Düşünceler.....	46
3.2. Uzaktan Eğitime Daha Önce Katılma Durumu	49
3.3. Uzaktan Eğitim Sürecinin Eğitim ve Öğretimdeki Yeterliliği.....	50
3.4. Uzaktan Eğitimin Çocuğun Başarısına Olumlu, Olumsuz Etkisi	52
3.5. Uzaktan Eğitimin Çocukların Geleceğine Etkisi	55
3.6. Eğitim ve Öğretim Yüz Yüze Mi Olmalı? Uzaktan Mı Olmalı?	58
3.7. Uzaktan Eğitimin Avantaj ve Dezavantajları	59
3.8. Uzaktan Eğitim ve Teknolojik Araçlara İlişkin Düşünceler.....	62
3.8.1. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Alt Yapı.....	62
3.8.2. Uzaktan Eğitim Süreci ve Teknolojik Araçlar Bağımlılığı.....	63
3.8.3. Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araçlarla Etkileşim.....	65
3.8.4. Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araçlarla Etkileşim ve Artış Durumu	67
3.8.5. Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araç Kullanımı ve Bağımlılık	70
3.9. Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumlu ya da Olumsuz Deneyimler	72
3.9.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumlu Olaylar.....	72
3.9.2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumsuz Olaylar	73
3.10. Uzaktan Eğitimin Gündelik Hayata ve Ev İçi Yaşama Etkisi	75
3.10.1. Uzaktan Eğitimin Günlük Hayata Etkisi.....	76
3.10.2. Uzaktan Eğitimin Ev Hayatına Etkisi	78
3.10.3. Uzaktan Eğitimin Ev İşleyişine Etkisi	80
3.11. Uzaktan Eğitimin Annelere Yüklediği Rol.....	82
3.12. Uzaktan Eğitim Sürecine Ayrılan Zaman	84
3.13. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocukla İlgilenen Ebeveyn.....	85
3.14. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuğun Derse Katılma Durumu	86

3.15. Uzaktan Eğitimle Birlikte Ders Alışkanlıklarındaki Değişim	88
3.16. Uzaktan Eğitime Katılımda Ebeveyn ve Çocuğun Yaşadığı Sorunlar	90
3.17. Uzaktan Eğitim Sürecinde Anne Deneyimleri.....	92
3.17.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmak	92
3.17.2.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmanın Avantajları	93
3.17.3.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmanın Dezavantajları.....	93
3.18. Ev İçinde Çalışan ve Ev Dışında Çalışan Anne Olmanın Getirdiği Sorumluluklara Uzaktan Eğitim Sorumluluğunun da Eklenmesi Durumu.....	95
3.19.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmak.....	96
3.19.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmanın Avantajları	97
3.19.2.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmanın Dezavantajları.....	98
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	100
KAYNAKÇA.....	105
EKLER	113
ÖZ GEÇMİŞ	
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge

Sayfa

Çizelge 2.1. Katılımcıların Sosyo-demografik Yapılarına İlişkin Bilgiler.....44

ÖN SÖZ

Yüksek lisan tezim için çalışmak istediğim konu lisans döneminden beri ilgi duyduğum eğitim sosyolojisi alanına yönelikti. Konu seçimi için belirli bir arayıştayken yaşadığımız salgın süreci ve bu süreç içinde uygulanan uzaktan eğitim süreci dikkatimi çekti. Uzaktan eğitim sürecinde bir kadın olarak erkeklere nazaran kadınların ister çalışan kadın olsun ister çalışmayan kadın olsun görünmeyen emeğe sahip olduğu ve bu süreç içinde çok fazla yıprandıklarını gördüm. Tez konum için gözlemlemiş olduğum çocukları uzaktan eğitim alan çalışan anneler tezim için bir ilham kaynağı oldu. Bu süreç içerisinde yaptığım gözlemler ve yaşadığım tecrübeler doğrultusunda bu alana yönelik zengin bir veri elde edeceğimi düşünerek anne deneyimlerine odaklandım.

Yaşadığımız salgın süreci ve ülke içerisinde ilk kez uygulanan uzaktan eğitim uygulamasının etkinliği, ülke alt yapısına, toplum yapısına uygunluğu gözlemlediğim diğer konular oldu. Çalışmaya karar verdiğim ve oldukça keyif aldığım bu çalışma salgın nedeni ile bazı aksamalara maruz kalsa da oldukça güzel verilerle sonuçlandı. Konuya karar verdikten sonra tez yazma sürecimde yaşadığım birçok zorluklara ve pes edişlere rağmen sevgili danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER bu süreçteki en büyük destekçimdi. Ve en sonunda istediğim ve çalışmak istediğim alan olan eğitim sosyolojisine yönelik böyle bir çalışma yapmak beni çok gururlandırdı.

Bu süreç içerisinde lisans döneminde de yüksek lisans döneminde de kendisiyle çalışmaktan gurur duyduğum, en büyük şansım olan, birçok anlamda örnek aldığım en büyük idolüm olan, ne kadar pes etsem de beni her seferinde motive eden kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER'e bu süreç içerisinde büyük bir sabırla ve ilgi ile kıymetli bilgilerini benimle paylaşıp manevi desteklerini esirgemediği, her zaman her konuda bana yol gösterdiği, yanımda olduğu için canı gönülden sonsuz teşekkür ederim.

Bu süreci benimle yaşayan, hep yanımda olan ve tezi bitirmem için beni sürekli yönlendiren, ne kadar motivasyon kaybetsem de beni motive eden aileme, görüşmecileri bulmamda yardımcı olan Elif AKBAŞ'a ve kuzenim Ayşegül

MİNAZ’a, bu süreç içerisinde yanımda olan kuzenlerim Yağmur DENİZ’e ve Şevval DENİZ’e sonsuz teşekkürler.

Yaşanan pandemi nedeni ile geçirdiğimiz bu zorlu günlerde salgına rağmen benimle görüşmeyi kabul eden tüm görüşmecilerime içten ve samimi yorumları için teşekkür ederim. Son olarak hayalim olan bu akademi yolunda yürümeye ve başarmaya devam edebilmem dileği ile...

GİRİŞ

Anne çocuğu olan kadın olarak nitelendirilmektedir. Annelik her dönemde ve her toplumda önemli görölmekte ve kadın anne olması ile değeri kazanmaktadır. Annelik, annenin ömür boyu devam ettirdiğı görev olarak görölmekte ve kadın buna bağılı olarak birçok rol ve sorumluluk edinmektedir. Anne olarak kadınlar, toplum tarafından birçok davranışı yerine getirmekle mesul tutulmaktadır. Yerine getirdikleri bu davranışlar geçmişten günümüze gelerek anlam kazanmıştır, yeniden üretilerek sonraki nesillere aktarılmıştır ve aktarılmaya devam etmektedir. Kadının anne olarak en temel görevi, hangi işte hangi mevkide olursa olsun çocuğunu en güzel şekilde yetiştirip eğitmektir. Bu süreç içerisinde annelere çok fazla rol ve sorumluluk yüklenmektedir. Ev içerisindeki sorumluluklar, yemek, temizlik, ütü, diğeri çocukların bakımı, çalışan bir anne ise iş yeri ve sorumluluklarını da yerine getirmekle görevlidir. Aynı zamanda annelerden çağın gerekliliklerini takip edip çocuğu buna göre yetiştirmesi beklenmektedir. Bu durum toplum içinde rol ve sorumlulukları fazla olan kadının yükünü artırmakta kadın ne kadar emek verirse versin görünmeyen emeğı daha da görünmez bir hal almaktadır. Toplumsal yapı içerisinde meydana gelen beşeri ve doğal afet durumunda da kadının en temel görevi, ailesi ve çocuklarına en iyi şekilde hizmet etmek, ev içerisinde huzuru sağlayıp var olan sorunu minimize etmek olarak görölmektedir.

Salgın, kısa sürede yayılım hızı gösteren, insan, hayvan ve bitkileri etkileyen hastalık olarak görölmektedir. Dünyada farklı dönemlerde çeşitli salgın hastalıklar ortaya çıkmış ve bu durum tüm insanlığı etkilemiştir. 2019 yılında Çinin Wuhan kentinde yeni bir virüs tespit edilmiştir. Covid-19 diye nitelendirilen bu virüs, ortaya çıkması ile tespitinin zor olması, yayılım hızının ve ölüm oranlarının fazla olması nedeni ile dünyada pandemi olarak ilan edilmesine yol açmıştır. Bu virüs evrensel bir salgını beraberinde getirmiştir. Yaşanan salgın ile birlikte eğitim hayatında, sosyal hayatta ve iş hayatında çeşitli kısıtlamalar uygulanmıştır. Gündelik hayata etki eden önemli kısıtlamalardan biri, eğitim alanına yönelik olmuştur. Türkiye’de 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından ilk vakanın duyurulmasının ardından eğitim ve öğretim uzaktan eğitime dönüşmüştür.

Uzaktan eğitim, online bir şekilde öğretmen ve öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilen çevrimiçi yada çevrimdışı ortamlarda derslerin bilgisayar, tablet, telefon, televizyon, radyo vb. teknolojik araçlar yardımı ile gerçekleştirilmesi yöntemidir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, öğretmenler ve veliler ev ortamında okul hayatını sürdürmüşlerdir. Bu süreç içerisinde annelerin rol ve sorumlulukları artmıştır. Toplum içerisinde var olan ve yerine getirmek zorunda oldukları, ev temizliği, yemek yapma, çocuk bakma vs. gibi rol ve sorumluluklarına çocuğun ders ve ödev sorumlulukları da yüklenmiş evde hem anne hem aşı hem temizlikçi hem de öğretmen konumuna geçiş yapmışlardır.

Yapılan bu çalışmada “Covid- 19 Sürecinde Çocukları Uzaktan Eğitim Alan Anne Deneyimleri” ele alınmıştır. Bu çalışma ile uzaktan eğitime yönelik bakış açısını anne deneyimlerinden yola çıkarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Kadınların toplumsal yapı içerisinde var olan rol ve sorumluluklarının artması, toplumsal yapı içerisinde çocuğa bakma görevinin annede olmasından dolayı çocuğun dersleri ile ilgilenme sorumluluğunun da anneye verilmesi, kadının bu süreçte çalışan ya da çalışmayan kadın ayrımı olmaksızın yıpranan taraf olmasına ve toplumda var olan rol ve sorumlulukların yeniden üretiminin meydana gelmesine yol açmıştır. Kadının toplumsal yapı içerisinde var olan sorumluluklarına salgın sürecinde ek sorumluluklar eklenmiştir. Gündelik hayatta, evi temizleme, yemek yapma, çocuk bakma vs. ve çocuğun uzaktan eğitimi ile ilgilenme sorumluluğunun da eklenmesi annelerin bu süreçten olumsuz etkilenmesine yol açmıştır.

Bu bağlamda “Covid- 19 Sürecinde Çocukları Uzaktan Eğitim Alan Anne Deneyimleri Üzerine Sosyolojik Bir Bakış: Van Kent Merkezi Örneği” adlı çalışma ile bu sürecin ele alınması amaçlanmıştır. Bu çalışmada çocukları uzaktan eğitim alan anneler araştırmanın başat aktörleridir. Yapılan bu çalışma ile ilgili literatür taraması yapıldığında, bu alanda merkeze pandemi koşullarını alan ve anne deneyimlerine odaklanan başka bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmaların daha çok uzaktan eğitim ile bu süreçteki öğretmenlerin velilerin görüşleri ile ya da uzaktan eğitim sürecinin gelişimi ile ilgili olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimde görünmeyen emeğe sahip olan hem ev içerisinde hem de ev dışında çalışan anne deneyimlerini ele alan başka bir çalışma bulunmamaktadır. Bu

durumun, çalışmanın özgünlüğünü ve sosyoloji disiplinine sağlayacağı katkıyı arttıracaaı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, ortaya çıkan salgın nedeni ile uygulanan uzaktan eğitimin Van kent merkezinde uygulanabilirliği ve uzaktan eğitimin başarısı hakkında annelerin görüş ve düşüncelerini tespit etmek, uzaktan eğitim sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan çalışan annelerin deneyimlerinin ele alınması, uzaktan eğitim sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan çalışmayan annelerin deneyimlerinin ele alınması, uzaktan eğitim sürecinde evde gerçekleştirilen eğitimin ev hayatına, aile içi ilişkilere etkisinin ele alınması ve uzaktan eğitim sürecinin teknolojik bağımlılığa etkisinin ele alınması bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın ana problemini “Covid-19 salgını döneminde, okulların uzaktan eğitime geçmesiyle birlikte ortaya çıkan sürecin, Van Kent Merkezinde yaşayan anne deneyimlerine etkileri neler olmuştur?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırma problemlerine uygun olarak uzaktan eğitimin uygulanmasının olumlu ya da olumsuz etkilerini, avantaj veya dezavantajlarına ulaşılması amaçlanmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin eğitim ve öğretimdeki yeterliliği, çocuğun başarisına olumlu ya da olumsuz etkisi, çocukların ders alışkanlıklarına etkisi, uzaktan eğitimin gündelik hayata, ev içi ilişkilere etkisi, teknolojik aletlerle fazla zaman geçirmenin çocukların dijital bağımlılığına etkisi gibi çeşitli alt problemlerden yararlanılırken görüşülen katılımcıların çalışan ve çalışmayan anneler olmasının da ayrıca ele alınmasıyla bu sürece etkisinin tespiti amaçlanmıştır.

Yapılan alışma konusu itibari ile Van kent merkezinde gerçekleştirilen ilk saha çalışması olması nedeni ile önem arz etmektedir. Güncel bir konu olan salgın süreci ve iki yıl boyunca eğitim ve ğretim sisteminde uygulanan uzaktan eğitimin ele alınması, bu durumun Van kent merkezinde yaşayan anne deneyimlerine göre ortaya koyduğu değişkenler açısından incelenmesi bakımından çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada katılımcılardan zengin bir veri elde etmek amacı ile nitel araştırma yöntemlerinden mülakat yöntemi kullanılmıştır. Yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılarak, belirli bir sistem dahilinde yapılan

görüşmeler gerçekleşmiştir. Görüşülen katılımcılara kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmış ve 30 kadın katılımcının katılımı ile görüşmeler gerçekleşmiştir.

Bu çalışma ana hatları ile üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Covid-19 süreci ve sonrasında uygulanan uzaktan eğitim salgın ve karantina başlıkları ile kavramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Kuramsal çerçevede; Annelik Deneyimine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar, Feminist Perspektiften Toplumsal Cinsiyet Ve Kadınlık Roller, Salgınla Derinleşen Görünmeyen Emek Ve Geleneksel Kadınlık Rollerinin Yeniden Üretimi, Toplumsal Olarak Kurgulanan Annelik Roller Ve Anneden Beklentiler, Çatışmacı Yaklaşım Temelinde Uzaktan Eğitim, Salgının Eğitim Uygulamalarına Etkisi, Uzaktan Eğitim Ve Türkiye’deki Uygulamaları, Kadının Kimlik İnşasında Annelik ve Salgında Anne Olmak, Kadınların İş Ve Çalışma Hayatında Anne Olması: Bir Kariyer Mi? Bariyer Mi? başlıkları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini içeren bir tablo, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın problemleri, araştırmanın evren grubu ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri, araştırma esnasında karşılaşılan zorluklar ve analizlerin yer aldığı araştırmanın metodoloji kısmı yer almaktadır. Çalışmanın devamında nitel veri toplama tekniği olan mülakat ile Van Kent merkezinde 30 anne katılımcıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölüm olan üçüncü bölümde ise araştırma bulgularından yola çıkılarak elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlardan özetle, salgın sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan annelere yönelik deneyimlerden yola çıkarak, uzaktan eğitim sisteminin ülke alt yapısına uygun olmadığı, eğitim ve öğretimin yüz yüze sınıf ortamında gerçekleşmesi gerektiğinin, salgın hastalıklarda, deprem, sel, yangın vs. gibi yaşanan doğal ve beşeri afetler sonucunda uygulanabilir bir sistem olduğu, çocukların derslerden geri kalmasını önleyen bir uygulama olarak var olduğunu, uygulama gerektiren dersler için uygun olmadığı ve ilköğretim için uygun olmadığını ortaya koymuşlardır. Kısacası sonuç bölümünde anne deneyimlerine bağlı olarak yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

1. KAVRAMSAL VE KURAMSALÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Çerçeve

1.1.1. Kadın ve Annelik Roller

Kadın toplumsal yapı içerisinde eşitsizliğe maruz kalan, dışlanan, ikincil konuma sahip olan ve bunun yeniden üretilmesinde etkili olan dişi insan olarak nitelendirilmektedir. Kadın geleneksel toplumlarda ve günümüz modern toplumlarında ne kadar bireyselleşse de toplumda var olan ikincil konumu devam etmektedir.

Geleneksel toplum yapısı içinde kadın, doğumu ile birlikte ikincil konumunu kazanır. Erkek çocuğun doğumu sevinçlerle, kutlamalarla karşılanırken, kız çocuğunun doğumu daha az sevinçle hatta üzüntü ile karşılanmaktadır. Kadın ve erkek doğumu sonrası farklı cinsiyet ayrımına, farklı cinsiyet rollerine maruz kalmaktadırlar. Kadınlar ev işleri ile ilgilenip, temizlik, ütü yapmak anneye yardım etmek ve belirli bir yaşa geldikten sonra evden çıkamama gibi çeşitli sınırlamalara, kısıtlamalara maruz kalıp temel görevi anneye yardım etmektir. Erkek ise eve ekmek getirmekle görevli olan, hiçbir kısıtlamaya, sınırlamaya maruz kalmayan, ev işlerini yapma zorunluluğu olmayan ve temel görevi, ev içinde babaya yardım etmek olarak belirlenmektedir. Toplumsal yapı içerisinde var olan bu eşitsiz yapı, günümüzde etkisini daha az korumakla birlikte kadınlar, erkek çocukları ile kız çocukları arasındaki bu ayrımı kendi çocuklarına da yaparak var olan bu eşitsiz yapıyı devam ettirmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğe, üstlendikleri rollere göre tanımlanmakta ve değişmektedir. Örneğin, erkek, daha korumacı, sert, soğukkanlı, işi yürüten, eve ekmek getiren kişi olarak tanımlanırken kadın, sıcakkanlı, yumuşak, fedakâr, hamarat, ev işlerini yerine getiren, çocuk bakan, anne olan kişi olarak anılmaktadır. Toplumda verilen bu rollerde kadın anneliği ile tanımlanmakta ve ön plana çıkmaktadır. Bu şekilde kadın dünyaya gelmesi ile birlikte belirli rol ve statüye sahip bir şekilde doğmakta, toplum kadının bu rol ve statüleri yerine getirmesini

beklemektedir. Böylece kadın belirli bir yaşa geldikten sonra ister çalışan olsun ister çalışmayan olsun evliliğe yönlendirilmekte ve sonrasında da sürecin doğal akışı içinde anne olması beklenmektedir.

Kadının, toplumsal yapı içerisinde anne olması ile birlikte çeşitli sıfatlara çeşitli yaptırımlara maruz kalmaya devam ettiği görülmektedir. Toplumun, tarihin ve nihayetinde kültürün ‘inşa’ edilmesi noktasında aile, özelinde de kadın, biçimlendirmelerin ve denetlemelerin temel olarak başladığı alandır. Yerleşik ideolojinin yeniden üretiminde başat bir öneme sahip olan ve Adorno ve Horkheimer’in (2015: 146; Karaman, Doğan, 2018:1476) vurguladığı gibi “bireylerin yeniden üretimini sürdürmede ve otoriteye karşı davranışları şekillendirmede toplumsal yaşamın talep ettiği en önemli güç” olan aile, kadının anneliği aracılığıyla denetim altına alınmasının kurumsallaştığı ve meşrulaştığı yer olarak hizmet etmektedir. En masum anlamları içeren annelik, ‘özel olanın politikliğini’ kaybettiği aile içinde kadın üzerinde tahakküm kurmanın en güçlü ve doğal aracı haline gelmektedir. Anne dışında herkesin ‘annelik’ hakkında söyleyecek bir şeyi olması da tahakkümün dile yansıdığı boyutta ‘doğal’ olanın ‘kültür’ içerisinde varoluşsal amacının dışına taşıdığını göstermektedir (Karaman, Doğan, 2018:1476). Kadının değeri, iyi bir evlilik yapması, ev işlerini iyi yapıp, evi iyi temizlemesi, iyi yemek yapması, istenilen sayıda çocuk yapıp bunlara en güzel şekilde bakıp büyütmesi ile uysal olup kocasının sözünden çıkmaması ile değer kazanmaktadır. Bunların aksini yapan kadın toplumsal yapı içerisinde değersiz görülmekte ve olumsuz birtakım sıfatlara maruz kalmaktadır.

Böylece toplumsal yapı içerisinde, aile üyeleri arasında ve evlilik ilişkisinde kadının konumu davranışlarına göre şekillenmektedir. Öyle ki çalışan annelerin eve yardım için temizlikçi alması, çocuğun bakımı için bakıcı tutması bile onun toplumda var olan konumuna olumsuz etki etmektedir. Yapılan bu çalışmada yaşanan salgınla birlikte kadının var olan mevcut sorumluluklarına çocukların uzaktan eğitim sorumluluğunun da eklenmesi ile anneliğin bu süreçte aktif rol oynaması sonucu yaşanan deneyimler ele alınmıştır. Kadın bu süreçte ev içerisinde çocuğun derse katılımını sağlamak, ev içerisindeki düzeni çocuğun derslerine göre ayarlamak, varsa diğer çocuklarla ilgilenmek, ev işleri ile ilgilenip aynı zamanda eşinin beklenti ve

istekleriyle ilgilenmek, ev ile sınırlanan gündelik hayatı en güzel şekilde devam ettirmekle sorumlu tutulmuştur.

1.1.2. Salgın

Salgın, kısa bir zaman dilimi içerisinde yayılım hızı fazla olan insan, hayvan ve bitkileri olumsuz yönde etkileyen bir hastalık olarak görülmektedir. Tarih boyunca insanlık farklı salgın hastalıklara maruz kalmış, birçok insan salgın hastalıklar nedeni ile yaşamını yitirmiştir. Savaş, göç ve ticaret gibi olaylarla insanlar arasındaki etkileşimlerin artması mikropların mutasyona uğramasına ve salgın hastalıkların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan insanların hayat kalitesinin düşmesi, yeterli ve doğru beslenememe, temiz su kaynaklarının azalması ve iklim değişiklikleri gibi sebepler de hastalıkların önünü açmaktadır (Tekin, 2021: 331). Yaşanılan bu salgınlar bazen ülke içerisinde yayılım gösterip tıbbın gelişmesine bağlı olarak daha fazla yaygınlaşmadan tedavi edilebilirken, bazı salgın hastalıklar küresel boyutta farklı ülkelere ve farklı şehirlere yayılması, tıbbın müdahalede yeterli olamaması, ölüm oranlarının fazla olması nedeni ile pandemi ilan edilerek küresel salgın olarak kabul edilmektedir. Dünyada Kara Veba Salgını, Kolera Salgını ve İspanyol Gribi gibi tarih sahnesinde yıkıcı etkileri çok yüksek olan salgın dönemleri yaşanmıştır (Tekin, 2021: 331). Covid-19 salgını da küresel boyutta birçok ülkeyi olumsuz yönde etkileyen ve ciddi oranda ölümlere neden olan önemli salgınlardan biridir.

Dünya’da günlük hayat devam ederken 2019 yılında Çin’in Wuhan kentinde tespiti zor bir virüs ortaya çıkmıştır. Bu virüsün yayılım hızının fazla olması ve ölüm oranlarının fazla olması tüm dünyayı harekete geçirmiştir. Çin’in Wuhan kentinde bilinmeyen bir hastalık tespit edildiğine dair açıklama, ilk olarak 31 Aralık 2019’da Çin’deki Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ofisinde yapılmıştır. Ancak yalnızca çıkış noktasıyla sınırlı kalmayan bu bilinmeyen hastalık, zamanla yayılımını sürdürmüş ve 30 Ocak 2020’ye gelindiğinde DSÖ tarafından uluslararası halk sağlığı acil durumu ilan edilmiştir. 11 Mart 2020’ye gelindiğinde ise artık bu bilinmeyen hastalık salgın olarak tanınmıştır (WHO, 2020). Bu salgının sebep olduğu ilk ölüm, Çin’de 11 Ocak 2020’de gerçekleşmiş ve Çin dışında yaşanan ilk ölüm ise 2 Şubat 2020 tarihinde

Filipinler’de görülmüştür (Secon, Woodward & Mosher, 2020, Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:115). Günden güne tüm dünyada vakalar, ölümler artmış, Çin’de başlayan salgın Avrupa ve Amerika’yı da büyük ölçüde etkisi altına almıştır. Zamanla yayılım alanı genişleyen salgın, ülkeleri oldukça kötü yönde etkilemiştir. Türkiye’de 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından ilk vakanın duyurulmasının ardından salgına uygun bir şekilde eğitim, sağlık, iş hayatı ve sosyal hayatta çeşitli kısıtlamalar yaşanmış ve karantina uygulamasına geçilmiştir.

Salgın ve yayılım hızının fazla olması, dünyada çeşitli uygulamaları beraberinde getirmiştir. Toplumsal kurumların işleyişi kısıtlanarak gündelik yaşam, ev hayatı ile sınırlandırılmıştır. Toplumsal kurumlar içerisinde salgının en çok etkilendiği kurumlardan biri aile kurumudur. Devlet ve sağlık politikaları gereği, salgının yayılmasını önlemek amacıyla insanların zaruri bir gerekçeleri olmadığı sürece evlerinden çıkmamaları yönünde bir uygulama yürütülmesi aile yapısını ve ailede yer alan her yaş grubundaki bireyin günlük yaşantısını etkilemiş görünmektedir (Güngörer, 2020: 399). İş hayatının, eğitim hayatının evden yürütülmesi ve bireylerin sürekli ev içerisinde olma durumu sosyalleşmenin önündeki kısıtlama engeli gündelik hayata ve aile hayatına olumsuz etki etmiştir. 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 virüsü salgını sonrası TÜİK verilerine göre 2021 yılında aile içi şiddetin ve boşanmaların arttığı görülmektedir. Evlenen çiftlerin sayısı 2020 yılında 488 bin 335 iken 2021 yılında 561 bin 710 olmuştur. Bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı 2021 yılında binde 6,68 olarak gerçekleşmiştir. Boşanan çiftlerin sayısı 2020 yılında 136 bin 570 iken 2021 yılında 174 bin 85 olmuştur. Bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 2021 yılında binde 2,07 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022). Elde edilen veriler yaşanan virüs salgınından en çok etkilenen kurumun aile kurumu olduğunu ortaya koymaktadır.

Salgının ekonomiye, iş ve çalışma yaşamına etkisi de diğer toplumsal kurumlara olan etkisi gibi fazladır. Bir ülkenin ilerlemesi ve gelişimindeki en önemli

faktörlerden biri güçlü bir ekonomiye sahip olmasıdır. Salgın nedeni ile uygulanan karantina ile gündelik hayat iş hayatına ve dolayısı ile ekonomiye etki etmiştir. Türkiye’de ilk salgın vakasının görülmesinin ardından kısıtlamalar uygulanmış ve sınırlı bir iş hayatı ortaya çıkmıştır. Birçok küçük ve orta ölçekli işletme bu süreçte kapanmıştır. Birçok işveren çalışanlarının işlerine son vermiştir ve işsizlik oranları artmıştır. Bu süreçte birçok fabrikalar kısıtlı çalışmıştır. Seyahat engeli nedeni ile turizm sektöründe de büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Bu süreçte ülke içerisinde çeşitli uygulamalar yapılmış, fırsatçılık durumlarına yönelik ciddi birtakım tedbirler alınmıştır. Bu süreçte tüketicilere yönelik etkinlikler arasında; fahiş fiyat artışı tespit edilen firmalara ceza verilmesi, tüketici hakem heyetlerine elektronik başvuru, sosyal izolasyon, sokağa çıkma yasakları, çalışma saatlerindeki düzenlemeler, AVM’lerin kapalı olması gibi nedenlerle, tüketicilerin online alışverişi daha çok tercih etmeye yönelmesiyle ilgili hazırlanan güvenli sanal alışveriş rehberi gibi bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir (Güngör, 2020: 402).

Toplumsal kurumlardan biri olan siyaset kurumu küresel salgın olan pandemiden etkilenen kurumlardan biridir. DSÖ’ nün pandemi ilan etmesi ile birlikte tüm dünyada çeşitli uygulamalara gidilmiştir. Ülkemizde devlet ve devlet bakanlıkları, kendi alanlarına yönelik çeşitli politika ve uygulamalar yapmışlardır. “Hayat eve sığar” sloganı ile gündelik hayat ev ile sınırlandırılmış, karantinalar, sokağa çıkma yasağı, seyahat yasağı uygulanmıştır. Bu süreçte vatandaşlara yönelik 1000’er lira nakdi destek ödemesi, tarım alanında, kredi borçlarında, fatura ödemelerinde vs. çeşitli yardımlar düzenlenmiştir. Bu süreçte alanında uzman doktorlardan oluşan Koronavirüs Bilim Kurulu oluşturulmuş ve her hafta yapılan toplantılarda verilen kararlar kamuoyuna duyurulmuş ve uygulanmıştır. Sağlık Bakanlığı bu süreçte aktif bir rol oynamış ve salgınla ilgili televizyonlarda her gün düzenli olarak günlük vaka ölüm tablosu yayınlanmıştır.

Küresel krizden etkilenen en önemli bir diğer kurum ise eğitim kurumu olmuştur. Dünyada ve ülkemizde ilk vakanın görülmesinin ardından eğitim alanında kısıtlama ve karantina uygulanmış, eğitim ve öğretimde uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir. Uzaktan eğitim uygulamasının bazı ülkelerde alt yapısı mevcutken ya da uygulama konusunda alternatif bir eğitim modeli olarak uygulanıyorken bazı

lkelerde pandemi nedeni ile ilk kez uygulanmaya başlamıştır. Türkiye’de 16 Mart 2020 tarihinde ilk vakanın görülmesinin ardından Milli Eēitim Bakanlıēının yapmış olduēu açıklama ile birlikte okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eēitime geçiş yapılmıştır. Yüksek ēretim Kurumlarına baēlı üniversitelerde de bu tarihten itibaren uzaktan eēitim uygulamasına geçiş yapılmıştır. Ülkemizde pilot uygulama olan Fatih Projesine baēlı EBA uygulaması uzaktan eēitim ile birlikte tüm ülkede uygulanmaya başlanmıştır. Uygulamaya ilk olarak televizyon üzerinden EBA kanalları ile başlanmıştır. Artan vaka ve ölüm sayılarının fazla olması, kısıtlamaların devam edeceēini gsterdiēi için EBA uygulaması bilgisayar, tablet, telefon ortamında her ēretmenin kendi sınıfı ile yapacaēı canlı dersler şeklinde uzaktan eēitime dönüşmüştür. Üniversitelerde ise kendi kurumlarına baēlı olarak zoom, skype vb. uygulamalar üzerinden uzaktan eēitimden yararlanılmıştır. Bu süreç içerisinde devlet yönetimi ērencilerin internet sıkıntısı yaşamaması için tüm operatörlere 10GB’lık internet paketi tanımlamış ve tablet daēıtımı yapmıştır. Salgın sürecinde okula gidemeyen ērencilerin sürekli evde vakit geçirerek sosyalleşme ve oyun ortamlarından uzak kalmaları, ocuēun uzaktan eēitimini takip etmenin ebeveynler açısından aile içinde yeni bir çatışma türüne neden olabileceēi, uzaktan eēitimle sanal ortamda gerçekleştirilen ēretim faaliyetlerinin ērenci motivasyonu üzerinde uzun süre kalıcı olmayan etkisi ve okulların kapanmasıyla ücretli ēretmenlerin işsiz ve sigortasız kalmaları gibi nedenler, Covid-19’un eēitim kurumu üzerindeki olumsuz etkileri arasında sayılabilir (Güngörer, 2020:400). Bu anlamda ev ortamından sürdürülmeye çalışılan eēitim hayatı, ev içerisindeki gündelik hayata, ev içerisindeki işleyişe de etki etmiştir. Gündelik hayattaki her şey ders saatlerine göre belirlenmiştir bu durum da hayatın normal seyri ve akışını farklı açılardan etkilemiştir.

1.1.3. Uzaktan Eēitim

Eēitim, Türk Dil Kurumu szlēne göre ‘ocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doērudan veya dolaylı yardım

etme, terbiye' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Eğitim, Ertürk'e (1975) göre bireyin davranışlarında kasıtlı istendik yönde kendi yaşantısı yoluyla davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Açıkgöz'e (2000) göre ise bireyin gelişiminin amaçlandığı ve öğrenmelerin gerçekleşmesi ve sürdürülmesi ile devam eden düzenli ve planlı etkinliklerden meydana gelen bir süreçtir. Eğitim ile ilgili olarak yakından ilişkili farklı kavramlar da göze çarpmaktadır, bu kavramlardan biri öğrenmedir. Bu bağlamda öğrenme, bireyde dış çevreden alınan uyaranlara bağlı olarak bireyde meydana gelen kalıcı izli değişiklikler ve hayat boyu devam eden, zamana ve mekâna bağlı olmadan gerçekleşebilen bir kavramdır (Şişman 2010: Kırmızıgül, 2020:284). Bu anlamda eğitim, hayat boyu devam eden öğrenme ile iç içe olan bir süreçtir.

Eğitim ve öğretim geçmişten beri yüz yüze öğretmen ve öğrencinin sınıf ortamında bulunması ile gerçekleşmektedir. 2020 yılı bahar dönemi içerisinde yaşanan salgın ülkemizde ve dünyada yaşanan en önemli salgınlardan biri olarak kayıtlara geçmiştir. Tüm eğitim kurumlarının durdurulmasına neden olan salgın, sadece ülkemizde değil, dünyadaki 7 kıtada ve 188 ülkede görülmüş ve bu yönüyle tarihe geçmiştir. Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya hızla yayılan yeni tip virüse karşı ülkemizde her alanda olduğu gibi eğitim alanında da gerekli önlemler, çeşitli karantina uygulamaları temele alınmıştır. Alınan önlemlerin başında okulöncesi, ilk ve orta dereceli tüm okullarda eğitime zorunlu bir ara verilerek haftalık ders programları yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırılma sonunda eğitime bir süreliğine evde uzaktan eğitim şeklinde devam edilmesi kararı alınmıştır. Evde uzaktan eğitim hem bilişim ağı vasıtasıyla internet üzerinden hem de TRT ekranlarından gerekli telafi eğitimi ve desteğiyle sunulmuştur (Özer, 2020, 1125-1126). Pandemi nedeni ile eğitim ve öğretim uzaktan eğitime dönüşmüştür. Küresel bir kriz olan salgın sonrası dünyada ve ülkemizde uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitim için ülkelerin uyguladıkları stratejiler ve uygulamalar ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre değişmiştir. Birçok gelişmiş ülke uzaktan eğitim süreci için gerekli alt yapıyı bünyesinde barındırdıkları için sorun yaşamazken birçok gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde uzaktan eğitimle pandemi sayesinde tanışılmış ve bu

kapsamlı teknik alt yapı gerektiren uygulamadan yeterince yararlanılamamıştır. Uzaktan eğitime yönelik yapılan literatür taramasında çeşitli tanımlamaların yer aldığı görülmektedir.

Geçmiş 19. yüzyıla dayanan uzaktan eğitimin, günümüz anlamındaki oluşumu 1920'li yıllara dayanmaktadır. Uzaktan eğitim, eğitimdeki mesafeleri, sınırları, eşitsizlikleri ortadan kaldırmıştır. Başka şekilde ifade etmek gerekirse uzaktan eğitimle isteyen herkes, herhangi bir zamanda, istediği yerde ve yaşta, her durumda, kendi ortamında öğrenme olanağına sahip olmaktadır. Mesafeler, zaman sorunu, yaş, ekonomik durumlar, fiziksel engellilik, salgın hastalık süreçleri vb. gibi durumlar uzaktan eğitime engel oluşturmamaktadır. Deprem, sel, yangın gibi doğal afetler, yoğun kar, yağmur veya fırtına gibi kötü hava koşulları ve terör olayları kısa bir süre eğitimin durmasına neden olabileceği için yaşanan bu krizlerde eğitim sürecinin aksamaması amacıyla uzaktan eğitim vasıtası ile önemli tedbirler alınarak hızla çözüm üretilir (Kuzu, 2020: 507).

Uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak aynı kapalı alanda bulunmasına gerek duyulmaksızın öğretme-öğrenme etkinliklerinin düzenlenip icra edilmesidir. Uzaktan eğitimde elektronik mektup, bilgisayarlı konferans ve internet gibi çok ortamlı sunu sistemlerinden yararlanılmaktadır. Bu araçlar ve sunum sistemleriyle öğretmenler, öğrencilere; öğrenciler, öğretmenlere ve öğrenciler, öğrencilere sorular ve cevaplar gönderebilmektedir (Kaya, 2002: Yaman,2021:3298).

Uzaktan eğitimin kronolojisine bakıldığında 1870'li yıllarda gazete ve mektup aracılığıyla eğitim, 1930-1950'li yıllarda basılı materyaller ile eğitim, 1950-1980'li yıllarda radyo, televizyon, video ile eğitim, 1980-1995'li yıllarda bilgisayar destekli eğitim ve 1995'ten sonra daha yaygın olarak web tabanlı eğitimin kullanıldığı görülmektedir (Ozan, 2010: Özbay, 2015:378). Moore'a (1972) göre uzaktan eğitimin öğrenci, öğretmen ve iletişim olmak üzere üç elemanı mevcuttur. İletişim öğrenci ile öğretmen arasındaki karşılıklı bağıdır. Eğitim sisteminde uzaktan eğitimin

ilk uygulamaları yapıldığında öğrenci-öğretmen etkileşimi mevcut değil iken gelişen teknoloji yardımıyla anlık mesajlar, sesli ve görüntülü bağlantılar ile etkileşim çift yönlü olarak gelişmiştir (Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020:369). Bu tanımlamalardan hareketle uzaktan eğitim, isteyen herkesin istediği zaman, istediği şekilde yararlanabileceği eğitim türüdür. Uzaktan eğitim sayesinde yaşanan doğal ya da beşeri afetler sonucu eğitim ve öğretim kesintiye uğramamakta ve devam etmektedir. Uzaktan eğitim vasıtası ile öğretmen ve öğrenci belirli aynı ortamda bulunma gereksinimi kalmadan karşılıklı olarak etkileşime girebilmektedir.

1.2. Kuramsal Çerçeve

Tezin kuramsal çerçevesinde “annelik” ve “uzaktan eğitim” kavramları ele alınmaktadır. Bu bölümde “anneliğin kuramsal temeli ve toplumsal inşası” ile “kuramsal bir temel açısından uzaktan eğitim uygulaması ve salgında uzaktan eğitim” başlıklarına yer verilmektedir.

1.2.1. Anneliğin Kuramsal Temeli ve Toplumsal İnşası

Anneliğin kuramsal temeli ve toplumsal inşası başlığı altında, annelik deneyimine yönelik kuramsal yaklaşımlar, feminist perspektiften toplumsal cinsiyet ve kadınlık rolleri, salgınla derinleşen görünmeyen emek ve geleneksel kadınlık rollerinin yeniden üretimi, toplumsal olarak kurgulanan annelik rolleri ve anneden beklentiler, kadının kimlik inşasında annelik ve salgında anne olmak ve kadınların iş ve çalışma hayatında anne olması: Bir kariyer mi, bariyer mi? Alt başlıkları ele alınacaktır.

1.2.1.1. Annelik Deneyimine Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Bir cinsiyet kategorisi olarak kadınlığı tanımlayan en ayırt edici özellik; annelik rolü ve bu rol etrafında cinsiyetin normatif düzeni içinde konumlanmasıdır. Toplumsal düzenin kabul görmesini sağlayan ve cinsiyetler rejiminin hiyerarşik bir ilişki içinde oluşmasına neden olan farklı ideolojik yapılar, anneliğe ilişkin farklı söylemlerin gelişmesine de kaynaklık etmiştir (Timurturkan, 2019:65). Bu söylemler kadını belirli bir süreden sonra anne olmaya yönlendirmiştir. Anneliğin doğuştan içsel bir duygu olarak var olduğu temelde kabul edilirken feminist perspektif bu düşüncenin doğru olmadığını ve kadınların toplumsal yapı içerisinde anneliğe yöneltildiğini ifade

etmişlerdir. Bu şekilde anneliğe yönelik farklı düşünceler farklı tartışmalar olsa da temelde annelik mevcut toplumsal yapı içerisinde belirli normları ile tanımlanmaktadır.

Toplumsal söylem kadınların annelik rolleri ve toplumun yeniden üretim işlevi üzerinde gündelik yaşam pratiklerini şekillendirerek toplumsal iktidarın toplumsal cinsiyet rejimi üzerinde de işlemesine aracılık etmektedir (Timurturkan, 2019:66). Toplumsal söylemde kadın ikincil role sahip olarak görülmektedir. Temel görevi iyi bir eş ve iyi bir anne olmaktır. İyi bir eş ve iyi bir anne olmak için toplumda var olan kadınlık normlarını yerine getirmelidir. Aksi durumda kadına, anneliğine laf edilip toplumsal söylem dışında tutulmaktadırlar. Modern çekirdek ailelerde kadının ön planda yer aldığı toplumsal söylemler ön planda olsa da geleneksel toplum ve geniş aile etkisinin kısmen de olsa hala devam ettiği görülmektedir. Böylece modern ailelerde annenin çalışma hayatında yer alması anneliğinin önünde bir engel olarak kabul edilmekte ve bu durum bazen annelerin iş hayatını bırakması ile sonuçlanmaktadır. Sonuç olarak toplumsal söylemlerin hem geleneksel hem de modern toplumlarda varlığını koruduğu ve etkili olduğu görülmektedir.

Kadının toplumsal yapı içerisinde rol ve sorumlulukları devam etmekte kadından iyi bir anne olması beklenmektedir. Kadının anne olarak temel görevi, çocuğu en iyi şekilde, en ahlaklı şekilde büyütme ve iş hayatı, eğitim hayatı, kariyer hayatı vs. çocuk büyüyene kadar ara vermeli, önceliği çocuk olmalıdır. Böylece kadınlar mükemmel anne sınıflandırmasında yer almaktadırlar. Çocuğu olan kadın anne olarak tanımlanır; çalışan anne; yönetici anne; çalışmayan anne gibi kimlikler buna eklenilerek kadınlık kimliği pekiştirilir. Kadının kamusal yaşamda yer alma biçimini etkileyen bu kimlik, çoğu zaman kadının çalışma yaşamına katılımının önünde bir engel olarak da görülmektedir (Timurturkan, 2019:68). Kadın anne olduğu için erkeklere nazaran eğitim hayatında kariyer hayatında bir adım geride kalmak zorundadır, çünkü anne olarak temel görevi çocuğu en güzel şekilde yetiştirmek olmalıdır.

Yapılan bu çalışmada anne deneyimleri temele alındığında kadının salgın sürecinde var olan rol ve sorumlulukları artmıştır. Kadının ev içerisinde ve ev dışında çalışmasının rol ve sorumluluklarına etkisi yoktur. Salgın sürecinde sosyal hayatın, iş hayatının, eğitim hayatının ev ile sınırlandırılması kadının rol ve sorumluluklarını arttırmıştır. Anneler bu süreçte ev işlerini, iş yerindeki işlerini halledip çocuğun uzaktan

eğitim ve dersleriyle birebir ilgilenmiştir. Bu da anneler için oldukça yorucu ve yıpratıcı bir süreci oluşturmuştur ve bu süreçten olumsuz bir şekilde etkilenmişlerdir. Böylece salgın sürecinde ve normal yaşam koşullarında toplumsal söylemlerin kadının var olan rolü ve sorumlulukları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

1.2.1.2. Feminist Perspektiften Toplumsal Cinsiyet ve Kadınlık Roller

Feminizm ataerkil toplumda erkek egemen zihniyete karşı olarak ortaya çıkmış, kadının toplumda ikincil konuma düşmesini, ezilmişliğini ele alıp kadının haklarını savunmaya çalışmıştır. Feminizm yaklaşımı, kadınların sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorluklar, baskı ve ezilmişlikle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, ulus, din, dil vs. unsurlarda kadınların yaşadığı sorunları ele alan bir bilim alanı olarak değerlendirilmektedir (Taş, 2016:165). Feminizm kadınların toplumda özgürlüklerini, temel haklarını savunup daha eşit bir şekilde yaşamalarını savunmaktadır. Feminizmin temel objeleri ise iş, eğitim, çocuk bakımı vb. konularda erkeklerle eşit hak ve konumda olmaktan, sağlıksal olarak yasak kürtaj hakkı, kadın sağlığı üzerinde gerçekleşen ilerlemelere, sosyal olarak da kadına yönelik şiddetin önlenmesi, tecavüz ve tacizin ortadan kaldırılmasına ve lezbiyenlik haklarına kadar uzanan farklı alanlardaki konuları kapsamaktadır (Taş, 2016:165).

Toplumsal değişimle birlikte feminizm de değişimlere uğramış ve üç dalga şeklinde dönüşüm geçirmiştir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında belirginleşen I. Feminist dalga, Wollstonecraft'ın "Kadın Haklarının Savunusu" (Vindication of the Rights of Women) adlı eserindeki çizmiş olduğu talepler üzerine inşa edilmiştir. Genel çerçevede bu talepler, kadınların oy kullanması, eğitimde fırsat eşitliği ve kadınların mülkiyet haklarını içermekteydi (Taş, 2016:167). Birinci dalga feminizm hareketi ile kadınların toplumsal yapı içerisinde temel hak ve hürriyetlerine kavuştukları görülmektedir. Kazanılan bu haklar temel hak olarak toplumsal yapıda erkeklere tanımlanmıştır. Feminizm bu hakların ikincil konuma sahip olan kadınlara tanımlanmadığı için kazanılması için mücadele vermiştir.

Toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kalan kadınların erkekler gibi toplumda "insan" olduklarını ve erkeklerle aynı temel hak ve özgürlüklere sahip olduklarını

savunmuşlardır. Birinci dalga feminizmde temel alınan en önemli sonuç, ataerkil toplum yapısına karşı direnmek, “cinsel devrim” olarak adlandırılan hareketin toplumsal statü, rol ve zihinsel yapı alanlarını etkide bulunacak, değişimi meydana getirecek anlayışların temelini atmak ve reaksiyoner bir şekle bürünmesini sağlamak olmuştur (Millett, 2000:63, Taş, 2016:169). Feminizmin ikinci dalgasında, kadınların doğurganlığının kontrol altına alınması ile özgürleşecekleri savunulmuştur. Doğum kontrolünün ön plana çıkmasının, kadının doğurganlığı için kendi karar vermesinin ve kürtağın önemini savunmuşlardır. Bu sayede aslında kadının kendi bedeni hakkında karar verebileceği vurgulanmıştır. Feminizmin üçüncü dalgası, feminizmin ikinci dalgasına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Üçüncü dalga feministler, kadına yönelik şiddet, kadının güçlendirilmesi gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Üçüncü dalga feminist akım, genellikle toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, etnisite, cinsellik, milliyetçilik, siyaset, iktisat vb. konuları ele almış ve bu olguları feminist bir bakış açısıyla teorikleştirmeye çalışmışlardır (Taş, 2016:172). Toplumda var olan ekonomik, siyasi, kültürel vb. olay ve durumlara karşı da kadın bakış açısı ile değerlendirmeler yapıp ortaya koymuşlardır.

Toplumsal yapı içerisinde kadınlar, erkeklere nazaran hep ikincil konuma maruz kalmışlardır ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği meydana gelmiştir. Toplumsal cinsiyet erkek ve kadınların toplumdaki konumlarını, rollerinin, statülerini belirlemektedir. Doğuştan erkeklere, mavi kıyafetler giydirilip, babaya yardım etmesi, arabalarla, tamir aletleri ile oynaması, güç gerektiren şeyler yapması öğretilirken, kadınlar pembe renkli elbiseler giydirilip anneye yardım etmesi, ev işlerini yapması, bebeklerle oynaması öğretilir. Erkek daha çok güçlü olmaya yönlendirilirken kadın boyun eğen, söylenilenleri yapmak zorunda olan, erkek kardeş varsa onun isteklerini yerine getiren olarak yetiştirilir. Gündelik hayatta ve yaşanan toplumda kadının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine daha fazla maruz kaldığı görülmektedir. Eğitim hayatı, iş hayatı, ekonomi, siyaset vs. her konuda kadın eşitsiz bir yaşama maruz kalmıştır. Kadın toplumsal yapı içerisinde erkekten sonra gelen, anne olmakla, eş olmakla bir tutulur ve kadın olması anne olmakla, cinselliği ile tanımlanmaktadır. Toplumsal yapı içerisinde meydana gelen toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırıp, kadının da erkek gibi bir “insan” olduğunu kabul ettirip

temel hak ve hürriyetlerinden yararlanmasını sağlamak, daha eşitlikçi bir toplumsal yapı meydana getirmek için feminizm etkin bir rol üstlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet, erkek ve kadının biyolojik olarak ikiye ayrılması ile oluşmaktadır. Biyolojik olarak ortaya çıkan bu ayrım varlığını her alanda devam ettirmektedir ve kadınlar erkeklere nazaran ayrıma maruz kalmaktadırlar. Çocukların yetiştirilmesinden başlayarak toplumsal cinsiyetin hayatın farklı alanlarında varlığını gösterdiği bilinmektedir. Toplum içerisinde kadın ve erkek olmaya (dolayısıyla biyolojik özelliklere) göre değişen sosyoekonomik yapılanma ve kültürel kodlar, toplumsal cinsiyetin anlaşılmasında belirleyici roller oynamaktadır (Topuz ve Erkanlı, 2016:304, Baki, 2019:4). Bu anlamda toplumsal cinsiyette meydana gelen ayrımla erkek ve kadınlık rolleri belirlenmiştir. Kadınlık ve erkeklik rolleri çocukluktan kazanılıp, erkek ve kadınlar bu rollere uygun davranmazsa cezalandırılmaya maruz kalmışlardır. Örneğin erkek çocuğun oyuncak bebeklerle oynamasına izin verilmezken, kız çocuğunun da arabalarla oynamasına izin verilmez.

Toplumsal yapı içerisinde toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kalan kadının rolüne bakıldığında ev dışında bir iş hayatı olsa bile ev ve ev içerisindeki sorumluluklar kadına aittir. Yemek yapma, evi temizleme, çocuk doğurma çocuk bakma yani çocukken kazandığı kazanımları hayatı boyunca devam ettirme kadının rol ve sorumlulukları olarak kodlanmaktadır. Kadınlar genelde toplumsal yapı içinde duygusal olan, itaat eden, narin olan, güçsüz olan şeklinde sınıflamalara maruz kalmaktadır. Genel anlamda toplumsal cinsiyet ayrımı kadınlarda etkin bir şekilde kendini göstermektedir. Toplumsal yapı içerisinde her anlamda ikincil konumları devam etmektedir.

1.2.1.3. Salgınla Derinleşen Görünmeyen Emek ve Geleneksel Kadınlık Rollerinin Yeniden Üretimi

Küresel çapta ortaya çıkan salgınla birlikte gündelik hayat, sosyal hayat, eğitim hayatı ve iş hayatı ev ile sınırlanmıştır. Bu süreç içerisinde çalışamayan ancak ev içerisinde görünmeyen emeğe sahip olan kadınların yükleri ve sorumlulukları da aynı oranda artmıştır. Günlük hayatta ev içerisinde tüm işleri halledip çocuk bakmakla sorumlu tutulan çalışamayan kadınların sorumluluklarına, yaşanan kısıtlamalar nedeni ile ev sorumlulukları, eşin sorumlulukları, çocukların uzaktan

eğitim sorumluluğu, çocukların dersleri ile ilgilenme sorumluluğu eklenmiştir. Anneler salgın döneminde evde hem aşçı, hem temizlikçi hem bakıcı hem de öğretmen konumuna gelmişlerdir. Çalışan anne olarak bu işlere ek iş yerindeki sorumluluklar da eklenince yükü daha da artmıştır.

Toplum içerisinde ev hanesi kadının alanı olarak belirtilmektedir. Çalışmayan kadın bu ev hanesi içerisindeki tüm sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdür. Kadınlar ev içinde işleri yaparken, ücretli emek piyasasının dışında kalmaktadırlar ancak harcadıkları enerji ve emek, bu işlerin sürekli kendisini yenilediği düşünüldüğünde, oldukça yüksektir. Bu yüksek emek oranına rağmen, üretilen işin değeri oldukça düşüktür. Dolayısıyla bu durum, “ücretsiz emek” olarak adlandırılmaktadır (Karakaya, 2018:75). Ücretsiz emeğe sahip olan kadın günlük hayatta yemek yapma, evi temizleme, çocuğa bakma, yaşlı varsa ona bakma gibi birçok işi ücretsiz emeği ile yapmaktadır. Toplum içerisinde kadının ev içinde gerçekleştirdiği tüm bu emekler herhangi bir ücret karşılığı yapılmadığı için önemli görülmemekte ve bir değere karşılık gelmemektedir. Bu anlamda kadının ev içerisindeki bu emeği her anlamda değersizleşmektedir (Savran ve Demiryontan, 2012:10-11, Karakaya, 2018:85). Kadın emeğinin görünürsüzlüğünü cinsiyete dayalı iş bölümü ve toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde harcanan bir emek olmasına bağlamaktadır. Bu emeğin kadının işi olarak doğallaştırılması, ev içinde yapılan işlerin belirlenmiş bir mesaisinin olmaması ve karşılıksız olması kadınların emeğini görünmez kılmaktadır. Kadının ev içinde harcadığı emeğin, her gün yeniden tekrar edilmesi, sevgi ile iç içe yapılması ve bir mesai saatinin olmaması, bu emeği görünmez kılan sebepler arasında sıralanmaktadır (Aldemir, 2016:1). Kadına anneye yüklenen rol ve sorumluluklar, annenin ailede bütün rollere katılması gereken, aile birliğini korunmasından sorumlu olması bakımından bütün ev işlerinde sorumluluk taşıması gereken, aile düzeninin sorumlusu ve bu düzenin işlerlik kazanması için çocuklarının bakımını üstlenen onları eğiten, evin temizliğinden, düzeninden, yemeklerden, çamaşır, bulaşık ve ütüden sorumlu olan, eşine manevi destek veren, çocukları için rol ve model olarak onları en iyi şekilde yetiştiren ve eşine çocuklarına bağlılık duyan nitelikler çerçevesinde belirtilmektedir (Uluocak, Aslan, 2011: 50). Bu anlamda kadın görünmez emeğe sahip olarak gündelik hayattaki rol ve

sorumlulukları devam ettirerek yeniden üretimini sağlar ve ücretsiz emeğini sürdürür.

Geleneksel toplumlarda kadın ataerkil düzene göre konumlandırılır. İkincil konumda olan kadının bu süreçte temel görevi evlenmek ve çocuk doğurmaktır. Geleneksel toplum yapısında kadının belirli sınıflanmaları vardır. Kadınların, iffetli, ahlaklı, dürüst, sorumluluk sahibi, kendi ayakları üzerinde durabilen, iş ve kariyer sahibi, kendisine ve çevresine saygılı, ölçülü, kültürlü, modern, çağdaş ve aydın olmaları gerektiği biçimde değer atfetmelerine sahip katılımcılar bulunmaktadır ki bu türden değerlendirmeler, geleneksel ve modern kadın imgesi çerçevesinde “yüceltilen” değerler olarak ayrıştırılabilir (Uluocak, Aslan, 2011: 60).

Geleneksel toplumlarda kadının ikincil konumda, çoğunlukla söz hakkına sahip olamayan, erkeğin hakimiyeti altında olan herhangi bir düşüncesi, fikri ve eylemi olmayan itaat eden olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Kadınlık imgesi, erkek imgesi ile kıyaslandığında kadının daha çok, ev içi alana yönelik olduğu, aileyi tek başına ayakta tutması beklenen, çalışkan, saçını süpürge eden, evini çekip çeviren, çocuklarına bakan ve evdeki yaşlı aile fertlerinin bakımını üstlenen, eşine sadakatle bağlı olan, özveri sahibi, ideal bir anne ve eş imgesi içinde resmedilmektedir (Uluocak, Aslan, 2011:57). Buda toplumsal yapı içerisinde eşitsizliğin devamını kadının ikincil konumunun devam ettiğini göstermektedir.

Covid-19 sürecinde uygulanan kısıtlamalar nedeni ile gündelik hayat ev ile sınırlandırılmıştır. Bu süreç içerisinde görünmeyen emeğe sahip olan kadınların sorumlulukları var olan mevcutlara ek olarak daha da artmıştır. Ev içerisinde görünmez emeğe sahip olan kadınlar bu süreçte fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmışlardır. Bu süreç sonunda birçok evlilik boşanma ile sonuçlanmış, birçok evde iletişimsizlikten kaynaklı şiddet olayları meydana gelmiştir. Covid-19 salgının ortaya çıkması ile birlikte kadınların ev içerisindeki sorumlulukları da aynı oranda artmıştır. Ev içerisinde çocuğun dersleri ile ilgilenerek bir öğretmen görevi görmüşlerdir. Bununla birlikte bu süreç içerisinde kadınların sorumlulukları artmış ve kadınlara yüklenen roller de aynı oranda çeşitlenerek artmaya devam etmiştir. Kadından bu süreç içerisinde kadın olmanın vermiş olduğu sorumlulukları yerine getirmesi beklenmiştir. Erkek ise kişisel tercihinə bağlı olarak, isterse eşine yardımcı olmuştur. Bu süreçte ister çalışan anne

olsun ister çalışmayan anne olsun yorucu ve yıpratıcı bir süreç yaşamıştır. Bu anlamda salgınla derinleşen görünmeyen emek ve geleneksel kadınlık rollerinin yeniden üretimi sağlanmış ve kadın toplumsal yapı içerisinde var olan ikincil konumunun salgın sürecinde de devam ettiği anlaşılmıştır.

1.2.1.4. Toplumsal Olarak Kurgulanan Annelik Roller ve Anneden Beklentiler

Annelik, geleneksel olarak kadınlıkla birlikte anılan ve içi kültürel olarak farklı niteliklerle doldurulan bir kavramdır ancak en genel haliyle annelik, bir çocuğa hamile kalmakla başlayan bedensel bir deneyim ve doğumun ardından bebeğin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ekseninde devam eden bir rol olarak tanımlanabilir (Miller 2010:33, Sever, 2015:73). Toplumsal yapı içerisinde kadının tanımı annelik olarak anılmaktadır. Bu da anneliğin geleneksel toplumda ve modern toplum içerisindeki yerini ve önemini arttırmakta ve kutsallaştırmaktadır. Annelik ideolojilerinin en temel işlevi, annelik içgüdüğü miti üzerinden tüm kadınların anne olmayı istediği ve eninde sonunda anne olacağı algısını yaratmasıdır. Bu algının kabulü için anneliği “kutsal” ilan eder ve bu “görevin” içselleştirilmesi için uğraşır (Sever, 2015:73). Kadın belirli bir yaşa geldikten sonra evlilik kurumuna dâhil olması için yönlendirilirken evlendikten sonra da çocuk yapması için yönlendirilmektedir. Sürekli toplum içerisinde yönlendirmeye maruz kalan kadın çocuk sahibi olmak istemese de zamanla çeşitli sınıflandırmalara maruz kalmaktadır. Toplum içerisinde çocuğu olmayan ya da çocuk sahibi olmayan kadınlar kısır, bereketsiz vb. sıfatlara maruz kalmaktadırlar. Toplum içerisinde anne olmak kadın olmaktır. Eğer bir kadından olan çocuk erkek çocuksa annenin yeri ve konumu artmaktadır. Kadının çocuk doğurmaya yönlendirilmesi erkeğin ise onların geçimini sağlaması, güvenliklerini sağlaması toplumsal cinsiyet ayrımının en temel göstergelerindendir. Bu toplumsal ayrışmada erkekler kadınlardan önce gelir, anneler ise doğurmayan kadınlardan önce gelirler.

Kadının görevi toplum içerisinde eş ve anne olmakla bitmemekte bunları ideal, iyi bir şekilde yönetmesi gerekmektedir. İyi annelik, şefkatli ve fedakâr olma gibi geleneksel annelik kodlarını korurken, hâkim ilerlemeci ve bilimselci söylem

uyarınca anneliğini de “çağın bilgisine” uyduran anneliktir (Sever, 2015:74). Toplum içerisinde annelik beklentileri, çalışan ve çalışmayan annelerde farklılık gösterir. Çalışan anneler toplumda modern anne olarak sınıflandırılırken çocuğunu çok iyi yetiştirip, çağın eğitim düzeyine göre en iyi şekilde desteklemesi beklenir. Modern anne, çocuklarına modern tıp ve çocuk uzmanlarının sunduğu “en gelişmiş” bilgilere uygun bir bakım vermeli, bu esnada onları çağın fikirlerine göre yetiştirmeli ve bilişsel gelişimlerini desteklemelidir; tüm bunları yaparken de sosyal hayatını ve mümkünse kariyerini devam ettirmeli, kişisel bakımını da ihmal etmemelidir. Bu hem gerçekçilik sınırlarını aşan bir beklentidir hem de bunların bir kısmının bile gerçekleştirilebilmesi için çocuk bakımı konusunda desteğe ihtiyaç duyulacağı açıktır. Üstüne, yeni kadının ailedeki diğer kadınlardan destek alması “geleneksel bir yol” olarak pek makbul bulunmazken, profesyonel destek (kreş, dadı vs.) alması da çocuğuyla yeterince ilgilenmediğine yorulur. İdeal anne, bu beklentileri karşılarken yardım almaya bile ihtiyaç duymayıp kendi hayatını da çocuk sahibi olmazdan evvelki gibi sürdürebilmelidir (Sever, 2015:75).

Bu anlamda çalışan annelere toplumda çok fazla rol ve sorumluluk yüklenmektedir. Çalışmayan anneler daha çok geleneksel anne sınıflandırılmasına maruz kalıp onlardan çocuklarının yetiştirilmesi için ayrıcalık beklenmez. Buna karşılık “geleneksel annelikte” çocuklara ailedeki diğer kadınlar ve hatta evin büyük çocukları yardımıyla bakılır, annenin sosyal hayatına devam etmesi ve kariyerini sürdürmesi beklenmediği (hatta tasvip edilmediği) gibi çocuklarını “en gelişmiş” bilgilerle yetiştirmesi de beklenmez. Çünkü geleneksel anne modern bilgiyi değil, geleneksel bilgi kanallarını kullanan bir kadın olarak tahayyül edilir. Elbette, bahsi geçen bu pür geleneksel ve pür modern anne tipi olsa olsa bir “ideal tip” konumundadır; gerçekte her anne iki yönden de gelen etkileri taşır (Sever, 2015:75). Bu anlamda toplum içerisinde çalışan anne, çalışmayan anneye nazaran daha fazla yük ve sorumluluğa sahip olur ve eleştirilere maruz kalırken çalışmayan anne için beklentiler ve eleştiriler daha olağandır. İdeal anne kariyerini, ev işlerini, çocuğun bakımını, çocuğun eğitimini, kişisel bakımını, kocanın ve ailesinin isteklerini en güzel şekilde yerine getirmekle görevlendirilir. Bu anlamda ideal annenin, anneliğin en iyi performansını göstermesi beklenir.

1.2.1.5. Kadının Kimlik İnşasında Annelik ve Salgında Anne Olmak

Kadın, erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen, analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri, becerileri olan kişi olarak nitelendirilmektedir (TDK, 2022), sözlük tanımlamasına bakıldığında bile kadına atfedilen anlamların dişilik, hatunluk, beceriklilik ya da analıkla tanımlandığı görülmektedir. Geçmişten günümüze kadar özellikle de geleneksel toplumlarda, kadınlar ikincil statüye sahiptirler. Toplumsal yapı içerisinde erkeklerden sonra gelmektedirler. Kadın ister çalışsın ister çalışmasın belirli rol ve sorumlulukları vardır. Kadın ne olursa olsun, toplumun birçok alanında ikincil bir statü sahibi, ezilen, üstü açık veya kapalı bir şekilde baskı gören, bir aile düzeni içinde çalışıyor da olsa eve gelince yemek yapmak zorunda olan ve bu gibi yaptırımlar yüzünden erkekle ve ataerkil toplumla devamlı mücadele etmek zorunda kalan toplumsal bir karşılığa sahip olmaktadır (Elçi, 2010:4).

Kadınların gündelik pratiklerinde, idealize ettikleri yaşam tarzında, kendilerinden beklenen toplumsal cinsiyete dayalı roller, zamana ve konumlarına göre değişebilir zira ideal kadın kimliği ideolojilere ve baskın söylemlere göre şekillenmektedir (Bora, 2010, Alparslan, 2020:15). Toplumsal değişimle birlikte kadına atfedilen roller değişse de kadın; annelik ile çocuk doğurmak ile ya da toplumda kadınlığı ile anılmaktadır. Annelik, bir cinsiyet kimliği olmaktan ziyade bir sosyal kimlik olsa da böylesi bir tarihsel perspektiften baktığımızda bin yıllardır süren geleneksel kültürel baskı ve anneliğin kadınlığa içkin olduğu; anneliğin bir kadın içgüdüğü olduğu gibi söylemler sonucu kadınlar anneliğe -neredeyse- mecbur kaldıkları için annelik rolleri kadın rolleri ile iç içe geçmiştir; annelik ve kadınlık birbirini sürekli besleyen, değiştiren ve dönüştüren; birbirini yaratan iki kimlik haline gelmiştir (Badinter, 2010; Miller, 2010: Alparslan, 2020:18). Bununla birlikte, anne olan kadın artık yetişkinliğin zirvesine ulaşmış, kendini tamamlamıştır; en azından toplumun gözünde (Ireland, 1993: Alparslan, 2020:18) bu durum böyle kabul edilmektedir. Toplumda kadının psikolojisi, ruh hali düşünülmeden anneliği de farklı şekillerde derecelendirilir. Anneler iyi, ideal anne ya da kötü anne olarak sınıflandırılır. İdeal anne, çocukları küçükken asla ev dışında çalışmayan ve para

kazanmak için çocuklarının iyiliğinden feragat etmeyecek kişidir; maddi kazançları ve kariyer gibi hedefleri asla çocuklarının refahının önüne koymayacak kişidir (Lewis, 1991 akt. Tardy, 2000: Alparslan, 2020:19). İyi bir anne, çocuğunun hem fiziksel hem psikolojik sağlığından sorumlu kişi olarak görülür, dolayısıyla, çocuğun yaşayabileceği herhangi bir rahatsızlık ve hatta yetişkinlikte deneyimlediği psikolojik problemlerin bile annenin çocukla kurduğu ilişkiden kaynaklandığı düşünülmekte bu durum da annenin sorumluluğunu gittikçe artırmaktadır (Maushart, 199 akt. Holmes, 2006; Phoenix and Woollett 1991: Alparslan, 2020:19).

Annelik bu anlamda kadının hayatının merkezinde olan ve kimliğinde önem atfeden bir yapıdır. Anneliğin kadınlığın merkezinde olduğu fikrine karşı çıkan ve annelik arzusunun toplumsal olarak öğretilen bir kavram olduğunu; çocukluktan itibaren verilen eğitimle kadınların anneliği içselleştirdiğini iddia eden birinci dalga feministler bile (De Beauvoir, 1993: Alparslan, 2020:25) kadının bedeninin üreme üzere yaratılmış olmasından dolayı kadının “doğal” görevinin annelik olduğunu belirtmiştir. Sonrasında ikinci dalga feministlerden Adrienne Rich (1976), anneliği bir deneyim olarak tanımlamış ve son yıllarda, feminist düşünce anneliği statik bir durum, içine girilen bir kimlikten ziyade bağlamsal bir eylem ve düşünme hali olarak nitelendirmeye başlamıştır (Jeremiah, 2006: Alparslan, 2020:26). Ancak, annelik halen birçok kadın için kadınlığın birebir karşılığıdır ve kadın kimliği de annelik rolleri ve annelik kimliği üzerinden kurgulanmaktadır (Elçi, 2012a, 2012b; Letherby, 1994; Oakley, 1979: Alparslan, 2020:26).

Toplumsal yapı içerisinde çocuk sahibi olmak istemeyen kadınlar ya kınanır ya da çocuğu olmuyor şeklinde çeşitli sıfatlar çeşitli yakıştırmalara maruz kalırlar. Bu da belirli bir süreden sonra kadınlar için anneliği cazip hale getirmektedir. Çeşitli annelik formları toplumun farklı kesimleri tarafından çeşitli seviyelerde kabul görse de hiç çocuk sahibi olamayan kadınlara toplum, sıklıkla acıma ile yaklaşır; anneliği kadın kimliğinin merkezinde gören bakış açısıyla (her ne kadar azalan bir trend olsa da) kısırlık bir kadının “defolu” olduğunu ve “düzgün gelişemediğini” düşündürür (Hird, 2003 akt. Basten, 2009: Alparslan, 2020:26). Toplumda erkekler kadınlara göre daha üst konumdadır, çocuğu olan kadınlar ise çocuğu olmayan kadınlara göre daha üst konumda bir statüye karşılık gelmektedir.

Salgının ortaya çıkışı ve günlük hayatın ev ile sınırlandırılmasından en çok kadınlar etkilenmiştir. Bu süreç içinde kadınların, annelerin rol ve sorumlulukları artmıştır. Ataerkil toplumda erkek ev işlerinden uzak durması gereken, eve bakmakla yükümlü olan, evdekileri koruyan olarak kabul edilirken kadın ister çalışsın ister çalışmasın ev içerisinde tüm işleri yapmak, çocuk doğurmak, çocuğa bakmak gibi tüm sorumluluklara sahiptir. Okul öncesi ve tüm kademelerdeki okulların tatil edilmesi ile birlikte ev hayatı ile sınırlanan gündelik hayatta çocukların sosyal aktiviteleri ev ile kısıtlı bir alanda kalmıştır ve ev içerisindeki tüm yük kadınlara bırakılmıştır. Bu süreçte en çok yıpranan anneler çocukların uyku düzenleri, yeme içme ve dersleri ile bire bir ilgilenmişlerdir. Babalar ise annelerin işi olduğunda çocukları ile ilgilenmişlerdir. Bazı çalışmalarda babalarında bu süreçte aktif rol oynadığını ve çocukları ile ilgilendiklerini dile getirmişlerdir. Bu süreçte baba ne kadar aktif bir rol oynasa da toplumda var olan eşitsizlik yapısı bu süreçte de varlığını korumaya devam etmiştir. Covid-19 sürecinde sürekli ev içerisinde izole olma durumu ev içerisindeki sorunları ve ev içi şiddeti arttırmıştır. Bu süreç içerisinde psikososyal, ekonomik, psikolojik sorunlar artmış ve doğru orantılı olarak aile içi iletişimsizlikler ve sorunlar meydana gelmiştir. Yapılan bir çalışmada salgının ortaya çıktığı Wuhan şehrinde 2020 Şubat tarihinde ev içindeki şiddet olaylarının önceki yıla göre üç kat arttığı ve bu olayların %90'nın pandemi ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (John vd., 2020; Çelik, Çak, 2021:45). Çalışmalarda ev içi şiddet artışının Fransa'da %30, Brezilya'da %40, Arjantin'de %25, Singapur'da %33, ABD'de %35 oranında olduğu belirtilmiştir (John vd., 2020; Toprak vd., 2020; Çelik, Çak, 2021:45).

Dünyada da görüldüğü üzere pandemi nedeni ile evdeki izolasyon, aile içi iletişimsizlikleri ve aile içi şiddet olaylarını arttırmıştır. Benzer durum Türkiye içinde geçerlidir. Türkiye'de mesleki örgütler ve sivil toplum kuruluşları ilk Covid-19 enfeksiyonunun saptandığı 11 Mart 2020 tarihinden beri evde izolasyon ve sosyal mesafe mesajları ile birlikte kadına yönelik şiddetin arttığını bildirmiştir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun raporuna göre; COVID-19 önlemleri doğrultusunda geçmiş aylara göre başvuru numaralarını arayanların oranı Nisan ayında %55, Mayıs ayında %78 artmış; Nisan ayında en çok cinsel şiddet, Mayıs

ayında ise en çok psikolojik şiddet sebebiyle başvuru olduğu ve en çok evli olduğu erkekten şiddet gören kadınların başvurduğu raporlanmıştır. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun bildirimine göre, 2020 Mart ayında bir önceki yıla göre psikolojik şiddet %93, fiziksel şiddet %80, sığınma evi talebi %78 düzeyinde artış göstermiştir (Nisan 2020 Başvuru Karşılama Raporu; Mayıs 2020 Başvuru Karşılama Raporu, Çelik, Çak, 2021:45). Polis Akademisi Başkanlığı'nın Covid-19 pandemisi ve sonrasına dair hazırladığı raporda Türkiye'de enfeksiyonla beraber aile içi şiddet olaylarında artış olduğu bildirilmiştir (İmga-Ayhan, 2020, Çelik, Çak, 2021:45-46). Elde edilen veriler doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinde en çok yıpranan ve en çok sosyal yüke maruz kalanların yine kadınlar olduğu anlaşılmıştır.

1.2.1.6. Kadınların İş ve Çalışma Hayatında Anne Olması: Bir Kariyer mi? Bariyer mi?

Toplum içerisinde kadınların belirli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. İkincil konuma sahip olan kadın belirli bir kariyer hayatını tamamladıktan sonra ve belirli bir yaşa geldikten sonra evliliğe yönlendirilir. Evlenip anne olmak bir kadından beklenen temel sorumluluklardandır. Kadının içgüdüsel olarak anne olmasının gerektiği vurgulanmakta kadın anne olmaya yönlendirilmektedir. Kadın eğitim hayatında ve iş hayatında anne olması nedeni ile ikincil konuma sahip olmaktadır. Kadının doğurganlığı, doğum izni nedeni ile kariyerinde bu süreç kayıp olarak görülmektedir. Bu süreç içerisinde erkekler kariyerine devam ederken çocuk sahibi olan kadın annelik nedeni ile çocuğu ile ilgilenmek durumunda kaldığı için kariyerine bir süre ara vermektedir. Çalışan kadınlar için anne olmak ek bir sorumluluk demektir. Toplum içerisinde çalışan kadınlar modern anne sıfatına sahiptirler. Çalışan bir annenin temel görevi ev içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmek çocuğunu en iyi şekilde büyütüp yetiştirmek ve kariyerine devam etmektir. Toplum içerisinde kadın için çocuk kariyerdan daha önemlidir. Bu yüzden kadının ilk ve temel görevi annelik görevini yerine getirmek olmalıdır.

Kadınların çalışma hayatına dâhil olması erkeklerden sonra olmuştur. Sanayileşme sonrası tüm ülkelerde kadınların istihdam oranları artmıştır, ülkemizde de Cumhuriyetin ilanından sonra kadınların çalışma hayatı gelişmiş ve kadın istihdamları artmıştır. Başlangıçta ev ve çocuk bakımı ile sınırlı olan kadın, zaman

içinde öncelikle ekonomik nedenlerle ve zamanla kazandığı ekonomik özgürlüğün kendisine kazandırdığı kimlik ile çalışma hayatında ücretli çalışanlar arasında kendine yer edinmeye başlamıştır. Kadının ücret karşılığı çalışmaya başlaması ile birlikte kadının ailedeki ve toplumdaki rolünde farklılaşma meydana gelse de kadın ev hayatının getirdiği yükten kurtulamamıştır. Bir taraftan evin ve ailenin ağır yükü diğer taraftan sistemin ağır sömürüsü ve de çalışma yaşamının yükü ile kadın çifte sömürüye maruz bırakılmıştır. Bu yüzden kadın "emekçinin emekçisi" olarak nitelendirilmektedir. İş hayatında erkeklere oranla istihdam alanı kısıtlı olan kadın belirli sektörlerde iş bulup çalışmaya başlamıştır. Kadın istihdamı; ücretsiz ve işçiliği, yarı zamanlı çalışma, tarım işçiliği, parça başı üretim, emek yoğun imalat Sanayi ve ev işlerinin devamı olarak görünen hizmet sektöründe yoğunlaşmaktadır (Erkek, Karagöz, 2009:1). Zamanla kadının istihdam alanları genişlemiş ve toplumsal cinsiyet ayrımına uğrayan birçok meslek dalında erkeklerle birlikte kadınlarda yer almıştır. Ancak kadınlar ne kadar çok iş hayatında yer almış olsalar da ev içerisindeki sorumluluklarından kurtulamamışlardır. Çocuk sahibi olan kadınlar çoğu zaman doğum nedeni ile ya da doğum sonrası çocuğun bakımı nedeni ile iş hayatına son vermişlerdir.

Kadının toplumsal yapı içerisinde ideal anne kavramına uymak için kariyerinin bariyer olarak kabul edildiği görülmektedir. Kadın olarak verilen norm ve sorumlulukları yerine getirmek adına çalışan anneler için ekstra sorumluluk gerektirdiğinden bu durum, çalışan anneleri çok daha fazla yıpratmaktadır. Ev içerisindeki sorumluluklar, ev dışında iş hayatının sorumlulukları, çocuk ve gelişiminin sağlıklı olması vs. hepsi anne olarak kadına yüklenmektedir. Ev içerisinde, çiftler arasında görev paylaşımı, yardımlaşma olsa da yine genel sorumluluk kadın olarak annelerde bulunmaktadır.

Bazı kadınlar ise kariyer yapabilmek için anneliği ertelemekte ve kariyerine odaklanmaktadır. Bu durumda yine toplum tarafından eleştirilmekte, kadın farklı sıfatlarla nitelendirilmektedir. Böylece kadının çalışma hayatı ne olursa olsun annelik görevini ve sorumluluklarını yerine getirmesi bağlamında artan sorumluluklarla birlikte kariyeri bariyer olarak görülmektedir. Bu süreç içerisinde tüm işlerini devam ettirip kariyerine odaklanan ve başarılı olan kadınlarda çok fazladır ancak bu süreç

içerisinde çalışan bir anne olarak çok fazla yıprandıkları görülmektedir.

1.2.2. Kuramsal Bir Temel Açısından Uzaktan Eğitim Uygulaması ve Salgında Uzaktan Eğitim

Kuramsal Bir temel açısından uzaktan eğitim uygulaması ve salgında uzaktan eğitim başlığı altında; çatışmacı yaklaşım temelinde uzaktan eğitim, uzaktan eğitim ve Türkiye'deki uygulamaları ile salgının eğitim uygulamalarına etkisi alt başlıkları yer almaktadır.

1.2.2.1. Çatışmacı Yaklaşım Temelinde Uzaktan Eğitim

Çatışmacı kuram toplumsal yapıdaki eşitsizliklere odaklanır. Toplumda ortaya çıkan eşitsizlikten oluşan çatışmanın gerekliliğini vurgular ve İşlevselci yaklaşıma karşıt olarak ortaya çıkmaktadır. Çatışmacı kurama göre toplumda oluşan eşitsizlikler, güçten meydana gelmiştir. Çatışmacı kuram genel itibari ile bu üç görüşü içermektedir:

1. Toplumı oluşturan kesimler arasında karşıt çıkarılara dayalı temel bir çatışma vardır. Bu çatışma toplumsal değişimin motorunu oluşturur. Çatışma kuramı sistemin karşıtlıklarını ve denge bozucu odaklarını bulmayı amaçlar.
2. Gruplar kendi aralarında eğitimi egemenlikleri altına almak için de mücadele ederler. Bu mücadelede taraflar eşit değildir. Fırsat eşitliği aldatmacası ayrıcalıklı kesimlerin üstünlüklerini gizlemeye yarar.
3. Eğitimin temel amacı mesleğe yönelik bilişsel becerilerin öğretilmesi değil uygun değerlerin benimsetilmesi yoluyla mevcut düzenin desteklenmesidir (Tan, 2019:565).

Bir başka tanımda ise çatışmacı yaklaşım toplumdaki ilişki ve davranışların maddi, siyasi ve sosyal eşitsizliklerden doğduğunu önererek bunların sonucunda sınıf ve grupların oluştuğunu önermektedir (Chambers, 2004:9: Yener, 2018:873). Çatışmacı yaklaşımın temeli Marx tarafından atılmıştır. Modern dönemde ise Mills tarafından savunulmuştur. Çatışmacı yaklaşımda üretim kaynaklarına sahip olan azınlığın toplumun kalanını sömürdüğü ve kapitalist düzenin de bu sömürde en büyük araç olduğu önerilmektedir. Klasik çatışmacı kuram Karl Marx tarafından bu

şekilde ifade edilirken Modern Çatışmacı yaklaşım Mills tarafından tanımlanır. Mills, toplumda çıkarları için çatışan insanların sosyal yapının araçlarını oluşturduğunu ve bu araçların çatışmanın sürdürülmesine hizmet ettiğini ifade eder (Dandanaeu, 2008: Yener, 2018: 873).

Çatışmacı yaklaşım temelinde uzaktan eğitim ele alındığında, toplumsal yapı içerisinde yaşanan aniden değişim, bireyi ve dolayısı ile toplumu etkilemiştir. Toplumsal yapı içerisinde pandemi ile karşılaşan insanlık sosyal izolasyon ve karantina nedeni ile sosyal hayatın, iş hayatının, eğitim hayatının kısacası gündelik hayatın eve sığması ile çatışma yaşamıştır. Ortaya çıkan bu duruma belirli bir süre ayak uyduramama gibi birtakım adapte sorunları yaşanmıştır. Ancak salgının kolay bitmeyeceği anlaşıncaya insanlık bu duruma da uyum sağlamaya başlamıştır.

Bu süreçte çatışma kuramı ekseninde aileler, çocuklar yaşanan bu değişimle birlikte birtakım sorunlar yaşamıştır. Ebeveynler arasında, çocuklar arasında farklı çatışmalar meydana gelmiştir. Toplumsal yapıda meydana gelen zorunlu değişim hayatı etkilemiştir. Eğitim ve öğretimin belirli bir kapalı ortamda öğretmen ve öğrencinin karşılıklı yüz yüze olduğu öğrenme biçimi uzaktan eğitimle değişime uğramıştır. Uzaktan eğitimle birlikte bilgisayar, tablet, telefon, televizyon, radyo vb. araçlar yardımı ile öğretmen ve öğrenci ekseninde çevrim içi öğretim gerçekleşirken, çevrim dışı şekilde video kayıt, ödevler, ya da verilen eğitimlerle gerçekleşmiştir. Bu sürece ve bu değişime ayak uydurmada hem öğrenciler, hem öğretmenler hem de ebeveynler birtakım sorunlar yaşamışlardır. Toplumsal yapıdaki bu değişime zamanla öğretmenler, öğrenciler ve veliler de ayak uydurmuştur. Kadınların bu süreçte anne olarak erkeklere oranla aktif rol oynaması ve ev içerisindeki tüm sorumlulukların kadında toplanması eşitliksiz bir yapı oluşturmuştur. İster çalışan olsun ister çalışmayan kadın olsun, ev içerisindeki tüm sorumluluklar kadına ait kabul edilmiştir. Oluşan bu eşitsiz yapı sonucu eşler arasında çatışma meydana gelmiştir. Bu süreç içerisinde ev içerisindeki eşitsiz duruma bağlı olarak fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, sosyal şiddet vb. meydana gelmiş ve boşanmalar artmıştır. Çatışmacı yaklaşım temelinde ele alınacak kadın ve erkek eşitsizliğinin, salgın sürecinde arttığı ve kadınların aleyhine gelişen bir seyir izlediği görülmüştür.

1.2.2.2. Uzaktan Eğitim Ve Türkiye’deki Uygulamaları

Uzaktan eğitim, internet aracılığıyla eğitimin e-öğrenme biçiminde gerçekleşmesi, öğrencilerin, öğrencilerden ve öğretmenlerinden uzakta olmalarına rağmen eş zamanlı ya da ayrı zamanlı olarak internet üzerinden iletişim kurdukları ve bilgilerin internet vasıtasıyla aktarıldığı bir eğitim sistemi olarak ifade edilebilir (Gökdaş ve Kayri, 2005; Kırmızıgül, 2020:286). Dünyada daha aktif bir şekilde uygulanan uzaktan eğitim uygulaması ülkemizde pandemi süreciyle birlikte etkin bir şekilde uygulanmıştır. Açık öğretim liseleri ya da Açık öğretim üniversitelerinde etkin bir şekilde uygulanan uzaktan eğitim uygulaması pandemi ile birlikte tüm eğitim kademelerinde uygulanır hale gelmiştir. Türkiye’deki uzaktan eğitim faaliyetleri ilk olarak:

- 1924 senesinde John Dewey’in açıkladığı “öğretmen eğitimi raporu” ile duyulmuştur (İşman, 2005: Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020: 370).

- 1950 yılında Türk eğitim sistemindeki uzaktan eğitim faaliyeti ilk olarak mektup yolu öğretimi ile başlamıştır.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1953 yılında 420-5-2300 sayılı kararı ile FONO Açık öğretim Kurumu kurulmuş ve bu sayede özel sektörde ilk uzaktan eğitim faaliyeti gerçekleşmiştir.

- 1956 yılında Ankara Üniversitesi banka personellerine yönelik mektup yolu ile hizmet içi eğitim uygulamasını gerçekleştirmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1961 tarihinde Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur. Bu merkezde orta dereceli mesleki ve teknik okullarda ‘yetki belgesi’ sınavına hazırlayıcı kurslar verilmiştir (Fidan ve Okan, 1975: Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020:370).

- 1974 yılında günümüzdeki adıyla Anadolu Üniversitesi üniversite seçme sınavı ile yükseköğretime yerleşemeyen öğrenciler için 2 yıllık ön lisans programını mektupla eğitim sistemi şeklinde başlatmıştır (Kaya, 1996: Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020: 370).

- 1982 yılında çıkarılan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sürekli ve açık öğretim yapabilme görevi 20 Temmuz 1982’de ulusal çapta yürütülebilecek düzeyde Anadolu Üniversitesi’ne verilmiştir. 2547 sayılı kanun ile Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Açık Öğretim Fakültesi’ne 1982-1983 eğitim-öğretim yılında öğrenci alımı gerçekleştirilmiştir. Örgün eğitim alan öğrenciler ile açık öğretim öğrencileri aralarında öğrenci hakları bağlamında fark bulunmadığı belirtilerek uzaktan eğitim sistemi yükseköğretimde uygulanmaya başlanmıştır.

- 1980 ile 1990 yılları arasında uzaktan eğitim ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde çeşitlenmiş ve büyük bir öğrenci grubunu kapsayacak duruma gelmiştir.

- Milenyum çağına hızlı bir giriş yaptığımız 2000 yılından itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler bilgisayar, CD, DVD, video oynatıcı gibi sistemlerin hayatımıza girmesi, kolay ve düşük maliyetle temin edilmesiyle birlikte uzaktan eğitim, her geçen gün artan öğrenci sayısı ile Türk eğitim sisteminin bileşenlerinden biri olmuştur.

- 1991 yılında Fırat Üniversitesi’nin yapmış olduğu eğitimlerde televizyon yayınları kullanılmıştır. Bu yayınlarda bilgisayar dersleri verilmiştir. Yapılan bu çalışmalar sonucunda başarılı olan kursiyerlere sertifika verilmiştir (Aslantaş, 2014: Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020: 370).

- 2 Haziran 1992 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın çıkarmış olduğu 12633 sayılı yazısı ile Türkiye’de Açık Öğretim Lisesi kurulmuştur. Örgün eğitim alamayan öğrencilere Açık Öğretim Lisesi ile diploma alma imkânı doğmuştur.

- 1996 yılında ODTÜ ve Bilkent Üniversitesi’nde web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulanmıştır.

- 1997 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın çıkarmış olduğu 15 Eylül 1997 tarihli ve 1651 sayılı yazısı ile Açık İlköğretim Okulu kurulmuştur.

- 2001 yılında Türkiye’de internet tabanlı ilk ön lisans eğitimi Anadolu Üniversitesi’nin Açık Öğretim Fakültesi ile açılmıştır (Mutlu, 2014: Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020:370).

Ülkemizde ilk vakanın görülmesiyle birlikte alınan tedbir önlemleri kapsamında eğitim ve öğretime geçici bir süre ara verilmiştir. Bu süre içerisinde öğrencilerin eğitimden uzak kalmamaları için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilkokul, ortaokul ve lise kademelerini kapsayan uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Pandemiden dolayı başlanan uzaktan eğitimlere 2012 yılında kurulan öğrenci ve öğretmenin iletişim halinde olmasını sağlayan Eğitimde Bilişim Ağı (EBA) aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır. Pandemi sürecinde tüm öğrencilerin kolaylıkla erişim sağlaması için altyapısı genişletilmiştir. EBA TV kanalı ile EBA Canlı Ders Platformu üzerinden yapılması kararı alınmıştır. 23 Mart 2020 tarihinde EBA TV İlkokul, Ortaokul ve Lise olmak üzere 3 ayrı kanal uzaktan eğitim için yayın hayatına başlamıştır. Bu kanallarda 1. sınıftan 12. sınıf düzeyine kadar her ders saati 20-25'er dakika olarak sunulmakta ve tekrar yayınları gün boyunca devam etmektedir. Ders aralarında öğrencilere eğitici ve eğlendirici etkinlikler sunması için “Etkinlik Kuşağı” yer almaktadır (Başaran, Doğan, Karaoğlu, Şahin, 2020:371). Böylece Türkiye’de etkin bir şekilde uzaktan eğitim uygulaması yapılmış, öğrenciler derslerinden geri kalmamıştır. Bu süreçte yerleştirmeye esas merkezi sınav uygulama tarihleri de yeniden planlanmıştır. İlk vakanın ardından Türkiye’de eğitim öğretim kurumlarının geçici olarak kapatılması, diğer ülkelerde olduğu gibi, öğrencilerin okuldaki fiziki sosyal ortamlarından mahrum kalmasına, yüz yüze eğitimlerinin sınırlandırılmasına yol açmıştır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), aynı günlerde ülkedeki tüm üniversitelerin çevrimiçi eğitime geçmesi için yönergesini hızlıca yayınlamış ve hatta çevrimiçi eğitim için hazırlıklı olmayan, daha önce çalışma başlatmamış üniversitelere de destek hizmetleri sunmaya başlamıştır. Pandemi sürecinde yapılan ölçme ve değerlendirme sistemi olan vize ve final sınavlarına yönelik eleştiriler yapılmıştır. Zorunlu olarak geçilen acil uzaktan eğitim ile vize ve final sınavlarının yapılması ülkenin birçok farklı lokasyonunda, kurumunda ve hatta üniversitesinde gündem olmuş, bazen ilginç ve komik bazen de eleştirilerin hedefi olan uygulamalar ile karşılaşmıştır. Bilkent Üniversitesi, öğrencilerine elektronik olarak gönderdiği mesajda, final sınavlarına girebilmeleri için boş bir kağıda el yazılarıyla kopya çekmeyeceklerine dair “onur yemini” yazmaları, öğrenci numaraları ve imzalarıyla

üniversiteye mail atmaları gerektiğini bildirmiştir (Cumhuriyet, 2020: Telli, Altun, 2021:97). Ayrıca çevrimiçi olarak yapılan sınavlarda kopya çekme ihtimalinin önüne geçebilmek için 11 bin öğrencisine birer ayna göndermiş, sınav sırasında bilgisayar kullanan öğrencinin, aynayı oturduğu pozisyonun arkasına yerleştirmesi istenmiş ve bu şekilde kopya çekip çekmediğinin sınav gözetmeni tarafından takip edileceği bildirilmiştir (Birgün, 2020: Telli, Altun, 2021:97). İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ise sınavlara giren öğrencilerden web kamera ve mikrofonlarını sınav boyunca açık tutulmasını istemekle beraber dizüstü bilgisayar olmadan sınava girilemeyeceği bildirilmiştir. Dolayısıyla sadece masaüstü bilgisayarı olan öğrenciler sınavlara girememişlerdir. Diğer bir örnek ise yapılan sınavlarda cevap kağıdının tripod kullanılarak web kamerası önünde el ile doldurma zorunluluğu getirilmiş ve her cevap kağıdının öğrencinin kimliği ile fotoğrafının çekilip imzalanıp sisteme yüklenmesinin istenmesi olmuştur (Dokuz8haber, 2020: GazeteManifesto, 2020: Telli, Altun, 2021:97). Yapılan uygulamalarla birlikte uzaktan eğitimle sınavlar gerçekleştirilmiş ve ödevlendirmeler yapılmıştır. Uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler eğitim hayatlarına geri kalmadan devam etmişlerdir.

1.2.2.3. Salgının Eğitim Uygulamalarına Etkisi

2019 yılında ortaya çıkan salgınla birlikte gündelik hayat değişime uğramıştır. Salgınla birlikte günden güne tüm dünyada vakalar, ölümler artmış, Çin'de başlayan salgın Avrupa ve Amerika'yı da büyük ölçüde etkisi altına almıştır. Zamanla yayılım alanı genişleyen salgın, ülkeleri oldukça kötü yönde etkilemiş, etki alanlarından biri de eğitim olmuştur. Salgının görüldüğü ülkelerde, tüm kademelerde okullar kapatılmıştır (Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:115). Covid-19 vakaları görülmeye başladığında, bazı ülkelerde, tüm okullar ülke çapında geçici olarak kapatılırken, bazı ülkelerde ise yerel düzeyde uygulamalara ve kısmi kapatılmalara gidilmiştir. 13 Nisan 2020 tarihine gelindiğinde, dünyadaki öğrenci nüfusunun %91,4'ü bu kapanmadan etkilenmiştir. Bu oran, 192 ülkede 1.58 milyon öğrenciye karşılık gelmektedir (ILO, 2020: Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:115).

Çin'in ardından salgından en çok etkilenen ülke İtalya'dır ve takvimler 25 Şubat 2020'yi gösterdiğinde İtalya'da da ilk defa Lombardiya bölgesinde okullar

kapanmıştır. Ancak bu yerel olarak okulların kapatılması kararının bir süre sonra yeterli olmadığı anlaşılmış ve bölgeyi karantinaya almayan İtalya en büyük hatayı yaparak salgının ülke çapında yayılmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla, okulların ülke çapında kapanması kaçınılmaz olmuştur. 5 Mart 2020 tarihinde İtalya’da okullar 15 Mart’a kadar ülke çapında kapatılmıştır (Pınar, 2020: Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116).

İtalya’nın ardından kısa süre sonra İran da ülke çapında okulları kapatma kararı almıştır. Bu süreçten etkilenen öğrencilerin sayısı ise 18 milyon 635 bin 825’tir (UNESCO, 2020b: Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116). Pakistan ve Afganistan da, İran’ın ardından yerel olarak okulları kapatmayı tercih etmiştir. Ancak yine bu durum çok sürmemiş ve kısa sürede ülke çapında okulları kapatma kararı çıkmıştır (UNESCO, 2020a; Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116). Pakistan’ın ardından Vietnam, Irak, Kuzey İrlanda ve İngiltere’nin bir bölümü ve de Amerika’dan da yerel olarak okulları kapatma kararı çıkmıştır (UNESCO, 2020a; Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116). Çok geçmeden Almanya ve Fransa da yerel olarak okulları kapatmıştır. Aynı günlerde Japonya, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan da okulları ülke çapında kapatma kararı almıştır. Bu süreçte dünya çapındaki öğrenci sayıları bakımından eğitimde aksama oranı %20’lere yaklaşmıştır (UNESCO, 2020a; Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116). Mart ayının başlarında Hindistan, Ukrayna, Yunanistan ve Portekiz de salgından olumsuz etkilenecek yerel düzeyde okulları bir süreliğine kapatma kararı almıştır. Ardından Suudi Arabistan da ülke çapında okullarını kapatmıştır. Filipinler ve Kamboçya’da da yerel olarak okullar kapanırken diğer ülkelerde de yerel kapanma sayısının arttığı ya da ülke çapında tüm okulların kapatmaya gidildiği görülmektedir (UNESCO 2020a; Eken, Tosun, Tuzcu Eken, 2020:116).

Bu anlamda salgının dünya çapında görülmesi ile birlikte ülkeler yerel olarak okulları kapatıp uzaktan eğitim uygulamasına geçiş yapmışlardır. Uzaktan eğitim uygulamasına geçiş yapan ülkelerde farklı uzaktan eğitim politikaları uygulanmıştır. Okulların kapatılmasıyla birlikte eğitim ve öğretim faaliyetlerinde de birtakım değişiklikler yapılmış her ülke farklı eğitim politikaları çerçevesinde derslerin uygulanmasına yönelik farklı uygulamalara gidilmiştir.

Fransa’da uygulanan uzaktan eğitim uygulaması, Fransa Mili Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından Covid-19 nedeniyle eğitim öğretim yılı içerisinde işlenilmeyen ünitelerin seneye okutulacak kitaplara ekleneceği; hiçbir öğrencinin sınava girmeyeceği ve sınıfta kalmayacağı ancak sorumlu olarak sınıf geçeceği ve seneye aynı dersi vermek zorunda olacağı; öğrencilerin ilk dönem aldıkları karne notlarının ikinci dönemde de geçerli olacağı; tüm sınavların eylül-ekim aylarına ertelendiği bildirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin var olan ağırları kullanarak öğrenebilmeleri için ihtiyaç duydukları ders materyallerine erişebilmesine imkân tanımıştır (Sözen, 2020:304).

İngiltere’de uygulanan uzaktan eğitimde Birleşik Krallık hükümeti başlangıçta serbest dağılımla yaygınlaşma (toplum bağışıklığı) politikasını uygulama noktasında okulların kapatılmasının “gereksiz” olacağını belirtmiştir. Ancak daha sonra salgının hızla yayılmasından ötürü karantina ve sıkıyönetim tedbirlerine geçildiği için uzaktan eğitim öncelikli çözüm olarak değerlendirilmiştir. İngiltere’de farklı kademelerdeki okullar çevrimiçi eğitim imkânını, eğitim paydaşlarına sunmuşlardır. Çoğu okul çevrimiçi dersler ve çalışma kâğıtları aracılığıyla uzaktan eğitimi gerçekleştirmiştir. Diğer taraftan farklı kademelerdeki tüm okullarda sınavların iptal edildiği ilan edilmiştir. Özel okullar video konferans üzerinden derslerine devam ederken devlet okulları 1 ay ders yapamamıştır. Bu süreçte BBC televizyonu müfredata uygun 14 haftalık ders içeriği üretmiştir. Ayrıca Williamson, hükümetin dezavantajlı bölgelerde dijital olanaklardan yoksun çocuklar için 100 milyon dolar değerinde ekipmana ve bilişim teknolojisi desteğine yatırım yaptığını ifade ederek okullara 200.000 dizüstü bilgisayarın Haziran sonunda teslim edileceğini bildirmiştir (Sözen, 2020:306).

Avrupa’da Covid 19’dan en kötü etkilenen, vaka yayılımında ilk sıralarda yer alan ve en yüksek ölüm oranlarının yaşandığı ülkelerden biri olan İtalya, 5 Mart 2020 tarihi itibarıyla salgının ülke çapında yayılımını önlemek için sert tedbirler alarak farklı kademelerdeki tüm okulları, çocuk yuvalarını ve üniversiteleri geçici bir süreliğine kapatmıştır. Salgın sürecinin başından, 15 Mart 2020’ye kadar sürdürülmesi planlanan okulları kapatma uygulaması, pandeminin hızla yayılması nedeniyle uzatılmıştır. İtalya Başbakanı Giuseppe Conte, ülke genelindeki tüm

okulların yaz tatiline kadar kapalı olacağını ve eğitim-öğretimin yaz tatilinden sonra başlaması yönünde karar alındığını bildirmiştir. İtalya’da Eğitim Bakanlığı video oturumları, çevrimiçi web sayfaları ve sanal destek alanları oluşturmuş; elektronik öğrenme platformları sunarak, dijital içeriğin ve öğretici örgütlenmenin yeni modellerinin kullanılmasını kolaylaştırmak için yeni öğrenme ortamlarını geliştirmiş ve tüm öğretmenlere ücretsiz olarak güncel uzaktan eğitim materyalleri sağlamıştır. UNIBO kapsamında dersler senkron (eş zamanlı) ve asenkron (zamandan bağımsız/eş zamansız) olarak gerçekleştirilmiştir. Platformda toplam 221 program ve 3667 etkinlik yer almıştır. UNIBO platformu kapsamında ölçme değerlendirme faaliyetlerinde sınavlar, dönem sonu raporları, sunumlar, vb. yapılmıştır (Sözen, 2020: 308).

ABD’de uzaktan eğitim uygulaması, tamamen öğrenci odaklı bir şekilde gerçekleşmiştir. Yeterlik tabanlı uzaktan eğitim faaliyetleri kapsamında öğrencilerin kendi hızlarında yeteneklerini ustalaştırmaları amacıyla gerçekleştirilen ve 600.000 \$ nakit ödül havuzuna sahip olan Kırsal Teknoloji Projesi; salgın ile birlikte derslerini çevrimiçi platformlara taşıyan okullardaki öğrencilere çevrimiçi dersler sunmuştur. Salgın nedeniyle yüz yüze sınıf derslerini iptal eden ve bu dersleri çevrimiçi hale getiren Amerika’da uzun yıllardır güçlü çevrimiçi eğitim sistemleri bulunmaktadır (MIT, 2020; Stanford, 2020; Harvard, 2020; Caltech, 2020; Sözen, 2020:309). ABD, çevrimiçi eğitimi bünyesinde kullanmanın yanı sıra dünyaya açık ücretsiz ve ücretli çevrimiçi sertifika programlarıyla uzun yıllardır öğrenci kabul etmektedir. Koronavirüs sürecinde üniversitelerde de farklı değerlendirme sistemine geçilmiştir. Örneğin Kuzey Karolina Üniversitesi; harfle sembolize edilen not sistemi yerine (AA, BA, BB) geçti/kaldı şeklindeki değerlendirme sistemine geçmiştir. Ayrıca öğrencilerin not ortalaması hesaplamalarında bu dönemin dâhil edilmeyeceğini duyurmuştur (Sözen, 2020:309).

Koronavirüs salgınıyla birlikte Çin, Çevrimiçi (Online) Eğitimin e-öğrenme sürecine geçmiştir. Okul öncesinden lisansüstü eğitime kadar farklı kademelerdeki tüm öğrencilerden, Ocak ayı sonundan itibaren okula gelmemeleri, evde kalmaları ve çevrimiçi sistemlerle eğitimlerini sürdürmeleri istenmiştir. Çin’deki en etkili ve gelişmiş çevrimiçi öğrenme platformu olarak bilinen, dünyanın en yüksek ikinci üye

sayısına (+19 milyondan) sahip olan “Rain Classroom Öğretim Platformu” etkin olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin öğrenme süreçlerini daha etkili kılmak ve kolaylaştırmak için çevrimiçi eğitimde yenilikçi uygulamalar geliştiren Çin, Covid sonrasında uygulamalı dersler ve laboratuvar dersleri dışındaki tüm ders içeriklerinin öğretimini kapsayan çevrimiçi eğitim platformları oluşturmuştur. Milyonlarca bireyin eş zamanlı olarak internette eğitim almasına olanak sağlayan bulut sistemleri üzerinden de uzaktan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Sistem üzerinden derslerin canlı sınıf uygulamalarıyla işlenebilmesini sağlayabilmek için internet altyapısı güçlendirilmiştir. Salgın sürecinde 25.000’den fazla üniversite öğrencisine 2.681 öğretim üyesi tarafından 4.254 akademik dersin sunumu gerçekleştirilmiştir (Sözen, 2020:311). Bu anlamda uzaktan eğitimin dünyadaki gelişimi ve uygulanışı gelişmiş ülkelerde sorunsuz bir şekilde işlerken, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde özellikle teknolojik alt yapılar anlamında büyük sıkıntılar yaşanmasına yol açmıştır. Bu durum birçok öğrencinin salgın sürecindeki eğitim ve öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiş ve eğitime erişimin sağlıklı yürütülmesi açısından büyük sıkıntılar yaratmıştır. Bu süreçte birçok öğrenci eğitim ve öğretimden etkin bir şekilde yararlanamamıştır.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu çalışma, 2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını nedeniyle çocukları uzaktan eğitim alan anne deneyimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bunun için 30 annenin katılımı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Van kent merkezine bağlı İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın ana problemi ve alt problemleri, araştırmanın evreni ve çalışma grubu, veri toplama teknikleri ve analiz biçimi ile karşılaşılan zorluklara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

2.1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, salgın döneminde çocukları uzaktan eğitim alan kadınların annelik deneyimlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Van kent merkezinde çocukları uzaktan eğitim alan anne deneyimini konu edinen bu çalışmanın alt amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Ortaya çıkan pandemi nedeni ile uygulanan uzaktan eğitimin Van kent merkezinde uygulanabilirliği ve uzaktan eğitimin başarısı hakkında annelerin görüş ve düşüncelerini tespit etmek bu araştırmanın amaçlarından birini oluşturmaktadır.
- Uzaktan eğitim sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan çalışan annelerin deneyimlerinin ele alınması bu çalışmanın amaçlarındandır.
- Uzaktan eğitim sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan çalışmayan annelerin deneyimlerinin ele alınması bu çalışmanın amaçlarındandır.
- Uzaktan eğitim sürecinde evde gerçekleştirilen eğitimin ev hayatına, aile içi ilişkilere etkisinin ele alınması bu çalışmanın amaçlarındandır.
- Uzaktan eğitim sürecinin teknolojik bağımlılığa etkisinin ele alınması bu çalışmanın amaçlarından birini oluşturmaktadır.

2.1.2. Araştırmanın Önemi

Covid-19'un ortaya çıkışı ile birlikte iş hayatı, sosyal hayat ve eğitim hayatı çeşitli kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Eğitim hayatında uygulanan kısıtlamalar nedeni ile yüz yüze eğitim uzaktan eğitime dönüşmüştür. Bu süreçte dünyadaki tüm ülkelerde ve ülkemizde uzaktan eğitimin önemi ve değeri artmıştır. Bu süreç sonrasında uzaktan eğitimin ilkokullarda, ortaokullarda, lise ve üniversitelerde daha sık tercih edildiği görülmüştür. Bu açıdan eğitim sosyolojisi, aile sosyolojisi açısından öğrencilerin, öğretmenlerin, ebeveynlerin hayatlarını etkileyen bu süreçte ev içinde ya da ev dışında çalışan anne deneyimlerinden yararlanılarak, uzaktan eğitimin çocukların başarısına etkisi, uzaktan eğitimin olumlu yada olumsuz etkisi, avantajları, dezavantajları, uzaktan eğitim sürecinde teknolojik araçlarla daha fazla zaman geçirme ve oluşan bağımlılık durumu, uzaktan eğitimin ev içerisindeki hayata, aile içi ilişkilere etkisi ve bu süreçte anne olmanın getirdiği sorumlulukların ele alınması açısından önem arz etmektedir.

Pandemi öncesi ülkemizde uzaktan eğitim, açık öğretim liseleri ve açık öğretim üniversitelerinde etkin bir şekilde uygulanırken 2019 yılında ortaya çıkan salgın nedeni ile MEB'e bağlı tüm okullarda ve YÖK'e bağlı tüm üniversitelerde uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir. Değişen eğitim sisteminin aile ilişkilerine, sosyal hayata, ev hayatına etkisi olmuştur. Bu anlamda Van kent merkezinde uzaktan eğitimin uygulanmasının anne deneyimlerinden yola çıkarak uygulamada karşılaşılan güçlüklerin sorgulanması amaçlanmaktadır. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın önemi şu şekilde sıralanabilir:

*Uzaktan eğitim kapsamında çalışan ve çalışmayan annelerin çocukları ile yaşadıkları deneyimlerinin ele alındığı bu çalışma konusu itibarıyla Van kent merkezinde gerçekleştirilen ilk çalışma özelliği göstermektedir.

*Uzaktan eğitim süreci içerisinde çalışan annelerin ve çalışmayan annelerin salgın sürecinde ilk kez karşılaştıkları bir eğitim türü olan uzaktan eğitimin Van kent merkezi özelinde ele alınması çalışmanın özgünlüğünü ortaya koyan bir özellik olmaktadır.

*Uzaktan eğitimle ilgili Türkiye genelinde çeşitli makaleler bulunur. Ancak Van kent merkezi özelinde uzaktan eğitim alanında annelik deneyimlerine yönelik bir

Çalışma bulunmamaktadır. Yapılan bu çalışma ile Van kent merkezinde uzaktan eğitimde anne deneyimlerinin ele alınması literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkı sunacaktır.

2.2. Araştırmanın Problemleri

Bu çalışmanın ana problemi “Covid-19 salgını döneminde, okulların uzaktan eğitime geçmesinin Van Kent Merkezinde yaşayan anne deneyimlerine etkileri nasıl olmuştur?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt problemleri ise şu şekilde ifade edilebilir:

- Çocukları uzaktan eğitim alan annelerin, bu süreçte uygulanan eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yeterliliği hakkındaki yorumları nelerdir?
- Çocukları uzaktan eğitim alan anneler, uzaktan eğitimin çocuğun başarısına olumlu ya da olumsuz hangi yönden etki ettiğini düşünmektedir?
- Çocukları uzaktan eğitim alan annelerin günlük hayatlarına uzaktan eğitimin etkileri nelerdir?
- Uzaktan eğitime katılımda çocukları uzaktan eğitim alan annelerin ve çocukların yaşadığı sorunlar nelerdir?
- alışan anne olmanın bu süreçteki avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Çalışmayan anne olmanın bu süreçteki avantaj ve dezavantajları nelerdir?
- Uzaktan eğitim süreci sonrası çocukları uzaktan eğitim alan anneler çocukların teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmesini nasıl değerlendirmektedir?

- Çocukları uzaktan eğitim alan annelere göre bu sürecin teknolojik aletlere bağımlılığa etkisi nelerdir?

2.3. Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu çalışmada Van kent merkezinde yaşayan çalışan ya da çalışmayan tüm anneler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim dünyada ve Türkiye’de özelde Van kent merkezinde de etkin bir şekilde uygulanmıştır. Bu anlamda tüm evrene ulaşım sağlamak ve görüşmelerin gerçekleşmesini sağlamak mümkün olmadığından evreni temsil eden bir çalışma grubu belirlenmiştir. Çalışma grubu salgın sürecinde çocukları uzaktan eğitim alan toplam 30 anneden oluşmaktadır.

Görüşülen katılımcılara nitel araştırma yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, görüşülen katılımcılar yardımı ile araştırma kriterlerine uygun yeni katılımcılara ulaşılması yöntemidir. Belirli kriterlere sahip katılımcılara zincirleme bir şekilde kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Bu amaçla çalışan ve çalışmayan olmak üzere anne olan toplam 30 kadına ulaşılmıştır, bu kadınların uzaktan eğitim deneyimlerine ilişkin bir farklılık olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla da 15’i çalışan, 15’i çalışmayan kadın olmasına dikkat edilmiştir. Görüşme yapılan kadınların çalışan anne ve çalışmayan anne olarak ayrılmasının nedeni bu süreç içerisindeki deneyimlerinde bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak olmuştur.

Bu sebeple yürütülen bu çalışmada 30 görüşmeci ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yapılan yüz yüze mülakat sonucu istenilen bilgilere ulaşılmış ve çalışmanın saha aşaması tamamlanmıştır.

Çalışma grubunu temsil eden 30 katılımcıya ait bilgiler Çizelge 1.de yer almaktadır.

2.4. Veri Toplama Teknikleri ve Analizi

Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel çalışmanın tercih edilmesi uzaktan eğitim döneminde çocukları uzaktan eğitim alan çalışan ve

çalışmayan annelerin bu süreçte yaşadıkları olumlu ya da olumsuz deneyimlere ilişkin görüşlerin derinlemesine elde edilmesi amacını taşımaktadır. Niteliksel araştırmaların amacını anlamak, araştırma faaliyetlerinin sonucu gerçekliği olduğu gibi tanımlamak olduğundan, niçin sorusundan çok bu tip araştırmalar, ne ve nasıl sorularına odaklanmaktadır (Kümbetoğlu, 2015:34).

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verileri toplarken derinlemesine yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Yapılan görüşmelerden detaylı bilgiler elde edebilmek ve belirli bir sistem içerisinde görüşmenin devam edebilmesi amacıyla ‘yarı yapılandırılmış görüşme formu’ kullanılmıştır. Annelerden zengin bir veri seti elde etmek amacı ile sorular belirli alt temalara ayrılmış ve bulgular yorumlanırken temalara ilişkin farklı konu başlıkları oluşturulmuştur.

Kartopu örneklem tekniği ile gerçekleşen görüşmelerde çalışan anneler yardımı ile çalışma için uygun kriterlere sahip olan çocukları uzaktan eğitim alan başka çalışan annelere ulaşılmıştır. Yine çalışmayan annelerin yardımı ile çalışma için uygun kriterlere sahip çocukları uzaktan eğitim alan çalışmayan annelere de ulaşılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırma ile ilgili detaylı bilgi vererek hiçbir kişisel bilgilerin ve görüşmelerin paylaşılmayacağına yönelik bilgiler verilmiştir. Ayrıca görüşülen kişilere güvenirlik açısından isimleri yerine kodların kullanılacağı belirtilerek bu şekilde araştırma sorularına daha gerçekçi cevaplar verilmesi sağlanmıştır. Metin içerisinde anneler K1,K2,K3..... K28,K29,K30 şeklinde kodlanmıştır. Görüşmeler 30 katılımcının katılımı ile gerçekleşmiştir. 30 katılımcı ile yapılan görüşmeler minimum 20 dakika ile maksimum 45 dakika arasında olup toplam 978 dakikalık bir sürede gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcıları izinleri doğrultusunda bir ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerin ardından elde edilen ses kayıt cihazındaki veriler deşifre edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Yapılan deşifrelerde görüşmeler olduğu gibi bilgisayara aktarılmış, hiçbir müdahale yapılmamış ve verilerin özgünlüğü korunmuştur. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çalışmanın amaçlarına uygun bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.5. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Sosyal bilimlerde yapılan her çalışmada çeşitli zorluklar, çeşitli sınırlamalar bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların nitel ya da nicel olması bu çalışmanın zorluklarını farklılaştırmamaktadır. Nicel çalışmalarda daha fazla katılımcı ile görüşmeler gerçekleşirken nitel çalışmalarda daha az kişi ile görüşülüp konuyla ilgili derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmaktadır. Covid-19 döneminde çocukları uzaktan eğitim alan anne deneyimlerine ulaşmak amacı ile bu çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmalarda karşılaşılan zorluk ve sınırlılıklardan birkaç başlık altında söz etmek gerekirse bu başlıklar;

1. Etik sorunlar
2. Zaman, enerji ve parasal sorunları
3. Araştırma tekniklerinden kaynaklanan sorunlar
4. Veri işleme ve değerlendirme aşamasındaki sorunlar
5. Raporlamada karşılaşılan sorunlar, olarak beş bölümde incelenmektedir (Kümbetoğlu, 2015:185). Bu çalışmada ise karşılaşılan zorluklar şu şekilde ifade edilebilir:

*Katılımcılara görüşme öncesi yapılan çalışma ile ilgili bilgi verilmiş ve hiçbir şekilde isimlerinin kullanılmayacağı, kodlar kullanılacağı belirtilmiştir, buna rağmen görüşme yapılan katılımcılardan bazıları verdikleri bilgiler doğrultusunda görüşmelerin kimseyle paylaşılmayacağı yönünde tereddütte kalmışlardır bu yüzden tekrardan güven ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır.

*Yapılan görüşmelerde hem çalışan anneler hem de çalışmayan anneler zamansal olarak vakit ayırmak istememişlerdir, çalışan annelerden bazıları ise görüşme yapılacak zamanı ve günü unutmuşlardır bu durum, çalışmanın aksamasına yol açmıştır.

*Çalışan annelerle görüşme günü için randevu ve tarihi belirlendikten sonra o kişilere ulaşılama, telefona cevap vermeme gibi durumlar yaşanmıştır.

*Çalışmanın salgın sürecine denk gelmesi katılımcıların sağlık tedbirleri veya

bulaş riski nedeniyle görüşmelere katılmak istememesine yol açmış ve çalışmanın yapılması zorlaşmıştır.

*Çalışmanın gerçekleştiği dönemin kış aylarında olması araştırmanın gerçekleşmesinde ulaşım açısından birtakım zorluklar yaratmıştır.

*Çocukları uzaktan eğitim alan çalışmayan annelere bu süreçte daha rahat ulaşılırken çalışan anneleri çalıştıkları için bulmakta zorluk yaşanmıştır.

*Salgın nedeni ile görüşmelerin maske ile gerçekleştirilmesi de hem katılımcının hem de araştırmacının birbirlerini anlamalarında zorluk yaratmıştır. Salgın nedeni ile görüşme yapılacak mekânsal ortamın kapalı bir ortam olması da bir başka sıkıntı yaratmıştır.

2.6. Nitel Araştırma Grubu

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Yapılarına İlişkin Sosyo- Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Çocuk Sayısı	Çocukların Eğitim Kademesi
K1	35	Lise	Satış Danışmanı	2	1.Üniversite Hazırlık /6. sınıf
K2	31	Ön lisans	Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni	1	2. sınıf
K3	44	Lisans	Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici	2	6. Sınıf/ 3. Sınıf
K4	38	Lisans	Okul Öncesi Öğretmeni	3	9.Sınıf/ 5.Sınıf/3.Sınıf
K5	40	Ön lisans	İngilizce Öğretmeni	2	Lise 1/ Anasınıfı
K6	36	Lise	Memur	3	4.Sınıf
K7	36	Yüksek lisans	Ekonomist	2	3.Sınıf/ 5.Sınıf
K8	35	Lisans	Memur	1	4.Sınıf

K9	34	Lisans	Memur	2	2. Sınıf
K10	33	Ön lisans	Turizm ve İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli	1	3.Sınıf
K11	37	Lise	Sekreter	3	3.Sınıf / Anasınıfı
K12	36	Lisans	Sınıf Öğretmeni	2	4. Sınıf/ Anasınıfı
K13	31	Lisans	Memur ve Öğrencisi	1	4.Sınıf
K14	44	Ön lisans	Ziraat Teknikeri	2	8.Sınıf / 5.Sınıf
K15	40	Lisans	Muhasebeci	3	Lise 1/ İlkokul 3 /İlkokul1
K16	38	Ortaokul	Ev Hanımı	3	2. Sınıf /Lise 2/ İlkokul 2
K17	42	Lise	Ev Hanımı	2	Üniversite 1 ve Üniversite Hazırlık
K18	40	Lise	Ev Hanımı	3	Üniversite hazırlık / Lise 1 / Anasınıfı
K19	48	Ortaokul	Ev Hanımı	2	Üniversite 3. /Üniversite 1.
K20	45	İlkokul	Ev Hanımı	7	Üniversite 3.sınıf / Lise 3
K21	35	Önlisans	Bankacı ama şuan Ev Hanımı	2	Ortaokul 1 / İlkokul 2 /
K22	36	İlkokul	Ev Hanımı	3	Lise 3 / Lise 1/ İlkokul3
K23	47	Lise	Ev Hanımı	3	Üniversite
K24	45	Üniversite terk	Halk Eğitimde Usta Öğretici ama şuan Ev Hanımı	2	Öğretmen / Üniversite 3
K25	32	Lise	Ev Hanımı	2	8. Sınıf
K26	37	İlkokul	Ev Hanımı	2	9. Sınıf
K27	47	Okuryazar	Ev Hanımı	6	Üniversite Hazırlık / Lise 4 / Ortaokul 2 /5. Sınıf
K28	36	İlkokul	Ev Hanımı	3	7. Sınıf / 8. Sınıf
K29	43	İlkokul Terk	Ev Hanımı	4	5. Sınıf
K30	40	Öğrenci	Ev Hanımı	2	3. Sınıf

Çizelge 1'e göre toplam 30 anne katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşları 31 ile 48 yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların eğitim durumu 1'i okula gitmemiş ama okuryazar, 1'i ilkokul terk, 4'ü ilkokul, 2'si ortaokul, 7'si lise, 1'i açık öğretim lise öğrencisi, 5'i ön lisans, 7'si lisans, 1'i üniversite terk ve 1'i ise yüksek lisans şeklindedir. Katılımcılardan çalışan annelerin mesleği Satış Danışmanı, Okul Öncesi Öğretmeni, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici, İngilizce Öğretmeni, Ekonomist, Memur, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli, Sekreter, Sınıf Öğretmeni, Ziraat Teknikeri ve Muhasebeci şeklindeyken, katılımcılardan çalışmayan annelerin mesleği, 1'i Bankacı, 1'i Halk Eğitim Merkezinde Usta Öğretici şeklindedir ancak araştırmanın yürütüldüğü dönemde ev hanımı olduklarını beyan etmişlerdir. Yapılan çalışmada çalışmayan annelerin özellikle ev hanımı olması tercih edilmiştir. Katılımcıların çocuk sayısı 1 ile 7 arasında değişmektedir. Katılımcıların çocuklarının eğitim seviyelerinin okul öncesi eğitimi ile üniversite eğitimi arasında oldukları görülmektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde 30 görüşmeyle gerçekleştirilen mülakatlardan elde edilen bulgulara ve çalışma dahilinde görüşme gerçekleştirilen annelere ait tanımlayıcı demografik bilgilere (Çizelge 1) yer verilmiştir. Yapılan çalışma, kadınlar üzerine olduğu için demografik bilgilerde cinsiyet değişkenine yer verilmemiştir. Bulgular yorumlanırken uzaktan eğitimde anne deneyimleri alt başlıklar halinde betimsel olarak analiz edilmiştir.

3.1. Uzaktan Eğitime Yönelik Düşünceler

Görüşme yapılan katılımcılara uzaktan eğitime yönelik düşünceleri sorulduğunda, iç açıcı bir dönem olmadığını o dönemde sorun yaşadıklarını, çocuklarda ciddiyetsizliğin meydana geldiğini, çocukların ince motor gelişiminde sorunlar yaşandığını, çocukların yazı yazmayı unuttuklarını belirtirken, bazı anneler ise uzaktan eğitimin uygulanması için belirli bir alt yapının olması gerektiğini, ülkemizde bu alt yapının yeteri kadar gelişmediği için çocukların başarısız olduğunu, uzaktan eğitimi onaylamasalar da çocukların bu süreçte başarılı olmasında öğretmenlerin olumlu etkisi olduğunu ancak uzaktan eğitime karşı olduklarını ve çocuklarının bir yıllık bir kayıpları olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir. Bazı anneler ise yeterli araç gereçlerinin olmaması, ev içindeki nüfusun fazla olmasının derse katılımı olumsuz durumlar yarattığını, uzaktan eğitim sürecinin zor ve yorucu bir süreç olduğunu, bazıları ise bu süreci anneler için hem olumlu hem de olumsuz bir süreç olarak yorumlanmıştır. Katılımcıların aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği ortaya koyar:

“Uzaktan eğitim hakkında düşüncelerim pek iç açıcı değil açıkçası sürekli biz o dönemde sorun yaşadık, eğitime bağlantı sorunu vs. öğretmenle iletişim kuramama sorunu bunun gibi sorunlarla karşı karşıya geldik maalesef, ben yüz yüze eğitimi daha da çok tercih eden ailelerden annelerdenim”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“... hiç olmamasından iyiydi yani en azından çocuklar boş kalmadılar dersleri takip ettiler ama şöyle bir şey oldu çocuklarda bir ciddiyetsizlik oldu bir şey oldu çocuklarda ince motor sıkıntısı oldu benim çocuklarda resmen yazmayı unuttular yani yazan mesela benim üçüncü sınıfta giden çocuğum yazamadı resmen yazı yazamıyordu onun dışında ekranı kapatıyordu, bir ciddiyetsizlik vardı ders ortamı oluşmuyordu...”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Valla o sıra çok zorlandık ister istemez. Çocuğum geçen sene birinci sınıf olduğu için hem iletişim biraz zor oldu, internet şeyi bağlantısı, o yüzden geride kaldık sayılır. Çok şey yapamadık. Etkin bir katılım, etkili bir verim alamadık”(K16, 38, Ev Hanımı).

“...yapılan tecrübeli, tecrübeye dayalı bir şekilde yapılmadığı için biz çocuklarımızla bir fayda göremedik yani bir faydayı ben iki çocuğumda da göremedim yani yarar sağlayamadık o konuda bu kadar diyeyim”(K17, 42, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen anneler uzaktan eğitimden verim alamadıklarını bu sürecin verimsiz bir süreç olduğunu ve çocuğun başarısının olumsuz etkilendiğini dile getirmişlerdir:

“Bende hiç faydalı olduğunu düşünmüyorum çünkü çocuk kendi adıma söyleyeyim çok adapte olamadık, şeye uzaktan eğitim sürecinde çok hani bir ciddiye almadı biraz böyle sıkıldı ya da aklı evde olunca aklı biraz daha oyuna daha çok kaytarmaya nasıl desem daha gevşek davranmaya meyilliydi pek nasıl desem çok olumlu olduğunu düşünmüyorum çocuk üzerinde”(K8, 35, Memur).

“Yani çok fazla yararını göremedik açıkçası ilk basta öğretmenimiz zoom programını kullanmayı bile bilmiyordu yirmi üç senelik yaşlı bir öğretmendi bağlanamadık derslerden koptuk çokta yararlı olmadı yani bir de biz pandemiye birinci sınıfın ilk döneminde çözmüştük okumayı ama ikinci döneminde pandemiye denk geldi yani bizim takviyelerimizle çocuk bu hale gelebildi artı yani canlı dersin hediyesi olarak biz göz bozukluğu yaşıyoruz şuan gözlük kullanıyoruz yani bu şekilde”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Uzaktan eğitim süreci ülkemiz şartları kapsamında zorunlu bir süreçti hani keyfi bir uygulama değildi ama sistemin etkili bir işleyişi yoktu biz bu süreçte çok zorlandık. Çocuklar bu süreçte hep evdeydi ve yaramazlık yapıyorlardı, derslere etkili bir şekilde katılmadılar ve yeterli verim alamadılar yani bu yüzden etkili bir süreç olduğunu düşünmüyorum”(K21, 35, Ev Hanımı).

“Uzaktan eğitim bizim için o kadar verimli olmadı çocuklar için yani benim üç tane öğrencim vardı biri derse girdiği zaman diğer çocuğum derse giremiyordu şeylerden dolayı tablettir şudur budur zaten bu dönemde de iyi bir eğitim almadılar yani bu süreç içerisinde o kadar verimli bir uygulama değildi ki bizim ülke şartlarına uygun olduğunu düşünmüyorum. Bu yüzden bizim açımızdan verimsiz bir eğitim ve öğretim dönemi oldu yani”(K22, 36, Ev Hanımı).

Görüşülen bazı anneler ise uzaktan eğitimi tasvip etmediklerini, çocukların hayal güçlerine olumsuz etkisi olduğunu, göz sağlığı sorunlarını oluşturduklarını dile getirmişlerdir:

“Uzaktan eğitimi biz hiç tasvip etmiyoruz yani eğitim yüz yüze olmalı kesinlikle, uzaktan eğitim çocukların evde olması açısından rahatlık açısından güzel ama yüz yüze eğitimden çok farklı...”(K14, 44, Ziraat Teknikeri).

“Yani ben uzaktan eğitime kesinlikle karşıyım yani çok verimli olduğunu düşünmüyorum açıkçası bu süreçte de bunu gördük ve fark ettik yani çocukların bir yıllık zaman kayıpları oldu öyle söyleyebilirim”(K15, 40, Muhasebeci).

“Ekran başında geçirilen zaman çocuğun hayal gücünü kısıtladığını düşünüyorum. Çocuğumun ileriki hayatında olumsuzluklar olacaktır. Yani çocuğum sürekli ekran başında olduğu için bunun geleceğine ve eğitim hayatına olumsuz etki edeceğine inanıyorum ama yüz yüze eğitimde bu böyle değil okul ortamında sınıf ortamında çocuk hem sosyalleşiyor hem de bilgileri daha kolay öğrenebiliyor”(K29, 30, Ev Hanımı).

“Uzaktan eğitim çocuklar için yeterli değil. Çünkü sürekli gözü ekranda olan çocuk çabuk sıkılır. Çocukları bilirsiniz büyüklere oranla yerlerinde durması daha zordur biz oğlumda bu anlamda çok sorun yaşadık çünkü yerinde durmuyordu ve çok çabuk sıkılıyordu. E buda onun derslere olan ilgisini azalttı”(K30, 40, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen annelerden bazıları uzaktan eğitimi onaylamasalar da çocukları özel okulda ya da kolejde olduğu için devlet okuluna nazaran bu süreçten olumsuz etkilenmediklerini aksine faydasını gördüklerini, uzaktan eğitim süreci sonrası çocukların daha düzenli daha planlı olduklarını bu yüzden bu sürecin olumlu olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen bazı anneler ise öğretmenin başarılı ve duyarlı olmasının bu sürecin olumlu geçmesinde faydası olduğunu, bu sürecin aslında olumlu olduğunu ve çocukların bu süreçte sıkıntı yaşamadığını ve derslerinden geri kalmadığını dile getirmiştir. Katılımcılar aşağıdaki ifadelerde bu gerçeği ortaya koyar:

“... bahsedeyim aslında kızım devlet okuluna gitmiyor özel koleje gidiyor ama daha çok gittiler devlet okulundan devlet okuluna gidenler daha az gittiler ve özel okula gittiği için her gün şey yapıyorlardı bilgisayardan eğitim görüyorlardı ama 1 ay içinde çok faydası olduğunu düşünüyorum çünkü daha iyi öğrendiler daha çok üzerinde durdular hani şey yapmak için söyleyiyordum devlet okulu özel diye ayırt etmiyorum ama daha ilgilendiler daha çok çaba gösterildi yani EBA’ dansa kolejde şey olan çocuklardan daha bir fazla harf öğrendiler daha hızlı öğrendiler okulun adını tabi ki de ama keşke olamasaydı çocuklar daha iyi eğitim görseydi ama tabi şartlar öyle gerektirmedi ama iyi bir şey tabi ki...”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“...biz çalışan annelerin çocukları daha düzenli daha planlı daha zamanı etkin kullandılar çünkü zamanla yarışıyoruz biz de çocuklarda ona göre uydular yani birebir olmasa da o düzene ayak uydurdular yani ama öğretmenden mi geçiyor okuldan mı geçiyor oda önemli on beş kişilik bir gruptu hani devlet okulu değildi on beş kişi hani onunla da karşılaştırma yaparsam tabi avantajları çok avantajları hani birebirdaki gibi değil o disiplini o şeyi öğretmenimiz sağladı yani bende gördüm çocuklar o disipline uydular uzaktan okula gitmiyorlar okul heyecanı yok ama uzaktan eğitim içinde ayrı bir heyecanları vardı...”(K7, 36, Ekonomist).

“...Çocuğuma da gelince yani öğretmeni güzel ders işliyordu yani biz Kayra konusunda biz

hiçbir şey sıkıntı yaşamadık mesela günlük derslerini falan planlamayı çok güzel yapıyordu...”(K13, 31, Memur ve Öğrenci).

Ayrıca görüşme yapılan annelerden (K24, 45, Ev Hanımı) uzaktan eğitim sürecinin hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu dile getirirken (K18, 40, Ev Hanımı) ve (K28, 36, Ev Hanımı) mecburi bir süreç olduğu için uzaktan eğitim sayesinde çocukların derslerden geri kalmadıklarını dile getirmişlerdir. Anneler bu durumu şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Hem olumlu hem olumsuz bir süreçti uzaktan eğitim süreci, olumsuz olması çocuklar evden çıkmıyorlar ev hanımlarını biliyorsunuz her bayan ayrıyetten bir ev hanımıdır, olumsuzluğu da bu yani olumlu olması da gözümüzün önünde olmaları hani anne ve babaları bilirsiniz çocukları gözlerinin önünde olmayınca tedirgin olurlar hep çocuklarında kalır içleri acaba çocuğum ne yaptı netti falan ama bu pandemi sürecinde sürekli evde olmaları onların gözümüzün önünde olmalarına yol açtı yani” (K24, 45, Ev Hanımı).

“Uzaktan eğitime mecbur kaldığımız için yani çok büyük bir avantajdı EBA o olmasaydı belki çocuklar daha hiçbir şey yapamayacaklardı o yasaklarda yani memnun olduğumuz zamanlar oldu tabi çocuklar tabi yüz yüze eğitim gibi verim alamasa da en azından derslerinden eksik, geri kalmadılar. Evde bir şekilde EBA ile yararlandık yani” (K18, 40, Ev Hanımı).

“Uzaktan eğitim çocuklarımızın bu pandemi döneminde eğitimlerinin devam etmesini, derslerden geri kalmamalarını sağlamıştır. Öğrenciler için çok faydalı olmuştur. Hani eğer uzaktan eğitim süreci olmasaydı çocuklar derslerden geri kalmış olacaktı ama bu süreçte evde kalıp boş boş vakit geçireceklerine ve hani geleceklerinden eğitim anlamında olumsuz etkilenip geri kalacaklarına uzaktan eğitim sayesinde eğitim ve öğretimden etkili bir şekilde yararlandılar ve derslerinden geri kalmadılar çocuklarımız” (K28, 36, Ev Hanımı).

3.2. Uzaktan Eğitime Daha Önce Katılma Durumu

Katılımcılara uzaktan eğitime daha önce katılıp katılmadıkları sorulduğunda genel olarak uzaktan eğitim süreciyle salgın döneminde tanıştıklarını ve uzaktan eğitimden salgın sonrasında yararlandıklarını dile getirmiştir. Bazı anneler ise çocuklarının bu süreçte uzaktan eğitime katıldığı için istedikleri liseyi kazanamadıklarını, yorucu ve zorlu bir süreç olduğunu dile getirmiştir. Görüşme yapılan çalışmayan annelerden on dördü daha önce uzaktan eğitime katılmadıklarını, dahil olmadıklarını uzaktan eğitimle birlikte bu sürece dahil olup yararlandıklarını hatta ülkede böyle bir uygulamanın olduğunu dahi bilmediklerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği ortaya koyar:

“Olmadı çocuklarımız pandemi sürecinde uzaktan eğitime dahil oldu bu sayede onlarda

bizlerde uzaktan eğitimle tanışmış olduk”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Sadece geçen yıl uzaktan eğitime dahil olduk o da bizi baya yordu ve zorladı çok zorlu bir süreçti umarım bir daha yaşanmaz”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Yok ilk defa böyle bir durumdan dolayı, pandemi süreci vasıtası ile uzaktan eğitim sürecine dahil olduk. Yani pandemi öncesi böyle bir uygulama içerisinde bulunmadık hiç”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Daha önce hiç uzaktan eğitim sürecinde dahil olmadık. Zaten bu pandemi süreciyle birlikte bu süreç hayatımıza girdi öncesinde böyle bir uygulama ülkemizde yoktu sanırım olsa da ben bilmiyorum yani”(K17, 42, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen katılımcılardan (K9, 34, Memur) uzaktan eğitim sürecine hem kendisinin hem de çocuğunun katıldığını, görüşme yapılan çalışmayan annelerden biri ise (K18, 40, Ev Hanımı) daha önce uzaktan eğitim uygulamasından yararlandıklarını, zoom, youtube vs. uygulamaları kullandıklarını dile getirmiştir:

“...üniversiteyi okuyordum benim geçen yılda vardı yani hiç biz mesela bize hiç konu anlatılmadan sınava tabi tutuluyorduk öyle sınav oluyorduk geçen yıl bir online sınavına kendim girdim birde kızım pandemi süreci nedeni ile uzaktan eğitim aldı”(K9, 34, Memur).

“Pandemiden önce şeyler vardı, biz okuldayken yapıyorlardı da neydi o bir siteler var ya zoom ha zoomdan giriyordu benim kız bazen ödevlerle alakalı bir şey olduğu zaman öğretmeni ile oradan, youtubeden falan bakardı öyle benim kız”(K18, 40, Ev Hanımı).

3.3. Uzaktan Eğitim Sürecinin Eğitim ve Öğretimdeki Yeterliliği

Görüşme yapılan annelere uzaktan eğitimin eğitim ve öğretimde yeterliliği sorulduğunda; çocukların uzaktan eğitimden verim alamadıklarını, derse konsantre olamadıklarını, adaptasyon ve dikkat sorunu yaşadıklarını, uzaktan eğitimin ülke sistemine uygun olmadığını, ülkede alt yapı olmadığı için eğitimin yeterli olmadığını, ev içerisinde internet sorunu olduğunu, ders için şifre alıp kullanmada sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bazı anneler uzaktan eğitimin kesinlikle yeterli olmadığını çocuğun bu süreçte teknolojik aletlere bağımlılığının arttığını ve gözlerinin bozulduğunu, uygulamalı derslerde uzaktan eğitimin kesinlikle yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen katılımcılardan bazıları ise sınıfların kalabalık olması öğretmen ve öğrenci ilişkisini olumsuz etkilediğini, evdeki

teknolojik aletlerin yetersizliği nedeni ile derse katılmadıklarını bu yüzden de yetersiz olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir:

“Tabi ki de yeterli olduğunu düşünmüyorum çünkü yüz yüze eğitimin verdiği katkıyı uzaktan eğitimde göremedik biz hani yüz yüze eğitimde belirli bir sınıf ortamında öğretmenlerin katkısı ile çocuklar gerçekten çok fazla verim alıyorlar ama uzaktan eğitimde bir ekran başında çocuk verim alamıyor bence hani çocuk dersi dinliyor ama konsantre olamıyor aklı başka yerde oluyor zaten sınıflar kalabalık oluyor öğretmen susun susun diyor dersin belirli bir süresi geçiyor ne bileyim verimsiz bir süreç oldu yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Bu uzaktan eğitimde çocukları dersin başında şey yapamıyordum dersin başında tutamıyordum zapt edemiyordum çocuk yerinde duramıyordu gidip bir tur atıp geliyordu konuya adapte olamıyordu e dediğim gibi yazı sıkıntımız çıktı çocuklar yazı yazamıyorlardı yani sadece böyle kabataslak bir konuyu takip edebildiler”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Uzaktan eğitimin eğitim ve öğretim sürecinde yeterli olduğunu düşünmüyorum, çünkü bu eğitim benim çocuklarıma yeterli gelemdi benim çocuklarım bu süreçten etkin bir şekilde yararlanamadı verim alamadı yani, zaten üniversite döneminde oldukları için hocaları doğru düzgün ders işlemediler ki hani uzaktan uzağa eğitim nasıl olur ki etkili olmadı yani özellikle kızım yabancı dili okuduğu için hiç faydasını görmedik bu da onun bir senesine mal oldu yani”(K19, 48, Ev Hanımı).

“Hayır tabi ki çocuklar yeterli verimi alamıyor, derslerine konsantre olamıyorlar mesela benim iki tane çocuğum vardı ve ikisi de küçüktü ve benim birebir onlarla ilgilenmem gerekiyordu bu süreçte bir çocuğum birinci sınıfa gidiyordu herkes bilir birinci sınıf çok zor ve çocuğun eğitim hayatının temelinin atıldığı sınıftır o bir yandan diğer çocuğum bir yandan birini bilgisayarın başına birini telefonla yanına oturtuyordum e tabi babamız da yok hani o bir çocukla ilgilenisin ben bir çocukla çok zordum hani ve yeterli olmadı yani benim birinci sınıfa giden çocuğum yeni yeni okumayı öğrendi, çünkü biz ona yeterli gelmedik hani bir öğretmenin etkisi hani bizim yani”(K21, 35, Ev Hanımı).

Görüşülen anneler bu sürecin yetersiz olduğunu, verimsizliğin yaşanması ve maddi yetersizlikler nedeniyle olumsuz bir süreç olduğunu düşündüklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Kesinlikle düşünmüyorum dediğim gibi çocuklarda adaptasyon sorunu olduğunu düşünüyorum yani sınıfta birebir öğretmenle birebir bir çalışma ortamı içinde bir öğrenme ortamı içinde olmasının çok daha faydalı olmasının evde ne bileyim bir odada ya da ben veya diğer ebeveyn eşliğinde ekrana kilitlenerek pek bir fazla çocuğum benim adapte olmadığını gördüm hani çok bir fayda olmadığı gördüm açıkçası”(K8, 35, Memur).

“Düşünmüyorum çünkü internet kopuyordu bu yüzden derslere giremiyorduk, şifreler olmuyordu o şifre durumunu anlamak uygulatmak çok zordu çocuklar derse giremiyordu evde birden fazla çocuk olunca saatler uymuyordu ya da bize uymuyordu yani çalışan birisi olduğum için benimle çocuğumun ders saatleri uymuyordu çok zordu bizim için bu süreç”(K12, 36, Sınıf Öğretmeni).

“Asla düşünmüyorum bana göre hiçbir faydası olmadı tam tersine gözleri bozuldu çocukların mesel büyük kızımın gözlerinde problem var zaten şimdiki çocuklar teknoloji çağı çocukları, hepten çocukları teknolojiye u şey yaptılar ne diyorlar onları çok fazla teknoloji ile yüz yüze getirdiler...”(K14, 44, Ziraat Teknikeri).

“Verim alamadılar çocuklarım bu yüzden hayır yani, bu devirde zaten çocuklarıma doğru düzgün bir test alamıyorum yani o süreç zaten sıkıntılıydı yoktur kızım valla yoktur para yoktur, hayat zor bir asgari ücretle geçim zordur. E bizim de kaynaklarımız kısıtlıydı bir çocuğum telefonu eline alıyordu diğeri derse katılamıyordu e diğeri alıyordu telefonu bu sefer diğeri kalıyordu derse katılamıyordu, zor oldu yeterli olamadı bizim için”(K20, 45, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşme yapılan çalışan annelerden bazıları ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim gibi olmasa da yine de faydasının olduğunu, bu süreçte katkısını gördüklerini, bu durumda öğretmenin duyarlılığın etkisinin fazla olduğunu, uzaktan eğitimin verimli olduğu ama bazen verimli olmadığı durumların da olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği ortaya koyar:

“Tabi ki yüz yüze eğitim kadar yeterli değildi ama o dönemdeki süreç için gayet yeterliydi biz her gün giriyorduk derse her gün girdiğimiz için müfredata göre devamlılık sağlayınca sonraki sene kızım okula başladığında uzaktan gördükleri derslerin ona ne kadar fayda verdiğini gördük işledikleri derslerde hatırladıkları anımsattıklarıyla faydalarını gördük”(K6, 36, Memur).

“Tabi ki yeterli değil bire bir olamaz ama katkısı da olmuştur diyorum ya çocukları plan ve düzen etkin zamanı daha etkin her gün planlıyorlardı zamanı şu şu saatler arasında bizim uzaktan online derse katılacağı, onlara bir düzen oluşturdu...”(K7, 36, Ekonomist).

“Ya tabi ki hem çocuk için hem öğretmen için zor oldu ama olması gerekende oldu her çocuk için zor oldu benim oğlumda zorlandı hani her açıdan ama yine de dediğim gibi öğretmenimiz çok duyarlı çok ilgili olduğu için çokta bir eksikliğini yaşamadık”(K11, 37, Sekreter).

3.4.Uzaktan Eğitimin Çocuğun Başarısına Olumlu, Olumsuz Etkisi

Görüşülen annelere uzaktan eğitimin çocuğun başarısına olumlu ya da olumsuz hangi yönden etki ettiği sorulduğunda anneler genellikle bu sürecin çocuğun başarısına olumlu etkisinin bulunmadığını olumsuz etkisinin daha çok olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcılar çocukların bu süreçte sosyal aktivitelerinin olmadığı, kendi yaş grupları ve okul ile kaynaşmada sorunlar yaşadıklarını, bu süreçte çocukların teknoloji ile iç içe olmalarının bağımlılığı arttırdığını, ders alınan uygulamaların sorunlar yarattığını ve çocukların derse katılımında sorunlar yaşadığını, çocukların derslerde soru sormaması gibi birçok olumsuzluğu dile getirirken, bazı

anneler uzaktan eğitim sürecinin olumsuz etkisini gördüklerini, çocuklarının bu süreçte derslerden verim alamadıklarını ve ilkokula giden çocuklar için daha olumsuz olduğunu, bu süreç sonunda çocuklarının başarılarının düştüğünü, çocukların öğrenmede zorluk yaşadıklarını, okuldaki disiplinin ev hayatında olmadığını bu durumun da derse katılımında sorunlar oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki ifadeleri bu gerçeği ortaya koyar:

“Yani kesinlikle olumsuz yönde etkiledi iki seneleri boşa gitti biz ekstra kaynaklarla ya da Morpa Kampüse üye olduk biz çocuğa oradan ekstra bir şeyler yaptırarak bu hale getirebildik...”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyonu Personeli).

“Olumsuz bilgisayar bağımlılığı oluştu yani zaten normalde hep telefonla oyun falan oynuyorlardı ama şimdi bilgisayar bağımlılığı oldular diyebilirim yani biz çok etkilendik açıkçası olumsuz olarak etkilendik olumlu yönden de bir etkisini görmedik yani”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“Ya olumsuz çünkü çocuğum bunca senedir okul hayatında hep yüz yüze eğitimi gördüğü için bundan sonra ya yeterli olamadı yani hani benim çocuğum o verimi alamadı belki benim çocuğumdan kaynaklanan bir şey oldu öğretmenden kaynaklanan değil de benim çocuğumdan da kaynaklanan bir şey oldu ya benim eşimde mesela öğretmendi oda uzaktan eğitim verdi. Yılların öğretmenidir yani tecrübesi falan her şeyi vardı yani o bile ayak uyduramadı bu uzaktan eğitime”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Benim bu yıl üçüncü sınıfa giden öğrencim var ilk girdiği yıl zaten pandemi oldu çocuğumu çok olumsuz etkiledi ve şuan çocuğum üçüncü sınıf ama birinci sınıf düzeyinde yani diğerleri için iyi yani en azından şu liseye giden kızım sınıf geçebildi geçen sene lise ikiydi şimdi lise üç oldu o iyi bir eğitim süreci geçirdi aslında bir de sınava giren kızım vardı LGS ye giren kızım vardı onu da bu süreç çok olumsuz etkiledi hani sınavda benim öğrencim başarılı olamadı ki yani bu sürecin olumlu bir etkisini görmedik açıkçası bizim için olumsuzluklarla dolu bir süreç oldu”(K22, 36, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen anneler uzaktan eğitimin çocuğun başarısına olumlu etki ettiğini, çocuğun bu süreçte özel ders aldığını bu yüzden olumsuz bir durum olmadığını, dile getirirken görüşülen bazı anneler çocukların bu dönemden olumlu etkilendiğini ve faydasını gördüklerini öğretmenlerinin bu süreçte ilgili olmasının bir avantaj olduğunu, çocukların bu süreç sayesinde teknolojik çağın getirisi olan teknoloji ile iç içe olduklarını, çocuğun ekran karşısında dikkatli bir şekilde bir şeyleri izleme becerisinin arttığını dile getirmişlerdir:

“Yani biz özel derslerde takviye ettiğimiz için çok olumsuz olduğunu düşünmüyorum ama yani çok bir şey kattığını da düşünmüyorum açıkçası yani genelde test çözdüler bu süreçte ama mesela biz çocuğumuza özel ders imkanı sağlayabildik bu anlamdan bizim çocuğumuz açısından olumlu...”(K5,40, İngilizce Öğretmeni).

“Valla benim dediğim gibi hani olumlu oldu benim için çünkü biz öğretmen konusunda çok şanslıydık ve bence bu süreçteki en büyük etki böyle bizim öğretmenimiz gibi duyarlı işinin hakkını veren bir öğretmenle karşılaşmak bu yüzden de başarılı bir eğitim ve öğretim dönemi geçirdik sıkıntı yaşamadık yani olumsuz anlamda”(K11, 37, Sekreter).

“Ya olumlu yönde mesela çocuğum ne bileyim bir ekran karşısında oturup da dikkatli bir şekilde bir şeyi dinleme şeyi arttı yani önceden çocuğumda böyle bir şey yoktu ve odaklanama sorunu yaşıyordu ama şimdi daha iyi bu onlarda bence kalıcı olarak kaldı hani bir ekranda bir şey izlediklerinde dikkatlerini daha da bir yoğunlaştırdı hani artık bu yönden sıkıntımız yok bu gibi olumlu etkilerinin olduğunu düşünüyorum”(K12, 36, Sınıf Öğretmeni).

Görüşülen bazı anneler ise uzaktan eğitimin çocuğun başarısına hem olumlu hem de olumsuz etki ettiğini olumlu etki olarak, bu süreçte derslerden kopukluk olmadığını, çocuğun bu süreçte aile desteği alabildiğini dile getirirken olumsuz olarak da çocuğun yazı yazmayı unutması, çocukların teknolojik aletlere olan bağımlılığının artması, internet sorunu ve derslerden geri kalma durumunu dile getirirken, görüşülen çalışmayan annelerden baları ise uzaktan eğitimin çocuklara hem olumlu hem de olumsuz etki ettiğini söylemişlerdir. Olumlu etki olarak çocukların, daha rahat sınıf geçtiklerini, erken uyanmak zorunda kalmadıklarını, evde tek çalışmayı öğrendiklerini ve derslerden geri kalmadıklarını dile getirirken olumsuz etki olarak, uygulama gerektiren derslerde sıkıntı yaşadıklarını, internet sorunu yüzünden derslerden düşme durumlarının yaşandığını, derslere konsantre olamama, evde tembelliğe alışma, internet olmadığı için dersleri kaçırma ve derslere ilgisinin azalması gibi birtakım olumsuz etkileri dile getirmişlerdir:

“Olumlu şöyle çocuklar hani bir kopukluk olmadı çocuklarda ders konusunda bir kopukluk olmadı en azından çocuklar konuları takip edebildiler çok adapte olamasalar da konu hakkında böyle genel bir bilgi edindiler ama olumsuz yönleri dediğim gibi ciddiyetsiz bir ortam oldu ders ortamı olmadı çocuklarda yazı sıkıntısı çıktı...”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Ben şöyle söyleyeyim benim kızım telefon bilgisayar çok meyilli olmayan bir çocuktaki maalesef online sistemden sonra telefon bilgisayara daha meyilli olmaya başladı yani çocuğa biz teknoloji teknolojiden mahrum kalan çocuklara bile maalesef teknolojiyi öğrettik ama nasıl teknolojinin iyi yönleri var bir de kötü tarafları var biz online eğitim sisteminde kötü taraflarını gösterdik yani çocuk telefona bağımlı oldu yani olumlu yönleri de gelişen teknolojinin gerisinde kalmamak lazım çocuklarımızda bunu öğrenmesi gerekiyor bu yani sadece olumlu olarak bunu söyleyebilirim”(K9, 34, Memur).

“Olumlu yönden etkisi çocuğum bu uzaktan eğitim sayesinde sınıfını geçiyor, iyi bir puan alıyor yani puanları bu dönemde gayet yüksek oldu yani, normal örgün eğitimde yüz yüze eğitimde çocuğum daha fazla zorlanıyordu ve puanları bu derece yüksek değildi ama uzaktan eğitimle birlikte

çocuğumun puanları gayet yüksek geldi yani, olumsuz yönü de hani çocuklarımız staj yapamıyorlar, görsele ulaşamıyorlar hani dokunması lazım Ziraat Mühendisi olacak kızım benim uzaktan olmuyor hani birebir etkileşim içinde olması dokunması lazım bu şekilde nasıl olacak hiç bilemiyorum hani not ve şey açısından sınıf geçme açısından bu uzaktan eğitim süreci güzel ama onun dışında olumsuz”(K24, 47, Ev Hanımı).

“Çocuklarım bu dönemde evde nasıl çalışabileceklerini öğrendiler. Hani bu dönem uzaktan eğitim dönemi aslında bizim için farklı bir tecrübe oldu yani sonuçta ülkemizde de ilk kez uygulanan bir sistemdi. Çocuklarım bu dönemde derslerin ve okulun önemini anladılar. Yani okulu çok özlediler, arkadaşlarını o ortamlarını ve bunun değerini çok anladılar. Sadece ekran başında çok vakit geçirmeleri onları tembelliğe alıştırdı. Yani bu olumsuz olabilir çünkü yüz yüze eğitime geçişte bu sefer bunun tembelliğini çocuklar yaşadı hani sabah kalkıp okula gitmekte çok zorlandılar ev hayatına yaşamına alışmışlardı bu onlarda zorluk çekmelerine yol açtı”(K28, 36, Ev Hanımı).

3.5.Uzaktan Eğitimin Çocukların Geleceğine Etkisi

Uzaktan eğitimin çocukların geleceğine ne yönden etki ettiği görüşülen annelere sorulduğunda görüşülen katılımcılar, uzaktan eğitimin çocukların geleceklerine olumsuz etki ettiğini, bu süreçte çocukların derslerden verim alamadığını, adaptasyon sorunu yaşadıklarını, çocukların derslerden okuldan soğuduğunu, sonraki yıllarda dersane, özel hoca desteği alacaklarını, geleceklerinden bir iki yıl kayıpları olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca görüşülen anneler çocuklarının bu süreçten psikolojik olarak da olumsuz etkilendiklerini, bu sürecin çocuklarda tembelliğe yol açtığını ve üretemeyen bir neslin oluştuğunu dile getirmişlerdir. Görüşme yapılan çalışmayan annelerin çoğu ise uzaktan eğitimin çocuğun geleceğine olumsuz etki edeceğini, uzaktan eğitim sürecinden fayda görmediklerini, bu süreç yüzünden sınavların kötü sonuçlandığını, çocukların bu süreçte sosyallikten uzak bireyselleştğini ve çocukların tekrardan topluma katılımının zor olduğunu ve özgüvensiz çocukların yetiştiğini, uygulamalı dersler için olumsuz etkisi olduğunu ve altyapıya uygun olmadığı için başarılı bir uygulama olmadığını dile getirmişlerdir. Ayrıca görüşülen annelerden bazıları uzaktan eğitim alan çocukların üniversiteye geç başlamaları gerektiğini de dile getirmişlerdir. Katılımcılar aşağıdaki ifadelerde şu gerçeği ortaya koyar:

“Bence iç açıcı olmayacak ben hiç verim alamadım çocuklarımda hani bu süreçte bir verim alamadı sonuçlarımızda bunu gösteriyor hani olumlu bir verimde alacağımızı zannetmiyorum daha doğrusu hani bu süreçte çocuk zaten etkili bir öğrenme göremedi yani ben şimdi girdiği sınav sonuçlarına bakıyorum çok kötü e bunun geçen sene ve önceki sene de görmüş olduğu uzaktan eğitimin etkisi olduğunu düşünüyorum yani üzüliyorum valla ne olacak bu çocukların hali diye”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Bence bir yerde mutlaka iki yıl kayıpları olduğunu düşünüyorum yani benim oğlum mesela ikinci ve üçüncü sınıfta pandemi bu ilk uzaktan eğitim döneminde üçüncü sınıf bizim için kilit bir sınıftı mesela ama bunun eksikliğini şimdi bile yaşıyabiliyoruz bazen mesela en basit örneği matematik dersinde, dördüncü sınıf için çok çok yeterli olması gerekirken temelde eksikliği olduğu için biz ekstrasdan ders almak zorunda kalıyoruz”(K8, 35, Memur).

“... şimdiki çocuklar bu online sistemde tembelleşti oyun üretmiyor mesela şiir yazamıyor ne bileyim hani aslında bunun temelinde ne yatıyor insanlar sosyal bir varlıktır sosyalleşmesi lazım öğrendiği bilginin de sosyalleşmediği zaman hiçbir şeye yaramadığını gördük”(K9, 34, Memur).

“Bu süreç valla bence bunları baya bir geriye attı sanki genel anlamda hepsini. Mesela birinci sınıfa giden çocuğum hala okuma yazma öğrenemedi, çünkü çok şey yapmıyordu. Orada da verimli olamıyordu zaten yani uzaktan eğitimde. Zaten derslere kendisi girmek istemiyordu. Hani bilgisayarla olduğu için yani ne bileyim sıkıntılıydı ama bu sene çok daha iyi şükürler olsun. Ama geleceğine etkisinin olumsuz olduğunu düşünüyorum küçük çocuğum için onu bir sene geriye attı bence”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Bu sürecin pandeminin ve uzaktan eğitimin bu eğitim alan çocukların üniversiteye biraz geç başlamaları gerektiğini düşünüyorum...”(K22, 36, Ev Hanımı).

Görüşülen annelerin çocukların salgın sürecinden olumsuz etkilendikleri psikolojik sıkıntılar yaşadıklarını, görüşülen annelerden bazıları ise bu sürecin çocukların sosyalleşmesi açısından sıkıntılar yarattığını, toplumda bireyselleşmeyen sosyalleşmeyen bir neslin oluştuğunu dile getirmişlerdir:

“...ilk başta da etkiledi yani ister istemez psikolojisini alt üst etti bu dönem çocukları çok etkiledi çok hırçın olmaya başladı öyle düşünüyorum çünkü ha bire ellerini yıkama gereği duyuyordu ha bire bir yere dokundum mu ettim mi yok elimi yıkayayım yok böyle yok şöyle ama onu biraz aştığımızı düşünüyorum eskiye göre daha iyi tabi ki de ama ne olur ne biter bilemiyorum yani sonucunu”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Yani nasıl söyleyeyim yani kesinlikle olumsuz yönde etkiledi zaten çocukları hem psikolojik açıdan hem akademik açıdan çocuklar çok çok geride kaldı ve zaten virüsün ne olduğunu bilmiyorlardı daha çok küçüklerdi anlamaya çalışmak birde her gün televizyonda ölüm haberlerini duymak çocuklarda çok büyük faklı psikolojik sorunlar yarattı kendileri bile şuan artık yanlarından biri maskesiz geçse aaa bunun maskesi yok bunlar yüzünden virüs bitmiyor gibi şeyler düşünüyorlar o yüzden bu hep böyle ileride onların psikolojik olarak bir yerde kalacak üzerlerinde yani tamamen unutmayacaklar yani”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Nasıl anlatsam yani insanlar çocukların hani bazen deneyler oluyor ya hani grup çalışmaları, deneyler bir sürü şey yardımlaşma onun gibi bir sürü şeyi ortadan kaldırıyor hani çocukları bireyselleştiriyor çocukları tek kişi kalıyorlar direkt hani insan ilişkilerindense direkt bilgisayara bağımlı oluyorlar e bu da onları ve geleceklerini çok etkiliyor yani yüz yüze eğitimde sosyalleşen toplumla iç içe olan çocuk bu uzaktan eğitim sürecinde her şeyden kendini soyutluyor ve

bireyselleşiyor tabi tek bir birey haline geliyor ve sonradan tekrar topluma katılımı sosyalleşmesi zor oluyor bu da elbette onun insanlarla ilişkisini gelecekteki iş hayatını eğitim hayatını etkiliyor yani”(K23, 47, Ev Hanımı).

“Olumsuz tabi ki hani daha önce de belirttiğim gibi çocuk bu süreçte puan ve sınıf geçme açısından bir yere geliyor onun dışında uzaktan ekran başında ne öğrenebilir ki teorik olarak evet hani ama mühendis adayı hele de ziraat doğayla iç içe olmalı dokunmalı bir etkileşimde bulunmalı e evde teorik olarak bilgiyi aldı ama bunu doğada çevrede bitki ve hayvan üzerinde uygulamadıktan sonra ne etkisi olabilir ki bence bu onun gelecekteki meslek yaşantısını çok fazla etkileyecek...”(K25, 45, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen anneler uzaktan eğitim sisteminin çocuğun geleceğine olumsuz etki edeceğini düşünmediklerini, bu süreç sonunda sadece çocukta gözle ilgili sağlık sorunu oluştuğunu dile getirmişlerdir. Bazı anneler bu süreç sonunda çocuğun uzaktan eğitimin ne olduğunu öğrendiğini, öğretmenin olumlu etkisi ve çocuğun görevlerini yerine getirmesi ile sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca görüşülen annelerden bazıları ise (K25, 45, Ev Hanımı, K28, 36, Ev Hanımı) uzaktan eğitim alan çocukların bazı konu eksiklikleri olsa da bu sürecin hayatlarını olumsuz etkilemeyeceğini çocuğun bu eksikliği ilerleyen zamanlarda kapatacağını, bu süreç sonunda çocuğun okulu daha çok seveceğini ve önemini anlayacaklarını dile getirmişlerdir:

“Uzun süreli olmadığı için çok bir kayıp olduğunu düşünmüyorum yani çok etkilediğini düşünmüyorum açıkçası ama tabi bu süre uzasaydı bizim için çok büyük sıkıntılar yarattırdı aldığımız özel derslerin etkisi ile çok sıkıntı yaşamadık yani belki gözlerini çok uzun süreli ekrana baktığı için gözlerinde hasar bırakmış olabilir çünkü çocuğumun gözleri bozuldu onun dışında çok bir etki ettiğini düşünmüyorum”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Yani dediğim gibi yapmayan çocuk yapmıyor, yapan çocuk da yapıyordu zaten e yapmayan çocuğun yapan çocuktan sonraki yılda elbet farkı oluyor bu olası bir sonuç yani mesela bizim çocuğumuz bu dönemde dersini ödevini hakkı ile yapanlardandı bunun sonucunu ve olumlu etkisini de normal yüz yüze başladığında görmüş olduk ve görüyoruz”(K11, 37, Sekreter).

“Biz eğitim sürecinde birkaç konu eksikliği yaşadık bu süreçte ondan sonra çok böyle çocuğum geleceğine etki edeceğini düşünmüyorum çok iyi çalışkan bir çocuksa zaten ileriki dönemlerde pekiştirebilir yalnız çocuk için değişik bir sistem oldu belki farklılıktan dolayı çocuğun konsantrasyonu biraz bozuk olabilir daha sonra zaten çocuk pekiştirir yani bu kadar”(K25, 32, Ev Hanımı).

“Geleceklerine olumlu yönde katkıda bulunur, çocuklar okulun önemini daha çok anlar ve derslerine daha sıkı çalışırlar. Hani bu sayede aslında uzaktan eğitim döneminde çocuklar derslerinden geri kalmadılar evet yüz yüze eğitimdeki gibi bir verim olmadı ama evde okul ortamı

vardı e bu da derslerine devam etmelerini geri kalmamalarını sağladı ve çocuklar bu yüzden bence gelecekte olumsuz etkilenmeyecekler yani”(K28, 36, Ev Hanımı).

3.6.Eğitim ve Öğretim Yüz Yüze Mi Olmalı? Uzaktan Mı Olmalı?

Ev içinde ve ev dışında çalışan annelere eğitim ve öğretim yüz yüze mi uzaktan mı olmalı sorulduğunda, görüşülen katılımcıların hepsi, çocukların eğitimlerinin kesinlikle yüz yüze olması gerektiğini, çocukların okulda görecekları derslerden daha çok verim alacaklarını, sosyal aktivitelerini gerçekleştireceklerini, çocukların yüz yüze eğitimle tembellikten sıyrılıp belirli bir düzene gireceğini, sınıf ortamında öğrenilen derslerin daha kalıcı olduğunu, öğretmenin sınıf ortamında öğrencileri kontrol etmesinin daha kolay olduğunu, adaptasyon sorununun daha az olacağını, düzgün bir gelişimin ve sağlıklı bir birey olmanın yüz yüze eğitimle gerçekleşeceğini dile getirmişlerdir. Yüz yüze eğitimde sınıf ve öğretmen otoritesinin çocuğun başarısında olumlu yönde etki edeceği ve bu yüzden yüz yüze eğitimin uygulanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Kesinlikle eğitim yüz yüze olmalı ve uzaktan olmamalı, yani yüz yüze eğitim çocuklar için daha verimli olduğunu düşünüyorum hani çocuklar öğretmenle bir sınıf ortamında öncelikle daha bir disiplinli oluyorlar hani ekran başına yaptıkları yaramazlıklar sınıf ortamında olmuyor yani öğretmenin sınıf içerisinde belirli bir otoritesi var yani aynı zamanda çocuklar sosyal aktivitelerini kaybettiler uzaktan eğitimde bir eve tıkalı bir şekilde yüz yüze eğitimde sosyal aktivitelerine kavuşuyorlar yani öğrenciler”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Kesinlikle yüz yüze olmalı hem bir öğretmen olarak hem öğrenci velisi olarak neden çok verimli olduğu için çünkü yüz yüze biz öğretmenler sınıf ortamında çocukları rahat bir şekilde kontrol edebiliyoruz sınıf içerisinde disiplinimiz var bunu çok rahat sağlayabiliyoruz en önemlisi çocuk gözümüzün önünde ne yaptığını ne ettiğini görüyoruz dersi anlattığımızda yüzlerine baktığımızda dersi anlayıp anlamadığını çok rahat görebiliyoruz ama bu uzaktan eğitimde olmadı çocuğa soruyorum oğlum anladın mı evet öğretmenim bir sonraki derste önceki derste gördüklerimizi soruyorum işlediklerimizi ses çıkmıyor ay bu çok sıkıntılıydı bu durum benim oğlumda da yaşıyordu anlıyorum diyordu ama anlamıyordu bilgi kalıcı hale gelmiyordu”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Tabi ki yüz yüze eğitim olmalı. Uzaktan çocuklar kavrayamıyor, bu onların eğitim hayatı için olumsuz bence. Yüz yüze eğitimde sınıf ortamı daha iyi. Hem arkadaşları ile ilişkileri gelişiyor, çocuk sosyalleşiyor. Bu yüzden kesinlikle yüz yüze olmalı diye düşünüyorum”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Yüz yüze kesinlikle yüz yüze, çünkü bakın bu şey ay geldiği zaman Harvard Üniversitesinde zaten bu Coviden önce hep şeymiş uzaktan eğitim yapıyorlarmış bak düşünsenize orda okuyanlar ne kadar bilgili insanlar ki uzaktan eğitim yapıyorlar onlar yapabildiler ama bizimkiler yapamadılar yani buna bu sürece ayak uyduramadılar onun için hani hiç şey yapmıyorum. Belirli bir temel yok ki zaten

bu yüzden hiç uyduramadılar”(K17, 42, Ev Hanımı).

Ayrıca katılımcılardan (K9, 34, Memur) eğitim ve öğretimin belirli kademelerinde yüz yüze eğitimin uygulanabileceğini ancak ilkokulun uzaktan eğitimle eğitim ve öğretimde yetersiz kalacağını dile getirirken, katılımcılardan (K18, 40, Ev Hanımı) eğitimin yüz yüze olması gerektiğini ancak salgın vb. olağanüstü durumlar yaşandığında çocuğun derslerden geri kalmaması için uzaktan eğitimden yararlanabileceğini dile getirmiştir:

“Yani tabi ki yüz yüze, anlattım işte online olabilmesi için mesela bazı dersler online olabilir lisede mesela çocuk bir bilgiye dayalı bir dersi var mesela ben coğrafya bitirdim şimdi staj yapıyorum okulda şimdi ben coğrafya dersini online anlatamam çünkü biraz görselliğe dayalı çocuklara görsel olarak bazen deney olarak aktarmak lazım ya ben çocuklarla yüz yüze olmam lazım o dersi anlatabilmem için yani online olması her ders için değil bazı dersleri kapsamaz ama ilkokul çağına gelmiş bir çocuk için asla online eğitim almamalı başka ülkeler online ders verip de başarılı oldukları görülmüş ama yine onlarda ilk okul çağına gelmiş bir çocuğun online ders almamasını öneriyor yüz yüze eğitim diyor benim hani o kadar lise çağına gelmiş bir çocuğun o kadarını bilmem ama ilk okula dersiniz ilk okulda kesinlikle yüz yüze derim nedenleri de tembelleşen bir nesil olmaması için”(K9, 34, Memur).

“Yüz yüze tabi ki yani yüz yüze eğitim daha farklı çocuğun algılama konusunda her yönden yani. Daha bir planlı, programlı çalışıyor öğretmeni ile yüz yüze görüşmek bir sınıf ortamında olmak çok farklı bence ama olmasa da eksikliğinden kalsın mı kalmasın yani benim çocuğum derslerinden eksik kalacağına uzaktan eğitim alması daha iyi hani öyle bir durum olsa uzaktan eğitim aslında bizler için bir avantaj ama tabi yüz yüze eğitim en önemlisi bunu da belirtiyim”(K18, 40, Ev Hanımı).

3.7.Uzaktan Eğitimin Avantaj ve Dezavantajları

Salgın süreciyle birlikte, eğitim ve öğretimin tüm kademelerde uzaktan eğitime dönüşmesi, günlük hayatta birçok avantaj ve dezavantajı beraberinde getirmiştir. Görüşme yapılan annelere uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları sorulmuştur. Katılımcılar uzaktan eğitimin avantaj olmadığını aksine dezavantajlarla dolu bir süreç olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen anneler avantaj olarak, uzaktan eğitimin bazı eğitim kademelerindeki öğrenciler için faydalı olduğunu, salgının yayılmasının önlenmesi için ve çocukların uzaktan eğitimle derslerden geri kalmaması için gerekli bir uygulama olduğunu düşündüklerini ayrıca çocukların bu süreçte bilgisayar kullanmayı öğrenmesi vb. durumların avantaj olabileceğini dile getirmişlerdir. Görüşülen bazı anneler bu süreçte avantaj olarak, çocuğun farklı öğrenim kademelerinde bulunmasının etkisi olduğunu, sınıfı bu dönemde daha rahat

geçtiklerini, uzaktan eğitimle virüs bulaşının azaldığını, okul masrafların azalmasının avantaj olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Avantajı yani şöyle diyeyim pandemi zamanında hiç yoktan iyiydi yani bir tek faydası o bence...”(K6, 36, Memur).

“Yani avantajı bana kalırsa hiç yok çünkü yani biz işe gidiyorduk çocuğumuz tek başına canlı derse giriyordu okul kapandığı zamanlarda yani çocuk kendi öğrenmişti belki bir avantaj olarak hepsi bilgisayar kullanmasını çok çok iyi öğrendi”(K10, 33, Turizm Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“...bizim en büyük avantajımız da bence Kayranın sınıf öğretmenine denk gelmemizdi çocuğumun şimdiki başarısında en büyük pay öğretmenimizin yani”(K13, 31, Memur aynı zamanda öğrenci).

“... Avantaj olarak da belirteceğim hani uzaktan eğitim sayesinde bu yasaklarda ve pandemi koşullarında çocuklar derslerinden yine de geri kalmadılar bakıyoruz çoğu ülkede eğitim de zorluklar çekiliyor biz EBA sayesinde birçok dersten geri kalmadık etkili bir şekilde yararlandık bunu da avantaj olarak belirtebilirim yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

Görüşülen anneler uzaktan eğitimin dezavantajları için, ülkenin eğitim sistemine uygun olmadığını ve çocukların buna uyum sağlamadığını bu yüzden de başarısız olduklarını, yüz yüze eğitimin her anlamda başarılı olduğunu, uzaktan eğitimin dezavantajlarla dolu bir uygulama olduğunu, çocuklarda teknolojik bağımlılığı yarattığını, çocuğun bu süreçte derse katılmak, ödev yapmak istememesi, çocukta sosyalleşmenin azalması ve çalışan anne olarak sorumluluğun artması vb. durumların dezavantaj olduğunu dile getirirken, çalışamayan anneler uzaktan eğitimin dezavantajları için, ilkökul çağındaki çocuğa uzaktan eğitimin uygun olmadığını, eğitim anlamında yararını görmediklerini, çocuğun bu süreçte adaptasyon sağlayamadığını, sınavından olumsuz sonuç aldığını, bu süreçte derslerde düzensizliğin arttığını, annenin sorumluluklarının arttığını, çocukta sosyalleşmenin olmadığı ve çocukta özgüven eksikliğinin yaşandığını, eğitimin kalitesizleştiği, uzaktan eğitimin uygulama gerektiren derslere ve mesleklere uygun olmadığı, çocuğun derslere katılmak istememesi, enerjisini dışa vuramaması ve derslerden sıkılması, rekabet duygularının azalması, derse katılım için teknolojik araçların olmaması gibi birçok durumu dezavantaj olarak dile getirmişlerdir:

“...dezavantajı ise dediğim gibi zaten aynı karardayım ben çokça uygun bulmuyorum yani ülkemize uygun bulmuyorum ülke sistemine zaten çocuklarda da bu yüzden çok fazla başarısızlık meydana geldi yani bu yüzden dezavantajları olan bir uygulama”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“...dezavantaj da dediğim gibi bilgisayar teknoloji bağımlılığı artmış oldu çocuklar telefonlara bilgisayarlara bağımlı bir birey haline dönüştü bu olabilir yani”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“...eğitim anlamında bize göre hiçbir etkisi olmadı yani onu kesin söyleyeyim bu anlamda eğitim bakımından ve bize sağladığı olumlu bir şey olmadığından dezavantaj olarak ta bunu belirtebilirim”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Uzaktan eğitim sınav döneminde olduğu için ve benim çocuklarımı olumsuz etkilediği için dezavantaj olarak bunu söyleyebilirim. Benim çocuklarım çok sorun yaşadı yani adaptasyon sorunu yaşadılar, evde uzaktan eğitim de belirli bir düzen oturtturamadılar sabah uyanmaları, gece uyumaları hep böyle olumsuz etki etti ve bu da geleceklerine bir yıllarına mani oldu”(K18, 40, Ev Hanımı).

Ayrıca katılımcılardan bazıları ise bu süreçteki eğitim sisteminin yetersiz olduğunu ülke şartlarına uygun olmadığını, bu yüzden çocukların derslerden sıkıldıklarını, adaptasyon sorunu yaşadıklarını, başlı başına dezavantajlarla dolu bir süreç olduğunu dile getirmişlerdir:

“Benim için uzaktan eğitimin olumlu tarafı yok yani hiçbir olumlu tarafını bulamadım öğretmene dokunmadan öğretmenin gözüne bakmadan temas etmeden dersin başı gidiyor ilk on dakika sonra bilgisayar başında dikkati dağılıyor, sonra oynamak istiyor çok çabuk sıkılıyor yani aslında çocuklar telefonu bilgisayarı seven biri ama oturup orda sana ders anlatan bir hocayı görmek istemiyorlar okulda bu kadar sıkılmıyorlar ki arkadaşı ile oynuyor ne bileyim öğretmen bir şey diyor öğretmeni dinliyor bilgisayar önünde ya da telefon önünde uzun bir süre sen çocuğu tutamıyorsun bizim hocamız şöyle bir şey yapmıştı haftada iki gün ders yapıyordu ama o iki gün de çok uzun yapıyordu mesela sabah dokuzda başlatıyordu akşam dörde kadar e tabi aralarda oluyordu o günden Saba nefret ediyordu...”(K9, 34, Memur).

“...uzaktan eğitim dönemi benim iş koşullarımı arttırdı sorumluluğumu arttırdı bende bu süreçte yine bir öğrenci konumundaydım mesela evde kaldığımda hem kendi derslerimi hem Kayranın dersleri hem de ev işleri ile uğraşıyordum ama çocuk açısından hani kesinlikle yüz yüze eğitim olmalı hani bunları dezavantaj olarak söyleyebilirim”(K13, 31, Memur aynı zamanda öğrenci).

“... çocuklar bu süreçte kalitesiz bir eğitim görüyorlar bir doktor bir hemşire her yani sadece doktor ve hemşire değil her şey yani baştan sona kötü bir şey yani hani uzaktan olması eğitimin kalitesini verimliliğini düşürüyor buda dezavantaj olarak söyleyebilirim”(K24, 45, Ev Hanımı).

“...her yönüyle dezavantajdı çocuk bu süreçte ne doğru düzgün derse giriyordu ne de girdiğinde hocayı dinliyordu e zaten onun sonucu sınavımıza yansdı kötü sonuç aldık istediğimiz

liseye gidemedik bunlar hepsi bir dezavantaj yani”(K26, 37, Ev Hanımı).

3.8.Uzaktan Eğitim ve Teknolojik Araçlara İlişkin Düşünceler

Uzaktan eğitim teknolojik araçlar vasıtası ile çevrim içi ya da çevrim dışı bir şekilde gerçekleştirilen eğitim türüdür. Telefon, bilgisayar, televizyon, radyo, tablet vs. bu eğitimi almak için kullanılan teknolojik araçlardır. Bu süreç içerisinde uzaktan eğitim için alt yapısı olan ülkeler eğitim ve öğretime kesintisiz devam ederken uzaktan eğitim için alt yapısı olmayan birçok ülkede eğitim ve öğretime ara verilmiştir. Aynı zamanda ülkelerde teknolojik araçların yetersizliği ve internet sorunu gibi birçok sorun meydana gelmiştir. Bu amaçla ülkelerde farklı yöntem ve politikalar geliştirilmiştir. Ülkemizde ilk vakanın görülmesinin ardından 23 Mart tarihinde YÖK’e bağlı üniversiteler ve MEB’e bağlı tüm okullarda uzaktan eğitime geçilmiştir. Geliştirilen EBA TV ile tüm eğitim kademelerinde dersler televizyon ortamında verilmeye başlanmıştır. İlerleyen zamanda internet ortamında EBA programı ile tüm öğreten ve öğrenciler canlı dersler almaya başlamıştır. Bunun için mobil erişimi olan herkese 8 GB internet ve imkânı olmayanlara da tablet dağıtılmıştır. Üniversitelerde kendi kuruluşları altında farklı uzaktan eğitim programları, zoom, skype vs. gibi uygulamalardan yararlanmışlardır. Bu bölümde çalışan ve çalışmayan annelerin uzaktan eğitim ve teknolojiye yönelik düşüncelerine yer verilmiştir.

3.8.1.Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Alt Yapı

Uzaktan eğitim radyo, televizyon, telefon, bilgisayar, tablet vs. çeşitli teknolojik araçlar vasıtası ile çevrim içi ya da çevrimdışı gerçeklemektedir. Annelere uzaktan eğitimi hangi teknolojik araçlarla aldıkları sorulduğunda genelde bilgisayarın kullanıldığını ancak telefon, tablet, televizyon gibi araçlardan da yararlandıklarını dile getirirken, bazı anneler evde çocuk sayısı fazla olduğu için telefon ve bilgisayar kullandıklarını ama bu araçların yetersiz geldiğini bu durumda da çocuklar arasında tercih yapıldığı ve çocuklardan bazılarının derse girdiğini bazılarının ise derse giremediğini dile getirmişleridir. Görüşülen katılımcılar tablet, televizyon, telefon gibi araçlar yardımı ile derslere katıldıklarını, imkanları olmayanların da devletin verdiği tableten yararlandıklarını, araçları yetersiz geldiğinde imkanı olan ailelerin

genelde ek olarak bilgisayar, tablet vs. aldıklarını dile getirmişlerdir:

“Yani araçlar olarak tabletimiz vardı onun dışında çocukların materyalleri kitapları ders materyallerimiz vardı. Çocuklar aynı anda derse girdiklerinde de birine telefonu veriyorduk birine tableti veriyorduk, mecbur bu süreçte biri telefonla takip ediyordu”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Evdeki laptopla girdi her zaman zaten öğrenmişti artık zoom’daki şifreleri ezberledi çocuk gire gire tek başına da girebiliyordu o şekilde girdi”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Telefonla katıldık genelde, üç çocuğumuz olduğu için bu bazen zor oluyordu. Bazen ders saatleri denk geliyordu böyle olunca önceliği büyük kızıma vermek zorunda kalıyordum çünkü tek telefonda büyük oğlumda bilgisayarda çalışıyordu, üç öğrenci aynı anda olunca bu yüzden büyük sıkıntı oluyordu saatler uymayınca birde ekstradan bazen telefonum çalışmayabiliyordu, o yüzden baya bir zorluk çekik. Çoğu derse de belki yarım dönem katılamadık nerdeyse” (K16, 38, Ev Hanımı).

“Zaten bizim bu süreçte diğer aileler gibi diğer çocuklar gibi imkanlarımız yoktu hani belirli bir süre televizyondan EBA TV izledik onun dışında da devlet bir tane çocuğuma tablet verdi işte o tablet hangi çocuğun eline geçse o dersine bakıyordu”(K27, 47, Ev Hanımı).

3.8.2.Uzaktan Eğitim Süreci ve Teknolojik Araçlar Bağımlılığı

Görüşme yapılan annelere uzaktan eğitim süreci sonrası çocukların teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmesini nasıl yorumluyorsunuz sorusu sorulduğunda, bu süreçte teknolojik araçlara bağımlılığın arttığını, çocukların önceleri sadece yaz tatilinde teknolojik aletleri (tablet, telefon, bilgisayar vs.) kullanırken bu süreç sonunda sürekli bu aletlerle etkileşim içinde olduklarını, uzaktan eğitim bittikten sonra bile bu aletlere bağımlılığın devam ettiğini, çocukların telefon, bilgisayar bağımlısı olduklarını, teknolojinin çocukların neredeyse eli kolu gibi bir uzvu olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen katılımcılardan bazıları ise telefonla ilgisi olmayan çocukların bu süreç sonunda telefona, tablete, bilgisayara bağımlılığının arttığını, göz sağlıklarının bozulduğunu, sosyalleşmelerinin azaldığını ve çocukların teknoloji ile kendi dünyalarına kapanarak bireyselleştiğini dile getirmişlerdir:

“Zaten bu yönden teknolojik aletlere bağımlılıkları arttı maalesef hani eskiden sınırlı olarak kullandıkları telefon ile etkileşimleri bilgisayar ile etkileşimleri maximum arttı bu süreçte sürekli ders bittikten sonra hemen oyunlara oyun oynamaya yöneldiler e bu durumda onları olumsuz etkiledi sonra belirli bir dönem sınırlandırmaya çalıştık ona itiraz etmeye başladılar bu sefer bu yüzden çatışmalar sorunlar ortaya çıktı yani. Hani bu süreç çocukları bağımlı olmaya yönlendirdi ve daha da arttırdı bağımlılığı bu şekilde ben bu konuya iyi bakmıyorum yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Evet daha fazla yani biz daha normalde yazın verirdik sadece yaz tatilinde ve on beş tatilde çok vermezdik ama yaz aralığı tatilde üç ay boyunca ya da iki ay boyunca tablet veriyorduk tatildeyken veriyorduk ama yine belli süre içinde takip ediyorduk ama bilgisayar sürekli olduğu için ha bire çocuğa şey tamam dersi bitiyordu ama kapattı bilgisayarı tekrar izliyor video tekrar dönüyor oraya yani ha bire gün boyu inanın çalışan anne için gün boyu bilgisayar başındaydı ya kapatmıyordu yani sadece gelmeye yakın bir saat kapattığı oluyordu o da çok ısrar ederek çünkü bilgisayar başındalar sürekli başka şeyler izliyordu başka şeylere bakıyordu ama sadece yaz tatilinde veriyorduk eğitim olmadan önce”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Evet bu gerçekten çok daha kötü oldu küçük oğlum hiç telefonla asla eline almazdı ilgisi olmazdı bu süreçten sonrası evet baya biraz bağımlı olmaya başladı, genel anlamda zaten ders dışında vermemeye çalışıyoruz hani belirli bir saat, gün içinde belki yarım saat ya da bir saat ama bu uzaktan eğitim aldıktan sonra telefon ilgisini çekmeye başladı uzaktan eğitimden önce böyle bir şey böyle bir durum yoktu o saate kadar hiç eline almazdı hani herhangi bir şey yok. Hani televizyonda çizgi film izliyor ama telefonla ilgisi olmazdı. Bu yüzden olumsuz olarak düşünüyorum”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Beni en çok üzen nokta bu ben çocuklarımı hep böyle telefon olsun televizyon olsun uzak tutmaya çalıştım hatta bu yüzden kaynanamgillerle bile çatıştık hani gün içerisinde televizyonda bir saat izleme hakları var telefonu evet küçükken yemek yedirirken kullanıyorduk ama bunu da büyüyünce çocuklar azalttım hani artık telefonu hiç vermezdim ellerine bu süreç çocuklara bu teknolojik aletler bakımından olumsuz etki etti yani. Bence bu sürecin en büyük zararlarından biri bu oldu”(K21, 35, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşme yapılan anneler bu sürecin en kötü etkisinin çocuklarda telefona, bilgisayara ve tablete bağımlı bir nesil yarattığını, bu zorunluluğun çocuklarda olumsuz etkilere yol açtığını dile getirmişlerdir:

“Olumsuz bir alışkanlık olumsuz bir bağımlılık gibi zaten bu süreçten sonra ondan bunu koparmakta ayrı bir zor oldu ve koparamadık da diyebilirim yani o artık bir elimiz kolumuz gibi bir şeyimiz oldu yani bir uzvumuz gibi oldu yani çocuğumuzun bir uzvu gibi oldu tablet”(K8, 35, Memur).

“Evet çok kötü o açıdan toplumu bence dejenere eden şey bu yani hepimizi baştan sona hepimizi dejenere ettiğini düşünüyorum. İlişkileri yozlaştırdı aile ilişkilerini dahi etkiledi kesinlikle hem pandemi döneminde hem de bu ekonomik sıkıntılar ile beraber hani bence kesinlikle aileler bu konuda bilinçli olmalı ve çocuklar bu yüzden sınırlı bir şekilde bu aletleri kullanmalı”(K14, 44, Ziraat Teknikeri).

“Hiç iyi yorumlamıyorum yani telefon elden hiç düşmüyor çocuk sürekli telefona bilgisayara bağlı bir şekilde yaşıyor yani hani çocuk yüz yüze eğitimde sosyalken uzaktan eğitimde telefonla televizyonla kendine ait bir dünya kuruyor ve bireyselleşiyor yani hayatı telefon oluyor. Yanımızda da otursa telefonu elinden bırakmıyor yani kızıyoruz uyarıyoruz beş dakika elinden bırakıyor tekrar bakıyoruz telefonu almış eline. Olumsuz yani bu anlamda”(K24, 45, Ev Hanımı).

“Evet kesinlikle artırdı çocuklar birbirleri ile etkileşimi kestiler sürekli telefona bağımlı olmuşlar yani ben küçük kızıma telefon veriyorum ben ellemesem o dünyayla bağlantısını kesmiş

vaziyette kesintisiz akşama kadar o telefondan ayrılmaz yani hani telefonla işi bittimi ben elinden aldım mı hemen televizyona ve çizgi filme koşuyor e bu da haliyle çocuklarda bu aletlere karşı bağımlılığı oluşturuyor”(K26, 37, Ev Hanımı).

Görüşme yapılan katılımcılardan bazı anneler ise bu süreç sonunda çocukların teknolojik araçları kullanmalarında bir değişiklik olmadığını, sınırlı bir şekilde kullanmaya devam ettiklerini, bu süreç sayesinde çocukların teknolojik araçları daha iyi kullandıklarını, bilgisayarı her türlü öğrendiklerini, bu süreçte sadece ders amaçlı yararlandıklarını onun dışında kullanmadıklarını dile getirirken, görüşme yapılan bazı anneler ise teknolojik araçlarla etkileşimdeki artışın olumlu olduğunu bu süreçte çocukların çözemedikleri, yapamadıkları derslerde bu araçlardan yararlandıklarını, çocukların bilinçli yetiştirildiği için bu aletleri nasıl kullandıklarını bildiklerini bu yüzden sıkıntı yaşamadıklarını, çocukların bu aletleri kontrollü kullandıklarını, önceden nasıl kullanıyorlarsa salgın sürecinde de aynı şekilde kullanmaya devam ettiklerini dile getirmişlerdir:

“Bizde değişmedi aslında sınırlı zaten elektronik aletler teknolojik aletler tablet ve bilgisayar kullanımı sınırlıydı zaten aynı şekilde devam ettik ama o sürede uzaktan eğitimde daha çok uğraştığı için biraz daha kısıtlamak zorunda kalıyorduk sonrasında yani bu anlamda da etkisi vardı tabi”(K6, 36, Memur).

“Uzaktan eğitimden sonra benim çocuklarım bu aletlerle daha fazla zaman geçirmediler tam tersi ben olumlu etkilediğini düşünüyorum bilgisayarın her şeyini bilmeye başladılar. Bilgisayarla daha iyi teknoloji ile daha iyi ve daha yakından ilgili oldular e düzen bire bir eğitim başladığı için o süreç bitti e sorumlulukları arttı zamanı daha etkin ve planlı kullanmayı öğrendiler hani en büyük bize etkisi bu oldu hani zamanları olmuyor öyle teknoloji ile haşır neşir olmaya dolayısı ile çünkü ödevleri çok oluyor”(K7, 36, Ekonomist).

“Daha fazla evet ona katılıyorum. Kesinlikle daha çok zaman geçiriliyor yani hani bunu iyi yönden algılıyorum kızım mesela şimdi youtube'deki öğretmenler, çözemediği sorular falan o siteye girip yani hani kitabın kendine ait öğretmenleri var o siteye girip bir çözüyor o yönüyle iyi oldu ondan memnunum. Mesela o yönüyle iyiydi”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Mecbur ders olduğu için uzaktan eğitimde telefonları, tabletleri çocuklara vermek zorundaydık. Benim çocuklarım çok şükür bilinci yerinde, bu konuda bilinçli yetiştirdiğim için mesela kızımın telefonunu daha yeni bu sene aldık on beş, on altı yaşında telefonu bile yoktu hani bilinçliyiz bu konuda, tablete de hep saatli böyle süreli verdiğimiz için onun şeyini bende olduğundan kontrolü sürekli şeyle alakaları falan fazla yok yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

3.8.3.Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araçlarla Etkileşim

Uzaktan eğitimle birlikte hem öğretmenler, hem öğrenenler hem de ebeveynler teknolojik araçları daha sık kullanmaya başlamışlardır. Daha önce teknolojik araçları kullanmayan ebeveynlerin bu süreç sonunda teknolojik araçlarla etkileşimleri artmıştır. Görüşülen annelere daha önce teknolojik araçlarla etkileşiminiz nasıldı diye sorulduğunda, anneler bu araçlarla etkileşimin her zamanki gibi normal şekilde olduğunu ve bu süreçte de öyle devam ettiğini, bazıları ise bu araçlarla etkileşimlerinin sınırlı bir şekilde olduğunu ve öyle devam ettiğini, bazıları ise gün boyu iş yerinde zaten teknolojik aletlerle iç içe olduğunu evde sadece eşe ve çocuğa vakti ayırdıklarını, uzaktan eğitimle birlikte zoom, EBA gibi çeşitli programlar öğrendiklerini dile getirirken bazı anneler bu süreç sonunda bağımlılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Ayrıca görüşülen bazı anneler ise salgın sürecinde telefonlarla, televizyonlarla, sosyal medyayla daha fazla zaman geçirdiklerini, internet üzerinden daha fazla alışveriş yaptıklarını, bu süreçte teknolojik araçları kullanmayı daha iyi öğrendiğini dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Vardı ama sınırlı kızımın da sınırlıydı aile boyu da sınırlıydı yani düzenli bir hayatımız olduğu için bilgisayar başında film izlerdik, film saati yapardık şey yapardık ama sınırlı bıraktığımızda da bırakırdık telefon tablet ya da hep birlikte aile bireyleriyle sohbet saati bunu yapıyoruz ama dediğim gibi ayırabildiğimiz zamanda ayırıyorduk”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Yani ben zaten çalıştığım iş nedeniyle gün boyu bilgisayar başındayım o yüzden öyle çok telefonla tabletle uğraşan biri de değilim iş yerinde daha çok teknolojik alet kullanıyoruz mecburen o kadar bu yüzden evde daha çok dinlemeye çocuklarımla ve eşimle zaman geçirmeye vaktimi harcıyorum”(K6, 36, Memur).

“Benimde böyle çok hasır neşir olduğum söylenemez ama bu pandemi sürecinde internet üzerinden alışveriş yapmaya başladık. Hani bu süreçte yapacak bir şey yoktu daha çok televizyon, diziler, filmler programlarla zaman geçirmeye başladık ailece zaten telefonda dediğim gibi alışveriş sitelerine sosyal medyaya çok fazla zaman ayırmaya başladık”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Ben teknolojik aletleri aktif kullanan biriyim hani sosyal medyada instagram olsun twitter olsun facebook olsun aktif kullanıcıyıyım bu yüzden hani benim etkileşimim vardı evlenmeden öncede böyleydi evlendikten sonra da çocuklar doğunca da yani. Post paylaşmayı seven biriyim hani günlük birkaç saat uğraşırım yani”(K21, 35, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen bazı anneler teknoloji ile aralarının hiç olmadığını, boşa zaman kaybı olduğunu düşündüklerini, bu yüzden bu araçları sınırlı kullandıklarını

ve önceden nasılsa uzaktan eğitim döneminde de aynı şekilde kullanmaya devam ettiklerini dile getirirken, bazı anneler ise telefonla sosyal medya ile çok fazla zaman geçirdikleri için çocuklarına kötü örnek olmamak adına bu aletleri ve sosyal medya kullanmayı bıraktıklarını dile getirirken, annelerden bazıları teknolojik araçlarla pek etkileşimlerinin olmadığını, sadece gerekli olduğu zamanlarda kullandıklarını, bu süreçte de aynı şekilde kullanmaya devam ettiğini dile getirmişlerdir:

“Zaten öyle hani çok heveslenmedim hiçbir zaman yani sadece telefonum var şuanda o kadar yani bu yüzden de bazen teknolojinin gerisindeymişim gibi hissediyorum ama ne yapayım öyle sevmiyorum yani teknolojik aletlerle uğraşmayı boşa zaman kaybı gibi görüyorum açıkçası”(K11, 37, Sekreter).

“...instagram kullanmamak mesela şu anda kullanmıyorum mesela birisi duyduğu zaman diyorlar ki nasıl kullanmıyorsun yani niye kendini çağdan geride bırakıyorsun niye yani ben böyle muthuyum ben böyle seviyorum çünkü çok bağımlılık yapıyor mesela çocukta var şu an lise sınavına hazırlanıyor büyük kızım ne gerek var ben bakınca o da bakacak örnek alıyor sonuçta çocuklar sizi bu yüzden gerek yok”(K14, 44, Ziraat Teknikeri).

“Normal telefonla bir etkileşimim vardı yani öyle çok aşırı bir bağımlılığım yok yani gerektiği, gerek olduğu müddetçe kullanıyorum yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

“Hep aynı benim için teknolojik alet kullanımında bir artış olmadı hani hep bir telefon yani diğer aletleri de çok kullanmam çok bilmem bu süreçte aynı şekilde devam etti”(K24, 45, Ev Hanımı).

3.8.4. Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araçlarla Etkileşim ve Artış Durumu

Annelere uzaktan eğitimle birlikte teknolojik aletlerle etkileşiminizde bir artış olup olmadığı sorulduğunda, katılımcılar bu süreçte eskiye oranla hem çocuklarında hem de kendilerinde teknolojik araçların kullanımında artış olduğunu, yüz yüze görüşme olmadığı için telefonla görüşmelerin arttığını, daha önce kullanmadıkları bilgisayarı bu süreçte her gün kullandıklarını, bazı anneler ise bu süreçte artışın olduğunu ama bunun olumlu bir artış olduğunu çocuğun başarısının arttığını bu aletleri doğru orantılı bir şekilde kullandıklarını, faydalı içerikler izlemek amacı ile kullandıklarını, kısıtlamalar olduğu için bu süreçte evde kalıp bu araçlarla etkileşimlerinin arttığını, telefon, televizyonlara bağımlılığın arttığını, internet üzerinden alışverişlerinin arttığını, görüntülü konuşmaların arttığını ve sosyal medyayla etkileşimlerinin arttığını dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu

ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Uzaktan eğitimle birlikte benimde çocuklar vasıtası ile elbette teknolojik aletlerle etkileşimimde bir artış oldu yani hani bilgisayar olsun telefon olsun bu süreçte çok fazla kullanmaya başladık ve uzaktan eğitim süreci öncesi normal derecede etkileşim içerisinde olan çocuğum bağımlılık derecesine geldi yani bizim için bu anlamda olumsuz etkisi oldu”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Tabi ki şüphesiz çünkü haliyle mesela kardeşini bile göremiyordun bu süre içerisinde çalıştığım için kimseye bir zarar gitmesin ya da benden yana bir virüs taşıma süreci olmasın diye tabi ki bu süreçte telefona telefonlarla iletişime görüntülü konuşmalara daha çok ağırlık vermeye başladık”(K8, 35, Memur).

“...o süre zarfında ve sokağa çıkma kısıtlamasının olduğu günlerde bu aletlerle etkileşimimiz arttı. Hatta bir ara şey vardı binadaki komşularla whatsapp grubunda ekmek, yemek, pasta çörek yapma yarışına girmiştik hani kim daha maharetli falan (güldü) insanlar birbirlerine gitmedikleri için böyle şeylere yönelmişti işte bu süreçte telefonlar, televizyonlarla etkileşimimiz arttı e şimdi onlardan kopamıyoruz, story atma falan”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Benim bu teknolojik aletlerle etkileşim vardı ama tabi uzaktan eğitim sürecinde evde kaldığımız bu pandemi döneminde e ne yapacağız mecbur telefonlara, televizyonlara ve bilgisayarlara sardık yani. Çocukların dersleri ödevleri bitince dizi film serimiz vardı eşimle onları izliyorduk, bu süreçte zaten dışarı çıkmakta yok e internet üzerinden alışverişlere başladık eskiden ben internetten hiçbir şey istemezdim çünkü güvenemezdim ama şimdi o süreçten sonra her şeyimizi internet alışverişi ile yapıyoruz valla. Öyle yani”(K21, 35, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen anneler bu süreçte çocuğun derslere etkili katıldığını teknolojilerle etkileşimin olumlu yönde olduğunu, bazı anneler ise teknolojiden etkin bir şekilde yararlandıklarını, telefonla, televizyonla çok fazla zaman geçirdiklerini bu anlamda bir artış olduğunu dile getirmişlerdir:

“...başarılı sonuçlar almama yol açtı yani çocuklarımın başarıları arttı zaten sorumluluklarını bilen ödev ve derslerine zamanında giren planlı ve programlı çocuklar olduğu için olumlu etkisini gördük. Onun dışında bizlerde çocuklarla doğru orantılı bir şekilde bu aletlerden yararlandık”(K7, 36, Ekonomist).

“Evet mesela çok fazla televizyon izler olduk hani her saatte bir dizi programımız bitince hiç vakit kaybetmeden hemen diğer diziye ya da televizyon programına geçiş yapıyorduk, hani televizyonda bir şey olmazsa çocuklar netflix'e üyeydiler oradan diziler filmler vardı onları izlerdik. Zaten internet telefon elimizden hiç düşmezdi sosyal medya sürekli baktığımız bakındığımız yerlerdi yani”(K23, 47, Ev Hanımı).

“Evet artış oldu. Dediğim gibi bende bilmediğim hani bilgisayarı ve tableti kullanmaya başladım hani eskiden bu kadar bu aletleri kullanmayı bilmezdim kızlarla birçok siteye girip internetten alışverişler yapmaya başladık. Hani eskiden telefon kullanmayı bilmezdim kendime instagram falan açtım ve kullanmayı öğrendim o şekilde bir artış oldu yani”(K28, 36, Ev Hanımı).

Ayrıca görüŖülen alıŖan annelerden bazıları bu süreçte teknolojik araçları kullanmada bir artış olmadığını, her zaman kullandıkları gibi bu süreçte kullanmaya devam ettiklerini, aksine bu süreçte hem iŖ hem ocuk hem evle uğraŖtıkları için zamanlarının bu araçlarla uğraŖmaya kalmadığını, bu araçları kullansalar bile bu durumun bağımlılık derecesinde olmadığını, çocukların dersleri bitince hemen teknolojik araçları kapattıklarını belirtirken görüŖülen alıŖmayan annelerden (K19, 48, Ev Hanımı), (K24, 45, Ev Hanımı) ve (K29, 43, Ev Hanımı) bu süreçte teknolojik araçlarla etkileŖimlerinde bir artış olmadığını her zamanki gibi olduğunu, (K30, 40, Ev Hanımı) ise bu süreçte teknolojik araçlarla etkileŖiminin çok fazla olmadığını bu süreç sayesinde bu araçları kullanmayı öğrendiğini dile getirmiŖtir:

“...iŖ hayatımızda sürekli kullanıyoruz yedi yirmi dört önümde mecburen tüm iŖlemlerimi bilgisayarla yapıyorum, onun dıŖında hani bu aletlerle etkileŖimim aynı herhangi bir artış olmadı sabit yani. Yani anne ve baba için aynı oldu. Bir artış olmadı”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Yok benim daha çok azalmaya baŖladı kullanmamaya baŖladım yani aramalara falan dnemiyordum o süreçte çok fazla yoğundum bir yandan evdeki iŖler bir yandan çocukların bu uzaktan eğitim durumu bir yandan iŖ yerindeki sorumluluklar açıkçası artık fırsat olmuyor ya hani bir telefona bakayım bir bilgisayara bakayım diye çünkü sürekli bir koŖuŖturma halindeyim”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“Yok benim çok olmadı yani yok hani önceden bu telefonu alo alo yani görüŖme için kullanırdım Ŗimdide aynı yani hani benim açımdan deėiŖen bir Ŗey olmadı ha tabi daha çok bilgi sahibi oldum kurcalaya kurcalaya ama öyle bir artış olmadı hala da bir telefonu görüŖme için kullanıyorum yani”(K19, 48, Ev Hanımı).

“Yok herhangi bir artış olmadı valla hani zaten televizyon desem günlük hayatta öyle izleyeceğimiz Ŗeyler yok saçma sapan programlar o onunla birlikte kamıŖ, kim kimi öldürmŖ bu yüzden çok fazla izlemiyorum yani onun dıŖında da telefon hep kullandığım bir alet yani hani bu süreçte evden çıkmadığımız için ailelerle görüntülü koŖuŖuyorduk bu Ŗekilde yani hani desen fazla bir etkisi falan olmadı”(K24, 45, Ev Hanımı).

“Olmadı. Çünkü hani benim telefondur, tablettir hiç merakım olmadı hani evet televizyon izlerim dizilerim televizyon programlarım var ama hani onun dıŖında özel olarak da bu aletleri kullanayım falan yok bende valla o yüzden olamadı”(K29, 43, Ev Hanımı).

“Dediğim gibi hani bu aletleri kullanmam da bir artış olmadı ama hani televizyonla çok fazla vakit geçirmeye baŖladık onun dıŖında bu aletleri kullanmayı öğrendim hani bu yönden benim için olumlu etkisi oldu doğrusu” (K30, 40, Ev Hanımı).

3.8.5.Uzaktan Eğitim Sürecinde Teknolojik Araç Kullanımı ve Bağımlılık

Görüşülen annelere bu sürecin teknolojik aletlere bağımlılığı arttırdığını düşünüyor musunuz diye sorulduğunda, bu sürecin bağımlılığı arttırdığını daha önce bu araçları kullanım sınırlıyken uzaktan eğitim sonrası kullanımın arttığı ve bağımlılığın oluştuğunu, çevrede sürekli telefona teknolojik araçlara bağımlı insanlar görünce çocuklarında eğiliminin arttığını ve bağımlı olduklarını, bilgisayarı kullanmayanların bile bu süreçte bilgisayar kullanmayı öğrendiklerini, ancak bu dönemde ebeveynlerin çocukları sürekli kontrol etmeleri gerektiğini, çocukların bu dönemde sürekli bu araçları kullanıldıkları için alışkanlık haline geldiğini ifade etmişlerdir. Görüşülen bazı anneler ise bu süreçte teknolojik araçlara bağımlılığın arttığını telefonun çocukların ellerinden düşmediğini, tablete, televizyona bağımlı olduklarını, küçük çocuklarda bağımlılığın büyüklere göre daha fazla olduğunu, hayatımızın bir vazgeçilmezi haline geldiğini, kitaplar yerine teknolojik araçlarla çok daha fazla zaman geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Evet, çok bağımlı oldular dediğim gibi şu süreçte gerçi ödül olarak vermeye çalışıyoruz diğer türlü istemiyoruz da tabi biz yokken yine giriyorlardır yani sonuçta evde onları kontrol edecek kimse yok kaynanamın durumu belli e evde tek başınalar elbette oynuyorlardır yani okul olduğunda böyle bir şey yok işte çocuk biliyorsun okulda derslerinde ama evde ne yaptığını bilememek kötü ya” (K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“Tabi ki teknolojik aletlere bağımlılık arttı öncelikle bir anne olarak ben çocuklarıma çok sınırlı bir şekilde teknoloji ile etkileşim içine girmelerini sağlıyordum ama uzaktan eğitim sonrası hani bir şekilde ipin ucu kaçtı çünkü bu aletler hayatımız oldu bu aletler olmasa elimizde hiçbir şey yapamayacak hale geldik e haliyle biz şu an teknoloji çağındayız çocuk ister istemez bu aletlerle etkileşim içinde olacak bunun bilincineyim hem anne olarak hem de bir eğitimci olarak ama teknolojinin bağımlılık derecesine ulaşmaması gerektiğini düşünüyorum sınırlı bir şekilde çocukların kullanması gerektiğini düşünüyorum işte bu uzaktan eğitimde benim mecburi sebeplerim nedeni ile olmadı mesela kızım oğlum bu aletlerle çok fazla etkileşim kurmak zorunda kaldılar aynı şekilde sınıftaki öğrencilerimin annelerinden de benzer şikayetler aldım hani çocuk çok fazla bu aletlerle haşır neşir oldu bu bağımlılık yarattı işte bu süreçten sonra da cidden buna engel olmak önüne geçmek beni en çok zorlayan şeylerden biri hala da bu sorun devam etmekte yani kızım açısından onun için çok üzülüyorum ben dersle ilgilenirken oğlum için sorun yok ders olduğu zamanlar açtı bilgisayarı ders çalıştı ama kızım için bağımlı oldu diyebilirim” (K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Evet, üç çocuğumu ve kendimi de göz önünde bulundurarak söylüyorum bağımlılığı arttırdı, bilgisayar değil de telefona bağımlılık arttı şimdi zaten telefon her şeye yetiyor, telefon vasıtası ile her şeyi yapabiliyoruz bu da diğer teknolojik aletlerle etkileşimi azaltıp telefona bağımlılığı arttırıyor valla şarjımız biraz azalınca o dönem evde kaos çıkardı benle kızımın şarj aletleri ortaktı o benden

ben ondan şarj aletini kaçırdım (güldü) zaten telefon bilgisayardan daha fazla ellerinde. Bu yüzden üç çocuğumda da oldu yani hepsinde de oldu bence daha çok hani evde kaldıkları içinde ders bitti mi film izlemeye çalışıyorlardı oradan bir şeylere bakıyorlardı bu yüzden daha fazla kayboldular bağımlı oldular”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Evet, evet arttırdı çünkü çocuklar ister istemez hani haşır neşir oldu tableti de tanıdı gördü mesela izinle belirli bir süre izin veren aileler artık çocuğun elinden mecburen vermeye başladı hani derse girip çıkmalarıyla yani onun için bir etkileşim oldu yani hani çocuklarımızın bir saat ilgilendiği tableti iki üç saat boyunca eline aldığı uğraştığı için çocukta ister istemez bir bağımlılık yaratıyor yani o şey tabletlerle, televizyonlarla, telefonlarla olan bir bağımlılığı oluyor yani”(K17, 42, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşme yapılan anneler çocukların sürekli teknolojik aletlerle etkileşim kurmalarının bir süreden sonra bağımlılık yarattığını ve sonraki süreçlerde bu aletlerden kopamadıklarını dile getirirken bazı anneler,

“Kesinlikle yani sonuçta demin dediğim gibi çok böyle ilgilenmediğin bir alettir ama hani birkaç defa kullandığında ister istemez hani bağımlılık yaratıyor yani bu hani şeye benzer kötü alışkanlıklara benzer sigara mesela bir iki defa içersin dersin bağımlısı olmam ama gün gelir bakarsın gerçekten tiryakisi olmuştundur artık bu da ona benziyor yani ister istemez bağımlılık yapıyor insanda yani mesela sosyal medya bir giriyorsun içine diyorsun ki herhalde bir beş on dakikadır bakıyorum ama bir saate bakıyorsun ki bir iki saatte sosyal medyada oyalanmışsın hiç farkında değilsindir yani zamanın nasıl geçtiğini bu da ona benziyor yani”(K13, 31, Memur).

“Evet, bağımlılığı arttırdı, teknolojik aletler günlük hayatımızda artık her yerdeler hep çocukların ellerindeler nasıl diyeyim hani bu süreçte bir birlerinden ayrılmaz gibi oldular hani tencere ve kapak gibi oldular birbirlerinden ayrılamıyorlar şarjları biraz azalınca hemen sanki ne olmuş şarj aletlerine koşuyorlar çok önemliymiş gibi e haliyle böyle olunca da çocuklar ister istemez bağımlı oluyor hayatları teknolojik aletler oluyor yani” (K24, 45, Ev Hanımı).

“Evet, düşünüyorum çünkü günümüzde zaten teknolojik aletler vardı diyelim bu süreçte çocuklar bilgisayarla daha çok etkileşim haline girdi bilgisayardan dersler dinlemeye daha çok konu dinlemeye konu çalışmayı soru çözmeyi istiyorlar biraz daha sanki kitaplara ilgi azaldı olumsuz demeyelim ama çocukların teknolojik aletler kitaplardan uzaklaşmasına yol açtı bu süreç”(K25, 32, Ev Hanımı).

“Evet, tabi ki dediğim gibi biz anneler hani çocuklar sessiz olsun ve akıllı dursunlar diye zaman zaman çocukları bu aletlere yönlendiriyoruz e bunun sonucunda çocuk bir iki dediğimizde üçüncü sefer ister istemez bir bağımlılık oluşuyor. Hani çocuklara kontrollü bir şekilde bu aletlerle etkileşimini sağlamalıyız. Ama bizim çocukta da maalesef bir bağımlılık oluştu bu uzaktan eğitim döneminde çok fazla bilgisayarla etkileşimi oldu şimdide sürekli bilgisayarda oyun oynamak istiyor”(K30,40, Ev Hanımı).

Görüşülen annelerden (K6, 36, Memur), (K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli) ve (K11, 37, Sekreter) bu süreç

içerisinde teknolojik araçlara bağımlılığın olmadığını bu süreç içerisinde kontrollü ve sınırlı kullanım ile bu araçlara bağımlılığın önüne geçtiklerini ifade ederken, çalışmayan annelerden (K19, 48, Ev Hanımı) bu süreçte teknolojik bağımlılığın oluşmadığını bu sürecin zararını görmediklerini dile getirmiştir:

“Bence arttırdığını düşünmüyorum hani daha önce de dediğim gibi bizde çok fazla bu aletlerle etkileşimlerde artış olmadı belirli bir sınırlarımız ve çizgimiz vardı o sınırın ve çizginin dışına çıkmadık sadece dersler amacı ile bilinçli bir şekilde bu aletlerden yararlandık bu yüzden bağımlılık derecesine ulaşmadı bizim açımızdan ama bu süreçte ciddi anlamda çocuklarda öğrencilerde bağımlılık arttı”(K6, 36, Memur).

“Kesinlikle benim çocuğumda olmadı sınırlama getirdik ama çevremizde bağımlılığı artan çocuk çok bu da bence biz ebeveynlerden kaynaklandığını düşünüyorum hani biz anneler olarak daha etkiliyiz tamam evet teknoloji çağındayız ve çocuk ister istemez bu çağın etkisi altında ama biz anneler olarak bu aletlerle etkileşimini kontrol altında tutmalıyız ve çocuklarımızı bağımlı olmaktan korumalıyız”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Evet, kesinlikle öyle çocuklar tablet olmadan yemek yemiyorlar bilgisayar telefon olmadan uymuyorlar hiçbir şekilde dışarıda oynamıyorlar yedi yirmi dört telefon ve bilgisayar başındalar bazı çocukları gerçekten çok etkiledi bu süreç ama çok şükür biz bu dönemde çok fazla olumsuz etkilenmedik hani çocuklarım çok şükür sözden anlayan çocuklar bu konuda beni üzmediler yani”(K11, 37, Sekreter).

“Yok, bence aynı yani. Hani ben bunu bize dayanarak söylüyorum, illaki olmuştur başka çocuklar için illaki etkileşimleri ve bağımlılıkları artmıştır ama bizim ev ve çocuklarımızı göz önünde bulundurursam olmadı yani. Bizde yani neyse o devam etti yani sadece bir internet bağlatmak zorunda kaldık eve o önceleri hani bu kadar internete giremiyordu belki internet bağlattık bu da çocuklarımızca fazla ve kötüye kullanılmadı yani bir zararını görmedim hiç ben”(K19, 48, Ev Hanımı).

3.9.Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumlu ya da Olumsuz Deneyimler

Gündelik hayatta birçok olay yaşanmaktadır. Bu olaylar bazen olumlu sonuçlar doğurmakta, bazen de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Uzaktan eğitimle birlikte yaşanan kısıtlamalar iş hayatını, eğitim hayatını ve sosyal hayatı ev içerisinde sınırlandırmıştır. Uygulanan sınırlamalar sonucunda birçok olumlu ya da olumsuz olay ve durumla karşılaşmıştır. Görüşme yapılan çalışan ve çalışmayan annelere uzaktan eğitim sürecinde yaşadığınız olumlu ve olumsuz olaylar nedir şeklinde sorulduğunda katılımcıların vermiş olduğu cevaplar aşağıda incelenmiştir.

3.9.1.Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumlu Olaylar

Annelere uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığınız olumlu olaylar nedir şeklinde sorulduğunda, görüşülen katılımcılar genellikle bu sürecin olumlu yönünün

olmadığı olumsuzluklarla dolu zorlu bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları olumlu olaylar olarak, bu süreçte öğretmenin özverisi, öğretmenin ilgisi ile güzel bir şekilde geçirdiklerini, çocuğun okula olan, öğretmenlere olan, sosyal aktivitelere olan özleminin artmasının ve onların değerini anlamasının vb. durumların olduğunu dile getirirken bazı anneler ise çocukların bu süreçte evde olmalarının hastalığa yakalanma riskini azalttığını, annelerin bu süreçte çocuğa derslerde yardımcı olmasının, çocuğun soğuklarda okula gitme durumunun olmamasının, maddi olarak okula gitmedikleri için masraflarının azalmasının ve çocukların etkin bir şekilde derse girdikleri için başarılarının artmasının olumlu olaylar olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Valla olumlu olaylar hep oldu hiç olumsuz olay yaşamadım çok şükür, her zaman saatinde girildi saatinde çıkıldı hiçbir sorun yaşamadık kendi çocuğum adına diyeyim hani yerli malı için online yapıldı düşünün bizim öğretmenimiz o kadar duyarlı kadındı, çok eğleniyorduk yani öğretmenimizin özverisi ile öğretmenin olumlu etkisi ile çok güzel bir şekilde bu süreci atlattık yani”(K11, 37, Sekreter).

“Çocuğumun o dönemde yaptığı etkinlikler bizim için çok eğlenceliydi yani etkinlik olarak şarkı söylemeleri sınıftaymış gibi herkes parmak kaldırıp söz hakkı istemeleri bu sınıftaymış modunu vermiş olması o kadar güzeldi ki çocuğum o gün mesela okula olan özlemini arkadaşlarına olan özlemini hani o sınıf arkadaşları ile sosyal aktivitelerin önemini ve değerini anlaması çok farklı bir duyguydu yani bizi hem hüznlendirdi hem de mutlu etti hani oğlumun o günkü heyecanını mutluluğunu hüznünü unutamıyorum”(K13, 31, Memur aynı zamanda öğrenci).

“Olumlu olarak yaşadığımı olay işte hep evdeydiler o yüzden rahattım, hani git gel sorunları yoktu hastalık kapacak çocuk, hasta olacak vs. gibi durumlar yoktu...”(K18, 40, Ev Hanımı).

“Kızımın hocası ders anlatıyordu, şeyden bahsedildi uğur böcekleri var ya onun niçin olduğunu hoca şey yaptı, bende kızıma dedim işte ürün bol olduğunda uğur böcekleri çok olur diye, hani benim kızımda öğretmeninde söyledi hani hocam annem ürün bol olduğunda uğur böceklerinin fazla olduğunu söylüyor diye e tabi doğru cevapmış işte öğretmende beni derste tüm sınıfça, sınıf adına kutlattı o zaman çok mutlu olduğumu hatırlıyorum, hani benim kızıma yardımcı olabilmem hani kızımın öğretmenine bu şekilde demesi yani beni çok gururlandırdı o çok hoşuma giden bir anı oldu yani bu şekilde kızıma çok yardımım dokundu yani bilgilerimden yararlanıyor olabilmesi kızımın çok hoşuma gitti bu süreçte”(K24, 45, Ev Hanımı).

3.9.2.Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşanan Olumsuz Olaylar

Görüşülen annelere uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığınız olumsuz olaylar nedir şeklinde sorulduğunda, katılımcılar bu süreçte çalışan anne olmanın sürekli

çocukla ilgilenememenin dezavantaj olduğunu belirtmişlerdir. Bazı anneler ise çocuğun ders yapma konusunda söz dinlememesinin ev içinde çatışma olaylarını arttırdığını, evde sürekli kalmanın aile bireyleri arasında çatışma yarattığını, evdeki kardeşlerinin ses çıkartması sonucunda çocuğun konsantrasyonun hemen bozulmasının, ders bittikten sonra sürekli teknolojik aletlerle uğraşmak istemelerinin, ders sırasında bilgisayarda oyun oynamalarının vs. o dönemde yaşanan olumsuz olaylar ve durumlar olduğunu dile getirmişlerdir. Bazı anneler ise uzaktan eğitimin ülke sistemine uygun olmadığı için olumsuz bir uygulama olduğunu, çocukların bu süreçte sosyalleşemediğini ve içe kapanık bireylere dönüştüğünü, sınavlarda başarısız oldukları için çocukların istenilen okula gidememe durumunun yaşandığını, elektrik ve internet sorunu yaşandığını, maddi imkânsızlıklar yüzünden kitap, bilgisayar alınmadığını uzaktan eğitimin olumsuz etkileri olarak şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bu süreç içerisinde olumsuz olay işte benim çalışan bir anne olarak çocuğumla çok fazla etkileşim halinde olmayışım beni çok üzüyordu bunun dışında da çocuğumla ders konusunda çatışma yaşamamız hani benim kalk dersini yap bunu yap şunu yap işte ödevini yap dediğimde çocuğumun benim sözümü dinlememesi karşılığında işte sen yap sen et gibi sözcükler söylemesi bizim aramızdaki çatışmayı kavgayı arttırıyordu çünkü çocuk rahatlığa alışmıştı bende sürekli onu yönlendiriyordum buda hoşuna gitmiyordu buda çatışmaları kavgalarımızı arttırıyordu yani o şekilde”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Bakın ben size o dönemde yaşadığımız bir olayı anlatayım bir olay yaşadık benim çocuklar geçen sene belirli bir dönem biz bakıcı istemiyoruz dediler, hani büyük oğlan altıncı sınıfa gittiği için büyüğüz bakıcı istemiyoruz diye evde yabancı birini istemediler ee ne oldu gitmiş kendine tavayı koymuş sucuk kızartmaya çalışmış biz bir geldik öğleden sonra babası bir gelmiş demek çocuk tavanı altını açık bırakmış dumanlar yükseliyor beni küçük oğlan elinde tablet hiçbir şekilde dumanı görmüyor bakın o kadar büyük bir bağımlılık var ki yani tabletin başından kalkamıyor o yoğun dumanı bile görmüyor yani onlar böyle büyük bir tehlike yaşadılar onu da belirtiyim”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“İşte diyorum ya çocuğum eğitimi alamadı, birazcık geriletti bizi hani belki yüz yüze eğitim almış olsaydı belki bir senemize mal olmayacaktı ve eğitim hayatına devam edecekti çocuğum ama tabi bu süreçte keyfi bir süreç değil hani zorunlu zaruri bir süreç ama bu var olan sistem ve etkili olmayışı bize bir senemize mal oldu yani bizim için olumsuz bir süreç oldu yani bize bir faydası olmadı, biz görmedik yani. Bu yüzden biz beğenemedik, benimseyemedik e bu süreç sınavlara da yansdı hani sınavlara bu süreci yansıtmaları belki daha iyi olurdu ama ne bileyim yani etkili bir sistem olmadı ve bir yılımız kayboldu gitti kısacası”(K19, 48, Ev Hanımı).

Ayrıca anneler uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları olumsuz olayların genellikle, 23 Nisan gibi milli bayramları evden kutlama durumları, çocuklarda göz sorunlarının yaşanması, çocukların derse katılmak istememesi nedeni ile ev içerisinde

çatışmaların yaşanmasını dile getirirken bazı anneler ise bu süreçte maddi sıkıntılar yaşadıkları çocuklar için yeterli sayıda bilgisayar, telefon vs. alamadıklarını, evde birden fazla çocuk olunca ve bu çocuklarla ilgilenecek tek kişinin anne olmasının birtakım sıkıntılar yarattığını dile getirmişlerdir:

“...işte 23 Nisan’ı bu beni çok üzdü 23 Nisan’ı hep çocukluğum boyunca hep bende çocuklarımda okulda kutluyorduk uı ama 23 Nisan’ı oradan aynı heyecanla olmadı yani yine heyecan içinde olduk öğretmenlerini gördüler ama ekran başında olma durumu beni çok üzmüştü, çocuğum o duyguyu o topluluk içinde olmamayı hissedememesi, sadece balkondan bu sürece dahil olması hani online kutlama şeklinde şiirler okuyarak sınıfı ile uzaktan eğitimle geçirdi onda ben çok etkilendim”(K7, 36, Ekonomist).

“Yani bizim için bu süreç içerisinde yaşadığımız en olumsuz olay çocuğumun gözünün bu süreçte bozulması ve çocuğumun gözlük takmak zorunda olması oldu çünkü çocuğumda daha önce böyle bir sorun yoktu bu uzaktan eğitimle birlikte teknolojik aletlerle çok fazla zaman geçirmesi, gününün çoğunu bu aletlerle geçirmesi yok ders, yok ödev, bu şu bir süreden sonra kızımda ciddi bir göz sorunu meydana geldi ve dereceli gözlük kullanmaya başladı. Bu durum bizi hem çok üzdü yani daha önce böyle bir durum yoktu ve hani artık böyle bir durum meydana geldi, bu durum bizim uzaktan eğitim dönemi içerisinde yaşadığımız en büyük olumsuzluktu”(K14, 44, Ziraat Teknikeri).

“İmm yani umm yani ben açıkçası bu süreçte ben büyük oğlumla yaşadım hani oğlum aslında onun şahsı ile yaşadığımız bir şey değildi açıkçası ama sürekli bilgisayarın başında olması onu olumsuz etkiliyordu e olumsuz etkiliyordu örnek veriyorum dersteysen başka kanalı açıyordu mesela hani ders dinliyor gibi yapıyordu uı başka bir kanal da oyunda onu görünce baya bir çatışma yaşadığımızı yaşıyorum o konuyla ilgili biz o açıdan biz o yüzden baya yüz göz olmuştuk açıkçası büyük oğlumla o konu yüzünden uzaktan eğitimde. O kısmı değil yani çocuk derste ama diğer sayfayı açıp başka şeylerle ilgileniyordu, bu bana artı değildi yani ama derste olsa öğretmeni korkusu olacak, öğretmen algısı olacak doğal olarak onu yaparken iki kez düşünecek öyle yani bu bizim yaşadığımız olumsuz bir olaydı yani. Bunu anlatabilirim”(K15, 40, Muhasebeci).

“Dediğim gibi bizim için bu süreç çok olumsuz geçti. Maddi açıdan çok zorluk çektik tek kocam çalışıyor ve asgari ücret alıyor, e evin nüfusu da beş gel tek kişi beş kişiye bak bu süreçte de internetin olmaması bilgisayarımızın, telefonumuzun olmaması bizi çok etkiledi, yokluk zor kızım, ben o kızımın derslere katılmayışı yüzünden oturup ağlamasını unutamam yani, benden test kitap isteyip alamadığımızda ağlamalarını unutmam yani, inşallah Allah bir daha göstermesin bu belayı defetsin öyle yani”(K20, 45, Ev Hanımı).

3.10.Uzaktan Eğitimin Gündelik Hayata ve Ev İçi Yaşama Etkisi

Salgının ortaya çıkması ile birlikte artan vakalar sonucu tüm dünyada çeşitli önlemler alınmıştır. İş hayatı, sosyal hayat ve eğitim hayatında çeşitli kısıtlamalar uygulanmıştır. Sosyal hayat tamamen ev hayatına dönüşmüştür. İş hayatı ve eğitim hayatı da evden uzaktan bir şekilde devam ettirilmeye çalışılmıştır. Bu süreç sonrasında uzaktan bir şekilde iş ve eğitimin devam ettirilmesinin önemi ve değeri

artmıştır. Günlük hayatta uzaktan eğitimin, işin yönetilmesi var olan sorumlulukları arttırmıştır. Ev içerisinde ve ev dışında çalışan kadın olmak toplumumuz açısından büyük sorumluluk gerektirmektedir. Ev içerisinde ev işlerini, yemeği, çocuk bakımını vs. yapmak bunun dışında iş yerindeki işleri yürütmek anneler için büyük sorumluluk gerektirmektedir. Uzaktan eğitimle birlikte annelerin gündelik hayatta var olan sorumluluklarına birçok yeni sorumluluk eklenmiştir. Bu bölümde uzaktan eğitimin ev hayatına, ev işleyişine etkisine, ebeveynlere yüklediği rollere, bu süreçte çocuğun derse katılma durumuna, ders alışkanlıklarının değişme durumuna ve bu süreçte hem ebeveynlerin hem de çocukların yaşadıklarına değinilmesi amaçlanmaktadır.

3.10.1.Uzaktan Eğitimin Günlük Hayata Etkisi

Görüşülen annelere uzaktan eğitim sürecinin günlük hayata etkisi sorulduğunda görüşülen katılımcılar, çocukların bu süreçte okullarından, öğretmenlerinden uzak kalmalarının ilk defa uzaktan eğitim gibi bir uygulamaya katılmalarının psikolojik olarak onları ve gündelik hayatlarını etkilediklerini, o süreçte çalışan anneler tam zamanlı işte çalıştıkları için çocukları ile zaman geçiremediklerini onlarla ilgilenemediklerini ve sürekli çocuklarını düşündüklerini, bu süreçte hayatlarının çocukların hayatı ve eğitim süreci olduğunu, hem çocuk hem de annelerin düzensizliğe alıştığını, çocuğun ders yaptığı odaya giremediklerini, ev ortamında ses çıkarmama, ev hayatını okul formatı şeklinde düzenleme ve ev içerisinde belirli bir düzen oluşturmaya çalışmanın vs. uzaktan eğitimin günlük hayata etkisi olduğunu dile getirmişlerdir. Görüşülen bazı anneler ise bu süreçte ev işlerinin aksadığını, ders sırasında sessiz bir ortam oluşturmanın gerektiğini, evdeki yemek yeme, uyuma uyanma ev düzenindeki her şeyin çocukların derslerine göre şekillendiğini, çocukları küçük olanların büyük olanlara oranla daha çok zorlandığını, büyük çocukların bu süreçte daha çok sorumluluk sahibi olduklarını, çocuklara bol bol hizmet ettiklerini, kısacası günlük hayatlarının uzaktan eğitime göre şekillendiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Valla annemde kalıyordu çocuk yani annem bakıyordu bir dönem mecburen tabi öyle oluyordu, tam gün çalıştığımız için annem bakıyordu, tam başında durması lazım on dakika sonra ara vermesi yani sıkıntılı bir dönemdi hiç gelmesin o dönem inanın çok etkiledi kızımı bu durum çok etkiledi hem ev durumunu etkiledi psikolojik olarak da psikolojisini bozdu bir yere çıkamıyor edemiyor

sadece ders başında bilmiyorum ya çok sıkıntılı bir dönemdi yani bizim için”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Yani işte uzaktan eğitim günlük hayatımızı ıı nasıl etkiledi o dönem bizde çalışmıyorduk ıı eve kapanmıştık günlük hayatımızı şöyle etkiledi anne baba sürekli çocuğun başında kalmak zorunda kalıyordu çocuğu bir türlü ıı çocuğun adaptasyonu çok zor oluyordu yani anne baba başında bekleyerek resmen çocuğun dersi dinlemesini sağlıyorduk e bu bizim için büyük bir sıkıntıydı bütün anne ve babaların şikayeti buydu özellikle annelerin ben diyor ayrılamıyorum hiçbir şey yapamıyorum sürekli o çocuğun dersi bitiyor diğeri başlıyor başında durmak zorundayım çünkü çocuk durmuyor öğretmeni dinlemiyor çocuk konuyu dinlemiyor ıı sıkıntımız buydu bizim düzenimizi de bozmuştu inan ki hayatımız resmen çocuklar olmuştu çocukların uzaktan eğitimi olmuştu”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Ya mesela hani şu biz evde iş yapacaksak falan yapamadık yani, hani çocuğa ses gidecek eşim ders verecek, ses gidecek bir ayrı odada üç kişi giriyordu eşim salonda, kızım, diğer kızım kendi odasında yani hani rahat etmedik, rahat edemedik daha doğrusu ama bu bir problem değil hani bir şeyler keşke yapılabilinseydi, faydası olsaydı hani ıı biz bu gündür bir işimizi yapmayız kalsın yarına öbür güne ama gerçekten bir faydasını görmedik”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Ay tabi ki günlük hayatımızı çok fazla etkiledi, uyuma uyanma, yemek yeme, ya da yemek yapma süreci her şey ya hayatımızın her aşaması artık uzaktan eğitime çocukların derslerine göre şekillendi yani. İşte bazen dersler bitince çocuklar derslerini yapsın diye mutfak masasına oturup, bir yandan yemek yaptığım, okutma yaptığım çok oldu. Ev işleri bu süreçte önemliydi malum hastalık var ve evde hijyen önemli ee dersler ne olacak hani desem teneffüslerde koşturup yapayım oda çocukların dersleri kesişmiyordu keşişti mi hemen süpürgeye koşuyordum, ortalığın tozunu alıyordum yani benim için çok koşuşturmacılı bir süreçti”(K21, 35, Ev Hanımı).

Ayrıca annelerden bazıları uzaktan eğitimin gerçekleştiği günlerde, saatlerde evde ses çıkarmadan, dersin olduğu odayı kullanmadan yaşadıklarını, çalışan anne olmanın ve evde olamamanın çocukla ilgilenememenin sıkıntılarını yaşadıklarını aslında yüz yüze eğitimin gündelik hayata düzen oluşturduğunu ifade ederken, bazı anneler bu süreçten olumsuz etkilendiklerini günlük hayatlarının uzaktan eğitime göre şekillendiğini, çocukların bu süreçte teknolojik bağımlılıklarının artmasıyla aile ilişkilerine olumsuz etki ettiğini dile getirmişlerdir:

“Günlük hayatımızı benim kızım salonda bilgisayarı televizyona bağlayarak giriyordu onun dersleri boyunca salonumuz iptal oluyordu başka bir yerde oturup kalkmak zorunda kalıyorduk ve belli bir saati vardı o saatte evde sessizlik sağlanması gerekiyordu benim iki tane ondan küçük çocuklarım vardı bu biraz zor oluyordu bizim için yani zorluğu buydu sadece”(K6, 36, Memur).

“Günlük hayatımızı nasıl etkiledi yani çocuk tek başına derse girdi biz işteydik tek başına girdi bilgisayarı kendisi kullandı yaptı, biz evde olmasak onu telefonla uyandırdık, dersi olduğunu söyledik çocuk o şekilde tek başına girdi, çoğu anne kendi ile birlikte çocuğun derse katılıp derslere müdahale oldu, çok sağlıklı derste işlenmedi yani öğretmen öğrenciye bir soru yöneltiyor ve birisi yan taraftan cevaplıyor, ders bölünüyor ya da bir öğrenciye birden fazla söz verildiği zaman benim

öğrencim yok mu neden sadece o öğrenciye söz hakkı veriliyor gibi sitemlerde bulundular, ya çok çok sıkıntı yaşadık yani o yüzden bire bir ve yüz yüze olması çocuklar için hem de veliler için çok daha sağlıklı”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Çok olumsuz etkiledi evde yani çocuğum, hareket edemiyorduk, konuşamıyorduk, ses çıkaramıyorduk hani bu süreç içerisinde ev hayatımızın kızımın derslerine ders düzenine göre şekilleniyordu. Yani bir yaşantımız kalmamıştı dışarıya çıkamıyorduk herhangi bir gezme olsun misafirlik olsun gidemiyorduk”(K26, 37, Ev Hanımı).

“İster istemez hayatımızı olumsuz etkiledi. Düzenli olan hayatımızı artık uzaktan eğitime göre ayarlamak zorunda kalıyorduk. Yememiz içmemiz uyumamız kalkmamız hep uzaktan eğitime göre çocuğun dersine göre şekillendi yani bizim bir özel hayatımız düzenimiz kalmadı. Buna internet telefon vs ders araçlarının sıkıntıları yaşatması cabası çünkü belirli bir dönem evimizde internet yoktu yani hani ve internet sıkıntımız vardı ve belirli bir süre telefonla katılıyorduk yetersiz gelmeye başladı bu durum yani sürekli bir aksilik bir sorun oluşuyordu açıkçası”(K30, 40, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşme yapılan annelerden (K7, 36, Ekonomist) bu sürece ayak uydurduklarını tüm düzenlerini derslere göre ayarladıkları dile getirmiştir:

“Günlük hayatımızı, günlük hayatımı ben çalıştığım için o düzene ayak uydurmaya çalıştım, daha verimli ve daha planlı oldu, hani düzen içerisine soktum dediğim gibi en başta belirttiğim gibi çalışan anneler zamanı daha etkin ve verimli kullanmaya çalışıyorlar, bende bu yüzden günümü daha verimli geçirmeye çalıştım. Hem çocuklarım adına hem de kendi adıma”(K7, 36, Ekonomist).

3.10.2.Uzaktan Eğitimin Ev Hayatına Etkisi

Annelere uzaktan eğitimin, ev hayatına nasıl etki ettiği sorulduğunda, çocuğun derse katılmak istememesinin, ders esnasında rahat davranmasının çatışmanın çıkmasına neden olduğunu ve ev içerisinde gerginliğin oluşmasına yol açtığını, ev içerisinde sürekli kalmanın insan psikolojisine olumsuz yönde etki ettiğini ve çocuğun davranışlarında birtakım bozukluklar oluştuğunu, çocukla ilgilenmekten annelerin sosyal hayatlarının kalmadığını, çocuklar arasında bu süreçte çatışmanın yaşandığını, uzaktan eğitimin günlük hayatı çok fazla etkilediğini, bu süreçte düzen oluşturulmaya çalışıldığı ve ev içerisindeki her şey çocuğun dersine göre şekillendiğini, internet sorunu nedeni ile derslere bağlanmanın sorun oluşturduğunu ve bundan hem kendilerinin hem de çocuklarının etkilendiğini, sürekli teknolojik aletlerle iç içe olma durumunun aile içi ilişkilere olumsuz etki ettiğini vs. ifade etmişlerdir. Bazı anneler ise bu süreçte sorumlulukların arttığını, çocuklarla daha fazla zaman geçirildiğini, daha fazla ilgilenmeye başladıklarını, evde öğretmen

konumuna geldiklerini, sınav stresinde olan çocuğun stresini azaltmak için evde çeşitli faaliyetler yapıldığını, uzaktan eğitimin tüm hayatlarını kontrol altına aldığını vs. dile getirilmiştir. Katılımcılar konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Ev hayatına etkisi olumsuzdu tabi, bu süre içerisinde eve kapanma olduğunda çocukla birebir ben ilgileniyordum ama çalıştığım dönemde bunun zorluğunu çok çektik. Ev hayatımıza etkisi, işte anneler çocukların tüm gün başında oturduğu için ev temizliği yemektir odur burdu hep kalıyordu ve gün içerisinde işlerimiz hiç bitmiyordu. Hani canlı ders bitse ödevdir dersidir yazıdır okumasıdır testidir derken günün çoğu çocuğa gidiyordu bu anlamda bizim bir sosyal hayatımız düzenimiz kalmıyordu açıkçası”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Ev hayatımızı benim 3 tane çocuğum olduğu için bir de hasta bir kayınvalidem var hepsi ayrı odalar istiyor, gelen giden oluyor falan bu sefer kendi aralarında çatışma oluyordu, bilgisayar azlığı vardı, telefon bırakıyordum eve telefondan giriyorlardı sonradan bir bilgisayar daha takviyesi yaptık ama bir çatışma oldu yani, ben bu odada çalışacağım sen bu oda da girme falan kendi aralarında da büyük çatışma yaşandı yani çocuklarım arasında”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“Ev hayatımızı, çocuklarla ne bileyim daha fazla sorumluluk kazandık. Biraz daha evde öğretmen olmamızı gerektirdi (güldü) daha fazla ilgilenmemiz gerekiyordu bu süreçte, onlara daha fazla vakit ayırıyorduk çünkü sürekli evdeydiler, okul harici evdeydik, eve hapsolmuş bir şekilde devam ediyorduk işte”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Her yönüyle ev hayatımıza etki etti, hani sürekli evde olduğumuz için çocuklar için sürekli aynı şeyi yapma, derse gir çık durumu, e yasak var dışarı çıkamıyorsun ama özellikle bu süreç ev hanımlarını çok muzdarip etti, yani o yönden çok zorlandık hani. Evde ders gören üç çocuk var, e birde kocam var, ses çıkartmak yasak zaten her çocuk bir odada, anne yok ses çıkarma, süpürge sesi açma, ee işler kalıyordu çocukların dersleri bitiyordu öyle tekrar iş gücüne uğraşıyorduk, bir yandan ev işi yap, yemek yap ee birde eve hapsol ister istemez psikolojik etkisi çok oldu ya”(K18, 40, Ev Hanımı).

Görüşülen bazı anneler uzaktan eğitimin ev hayatına etkisinin zorlu olduğunu hem evde hem de iş yerinde çalışmanın bu süreçte birtakım güçlükler doğurduğunu, çocukların evde tek başlarına derse girmelerinin sorun oluşturduğunu, çocuğun bu süreçte sosyal aktiviteleri olmadığı için ev ortamında çeşitli aktiviteler düzenlendiği, ev işi, iş yerindeki işlerin yanında birde çocukla ilgilenmenin yorucu olduğunu dile getirirken, bazı anneler ise bu süreçte ders bitene kadar ev hayatının okul hayatına dönüştüğünü, ses çıkarmadan evde yaşadıklarını, tüm düzenin derslere göre oluşturulduğunu, ev nüfusunun fazla olması gibi durumlarda da çocukta adaptasyon sorunlarının yaşandığını ifade etmişlerdir:

“Yani evde o süreçte olmadığımız için hani evde olduğumuz süre zarfı içerisinde çocuğun dersleri ile ilgilenmek durumunda kalıyorduk, hani işten o yorgunlukla gelip evde seni bekleyen tonlarca ödev olması gerçekten zordu, birde başka bir çocuk daha var onun da sorumlulukları ayrı, onun beklenti ve istekleri ayrı e bu durum da ev hayatında hep bazı sorunlara neden oluyor hani çocukların ruh halleri ev hayatına etki ediyordu bizim ruh halimiz ev hayatına etki ediyordu öyle yani”(K9, 34, Memur).

“Dediğim gibi olumsuz yönde etki etti ona da, yani ev hayatına çünkü ev ilişkilerimiz akşam altıda herkes birde, herkes ister istemez bilgisayar karşısında olmak insana stres veriyor, yorgunluk yüz yüzeden çok daha başka bir yorgunluktan yani, o bilgisayarı kapattığımızda herkeste bir baş ağrısı göz ağrısı kimse kimseyle konuşmak istemiyordu ya da bir öfke oluyordu karşıya karşı hani yeter zaten akşama kadar yorulmuş durumları oluyordu, bu da ev hayatını etkiliyordu dediğim gibi çocukların beslenme alışkanlığı çok etkilenmişti”(K12, 26, Sınıf Öğretmeni).

“Uzaktan eğitim ev hayatına valla ev içerisinde ses çıkarma gibi bir durumumuz yoktu hani ders süreci boyunca hepimiz sessiz sedasız dersin bitmesini bekliyorduk, buda ev işlerinin aksamasına neden oluyordu, hani evde bir düzensizlik oluştu, her şey bir birine girdi yemek saati, çay saati her şey düzensiz bir hal aldı o dönemde ya”(K26, 37, Ev Hanımı).

“Ev ortamını ailesi geniş olan aileler için sıkıntı oluyordu. Her çocuğun kendine özel odası yoktur. Buda ister istemez öğrenci ve aileler üzerinde olumsuz etkilere sebep oldu. Çocuk derse katıldığında ev nüfusu fazla olduğu için sesler çıkıyordu hani adapte olamıyordu çocuk akli bizim yaptığımız ettiğimiz şeylerdeydi dersine odaklanamıyordu e kendine ait özel bir odası olsaydı böyle bir sorun olmazdı ama odası da yoktu böylece ev hayatında olumsuz etkilendi”(K30, 40, Ev Hanımı).

3.10.3.Uzaktan Eğitimin Ev İşleyişine Etkisi

Uzaktan eğitimin günlük hayata girmesi ile birlikte ev içerisinde her şey ders saatlerine göre şekillenmiştir. Buda ev içerisindeki hayata ev içerisindeki işleyişe etki etmiştir. Görüşülen annelere uzaktan eğitimin ev içindeki işleyişi ne yönde etkilediği sorulduğunda, bu süreç içerisinde zaten evde kaldıkları için bu durumun sosyal hayatlarını etkilemediklerini, günlerinin çoğunu ders sayesinde sıkılmadan geçtiğini, çocuk sürekli evde olduğu için sıkılmaması için ailecek faaliyetler düzenlendiğini, bu süreç içerisinde çocukların başarısı için belirli bir sistem oluşturdıklarını ve bunu devam ettirdiklerini, ders saatinde sürekli çocuğun başında olması nedeni ile ev içerisinde tüm işlerin aksadığını, uzaktan eğitimin ev içerisinde düzensizliği meydana getirdiğini, derslerle çok fazla zaman geçirdikleri için aile ilişkilerinin olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bazı anneler ise birden fazla çocuğun olması ve ders saatlerinin çakışmasının sorun yarattığını, ev içerisindeki düzenin çocukların ders saatlerine göre oluşturulduğunun ve tüm sorumluluğun annede olmasının, annenin

yükünün artmasına yol açtığını, ev içerisindeki işlerin ders saatlerine göre yapılmasının, derse katılımda ve sorun oluşmamasında çocukların yaş grubunun etkili olduğunu, çocukların bu süreçte derslerden fırsat buldukça ev işlerine yardımcı olduğunu ve uyku düzeninin etkilendiği gibi görüşler dile getirmişlerdir. Katılımcıların görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ev hayatımızda zaten salgın süreciydi yani sosyal hayatımızı çok fazla etkilemedi, yani çünkü zaten salgın süreci ve ev dışarısına çıkman yasak, e evde de yapacağın işler kısıtlı ve evde aslında bizlere bir uğraş çıkıyordu hani evde dersler ödevler olmasa yapacak bir şey bulamıyorduk, oysa dersler varken hani günümüzün çoğu onda geçiyordu, bu sayede canımız da sıkılmıyordu ama bu süreç çocukta etki bıraktı yani, bu ödevi yapmıyorum etmiyorum sen yap et gibi bu gibi cevaplar çok fazla oldu sürekli olumsuzluklarla karşılaştık ama bu süreci bitirdik hani ne kadar verimli ne kadar değil önümüzdeki yıllarda göreceğiz inşallah”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Yani ev işleyişini şöyle etkiledi bizim için sıkıntıydı mesela evde olduğumuzda bizim o ortamda bulunmamız gerekiyordu, çocukla birlikte olmamız gerekiyordu, e bu ne demektir annenin bütün işlerinin aksaması demektir, çocuk çünkü yapamaz özellikle küçük çocuklar şey yapamıyor yani hani birçok çocuğu sınıfa koy mesela öğretmenin gözünün önünde çocuk rahatlıkla dersini de yapar, ödevlerini de yapar, yazısını da yazar ama evde öyle değil bu annenin işinin aksamasına neden oluyordu, çünkü sürekli çocuğun başındaydık bu bütün anneler için geçerli bakın sadece benim için geçerli değil mesela ben bakıcısını başına koyuyordum işe gittiğimde u oda kesinlikle bu durumu ayarlayamıyordu yani sürekli başında duramıyordu o büyük bir sıkıntıydı bütün işlerimizin aksamasına neden oluyordu”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Bizim mi, evet ev işleyişini ister istemez çok etkiliyordu, hani üniversite u üç çocuk bir arada olunca hani daha bir sıkıntılı oluyordu. Çocukların ders saatleri bazen uymuyordu biri birine hani ev ortamı herkese aynı yeri ayarlayamıyorduk, baya bir zorluk yaşadık. Benim içinse de onlara göre artık düzenimi kurmaya çalışıyordum aynı saatte uyanıp farklı bir saatte işimi erteliyordum. Öyle yapıyorduk”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Ona da diyorum ya hepsi evdeler hijyen konusunda, temizlik konusunda sürekli yapıyorduk ama bu seferde daha da fazla mesela evdeler daha bir aşırı yoğunluk halindesin daha yoruluyorsun çok bunaldık yani gerçekten her gün kalkıp o evi temizleme durumu, çocuklarla ilgilenme, çocukların dersleriyle ilgilenme durumu, ödevlerini yaptılar mı sorumluluklarını yerine getirdiler mi bunların kontrolü çok yıprattı beni ya ama şimdi çok daha rahatım yani eğitim yüz yüze olunca yani (güldü) hani şimdide çocuklarla dersleri ile ilgileniyoruz tabi ki ama hani onların sürekli evde kalmaları ve tüm sorumluluğun sende kalma durumu çok başka yani ciddi o dönemde aşırı bunaldım yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

Ayrıca görüşülen anneler uzaktan eğitimin ev içerisindeki işleyişe olumsuz etkisi olduğunu tüm ev hayatının derslere göre biçimlendiğini çalışan anne olarak bir düzen sistem oluşturup hem ev işlerini hem iş yerindeki işlerini hem de evde çocuğun dersleriyle ilgili bir düzen oturtmanın bunu devam ettirmenin zor ve yorucu olduğunu ifade ederlerken bazı anneler bu süreçte, çok zorlandıklarını evde bir düzen

oluşturamadıklarını, yemek yemenin uyumanın uyanmanın düzensizlik oluşturduğunu, çocuğun derslere katılımda birtakım zorluklar ve adaptasyon sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir:

“Dediğim gibi ev içerisindeki işleyişimiz tamamen uzaktan eğitime göre şekilleniyordu, ev rutinlerimiz aksıyordu, zaten çalışan bir anne olarak zaman bizler için oldukça önemli e evdeki işlerimizi boş bulduğumuz zamanlarda ancak yapabiliyorduk ama uzaktan eğitim hayatımıza girdiğinde artık o boşluklar çocuk ve çocuğun eğitimine, işte ödevlerine ya da evde sürekli kaldığı için farklı aktiviteler yapmaya bizi yönlendiriyordu bu anlamda günlük hayatımızı etkiledi yani”(K8, 35, Memur).

“Ev içerisindeki işleyiş çocukların derslerine göre tüm düzen şekillendi. Yemek yememiz içmemiz gece uyanmamız sabah uyanmamız yani a dan z ye her şey çocuğun ders düzenine göre şekillendi. Bir de çalışan bir anne olduğumuzda ve hafta sonları mesela hem evle hem çocuklarla bir şeyler yapmaya çalışıyorduk normal yüz yüze eğitim zamanında uzaktan eğitim döneminde hafta sonları bile ders oluyordu e bu durumda bizim ev içerisinde işlerimiz aksıyordu, hani ev işleri aksayınca normal günlük aktiviteleri yapacağımız saatlerde ev işi yapıyorduk böyle olunca da çocuklarla ilgilenemiyorduk ve bu beni çok üzüyordu”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Uzaktan eğitimle beraber çocuğum daha geç uyanmaya başladı. Bu da evdeki düzeni olumsuz etkiledi. Hani okula gidince hepsinin belirli bir uyku saati var ama evde kaldıkları için ben bir bakıyordum saat gecenin üçü, dördü çocuklar hala uyumamışlar, neymiş film izliyorlarmış bu düzensizlik tabi uyanmalarına da yansıyor e geç uyudukları için geç kalkıyorlardı, e bekle ki çocuklar kalksın kalkar kalkmaz başlıyorlar derslere e evin temizliği kalıyordu geç saatlere bu durum bende psikolojik sinir yaratıyordu valla”(K27, 47, Ev Hanımı).

“Ev içerisinde işleyiş bu dönemde çok zordu, herkes evdeydi ve herkes bu süreçte senden bir şeyler bekliyordu, e bu süreçte uyku düzeni gitti, belirli ev temizleme düzeni gitti, yeme içme düzeni gitti, her şey uzaktan eğitim saatlerine göre şekillendi bizde artık düzenimizi, yeme, içmemizi kızımın ders saatlerine göre ayarlıyorduk, bu yüzden sıkıntılı oluyordu çünkü mesela bazen öğretmen saat dokuzda ders yapıyordu, ee uzaktan eğitim sürecinde çocuğun uyku düzeni alt üst oldu, geç uyuyup geç uyanmaya başladı, böyle olunca çocuk sabah uyanmakta zorluk çekiyordu hani kalksın kahvaltısını yapsın çünkü arada on dakika çok kısa e kalkıp kahvaltı yapmalı bu yönlerden bizi çok zorladı yani”(K29, 43, Ev Hanımı).

3.11.Uzaktan Eğitimin Annelere Yükllediği Rol

Görüşülen annelere uzaktan eğitim süreci size nasıl bir rol yüklediği sorulduğunda, evde öğretmen rolüne girdiklerini, anne olarak bu süreçte çocukla daha fazla ilgilendiklerini, dersleri çocuklara kendilerinin anlattığı, eğitimci rolünü üstlendiklerini, rol ve sorumluluklarının arttığını, çeşitli sosyal aktiviteler düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Bazı anneler ise bu süreçte yaşları büyük olan çocuklar için çok bir etkileri olmadığını ancak küçük yaşta olan çocuklar için bu

süreçte daha fazla sorumluluk kazandıklarını, yemek yapma, çocukların istekleri yerine getirme, evde sessiz olma gibi çeşitli sorumluluklarının ve rollerinin arttığını, her durumda çocuğun maddi ve manevi yanında olduklarını, ev hayatını çocuğun düzenine göre düzenlediklerini, evin okul gibi olduğunu, çocuğun derslerini sürekli kontrol eden kontrolcü olduklarını vs. dile getirmişlerdir. Katılımcılar konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“İy bana uzaktan eğitim süreci öğretmen rolü yükledi diyebilirim yani hani bir nevi öğretmen görevi gördük biz, evde uı çocuğu sürekli çocuğum yap, çocuğum derse katıl, çocuğum ödevini bitir, yani sürekli bir öğretmen gibi hem bir anne olarak hem öğretmeni olarak u bu süreci tamamladık yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Rolüm sorumluluğum daha da arttı, var olan belirli bir düzenim sistemim aksadı yani önceleri evde hepimizin bir düzeni, görevleri vardı bu uzaktan eğitim nedeni ile hem iş yerinde sorumluluk hem evde sorumluluğum arttı hani okulda bıraktığım öğretmen rolünü evde de devam ettirmek durumundaydım, işte çocuğum otur, çocuğum derse geç, çocuğum ödevini yap tüm bunların sorumluluğu ve yükü bendeydi e buda benim yıpranmama yol açtı”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Daha önceki cevabımda belirttiğim gibi küçük büyük çocuklarım açısından herhangi bir sorumluluk değişikliği yaşanmadı, yaşları büyük olduğu için kendi sorumlulukların bilincinde oldukları için etkili bir katılım sağladılar bu süreçte, benim onlara yönelik görevim yemek hazırla, çay, kahve servisi yap, ses çıkarma, ev işlerini sessizce hallet şeklindeydi ama küçük oğlum birinci sınıfta olduğu için onunla birebir kendim ilgilenmek zorunda kaldım, bu da beni evde bir anne öğretmen rolünü kazandırdı. İşte Eyüp Can derse gir, etkili bir şekilde dinle, not tut, ödevleri yap, okumayı öğren vs. vs. zorlu bir süreçti ama elhamdülillah geçti”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Ay bana bu süreç çok fazla bir rol yükledi, çocukların evde öğretmenleri olmuştum hani belirli bir disiplini oluşturmak, çocukları dersin başına oturtmak zordu, hele dersler saat dokuzda başlıyordu çocukları kaldırı kahvaltı yaptırt yani cidden sabır isteyen bir şeydi bana çok fazla bu süreç sorumluluk ve yük bindirdi iki yaramaz çocuk dersleri ödevleri, ev, ev işi, yemeği çamaşırı, bulaşığı derken çok zordu yahu”(K21, 35, Ev Hanımı).

Ayrıca anneler uzaktan eğitim sürecinde öğretmen rolünü üstlendiklerini, çeşitli aktiviteler yaparak çocuğun salgın sürecini güzel bir şekilde geçirmesini sağladıklarını, çocukları ile bu süreçte çok ilgilendiklerini belirtirken, bazı anneler ise bu süreçte çocukla birlikte tekrar öğrenci olduklarını, çocukla derse katıldıklarını, ödevlerini sürekli kontrol ettiklerini, bu anlamda sürekli derslerle etkileşim içinde olduklarını ifade etmişlerdir:

“Yani benim için değişen bir şey olmadı çünkü rolüm değişmedi yani çünkü ben şimdide çok ilgileniyorum çocuklarımla, birebir onlarla yaşıyorum yani birebir şimdiki annelerle bizim zamanımızdaki anneler arasında çok fark var. Bizim annelerimiz çok çocuk doğurdular hiç biri ile

doğru düzgün ilgilenmediler, saldım çayıra mevlam kayıra yaptılar ama biz şimdi benim iki tane kızım var benim iki tane çocuğum var ve ben onların gerçekten çok desteklediğini düşünüyorum, başarısız oldukları zaman hadi daha başarılı olacaksın üzülme öğrencilikte olur böyle şeyler, başarılı olunca aferin sana böyle böyle çok destek olduğumu düşünüyorum e tabi eksik taraflarımda vardır mutlaka”(K14, 44, Ziraat Mühendisi).

“Valla evde öğretmen oldum yani anneliği bıraktım artık öğretmen ben olmuştum. Evde çocuğun derse giriş çıkışlarını kontrol eden ben, ödevlerinde yardımcı olan ben, her türlü etkinliği yine yapan bendim”(K6, 36, Memur).

“Zorluk yükledi yani uzaktan eğitim dediğim gibi siz de çocuk gibi eve bağlanmak zorunda kalıyorsunuz yani evde işlerinizi çocuğa göre ayarlanmanız gerekiyor çünkü çocuk evden çıkmıyor ve evi okul gibi düşünün o yüzden çocuk, çocukla beraber sizde bir nevi öğrenci oluyorsunuz ve çocukla kalmak zorunda kalıyorsunuz, zor oluyor yani anneler için”(K25, 32, Ev Hanımı).

“Çocuklarımla eğitimi sürekli takip eden bir rol üstlendim. Sabah kızları uyandırıp ders başına geçmelerini sağlamak, dersi dinlediklerinden emin olmak dersleri bitince ödevlerini yaptırmak sonrasında ödevleri kontrol etmek, öğretmenle iş birliği yapıp ev içerisinde onların eğitimlerinin devam etmesini sağlayan bir rol yüklendi yani”(K28, 36, Ev Hanımı).

Ayrıca çalışan annelerden, (K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni) ve (K15, 40, Muhasebeci) bu sürecin çok bir rol yüklenmediğini zaten çalışan anne olduğu için bu süreçte iş yerinde olduğunu ve çocukları ile ilgilenmediklerini, bu süreçte var olan sorumluluklarını devam ettirdiklerini ifade ederken, annelerden (K17, 42, Ev Hanımı) bu süreçte etkin bir rol oynamadığını bu süreçten çok fazla etkilenmediğini dile getirmiştir:

“Yani dediğim gibi işte çok bir rol üstlemedim sadece arıyordum girdiniz mi, sen girdin mi? Dersin başladı falan öyle oluyordu yani kayıinvalidem de çok ilgilenmiyordu okuma yazması falan yok o yüzden sadece iletişim halindeydik telefonda. Telefon ile kontrol halinde çocukları kontrol ediyordum onu dışında da çalışan bir anne olduğum için çok bir rol yüklenmiyordum işte eve gittiğimde ödevlerine yaptıklarına falan bakıyordum öyle yani”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“İyi nasıl bir rol yükledi yani hani u rol evet ya hani bir aile bireyi olarak ben çok böyle artısı olmadı yani açıkçası bir rol yükledi diyemem yani hani ekstra daha çok olumsuzluk açısından daha çok yorulduğum, şöyle evet ben ilgilenmeseydim çok umursamasaydım şey olmayacaktı beni olumsuz etkilemeyecekti açıkçası ama o açığı kapatmak açısından sosyallik açısından işte zamanı yani daha kısa sürede daha çok iş yapmaya çalıştım yani dezavantajı oydu yani ya”(K15, 40, Muhasebeci).

“Yani hani söylüyorum ya bu şeyde beni fazla etkilemedi hani çocuklarımla etkiledi mi evet onlar kendilerini o zamana göre falan ayarladılar ama beni etkilemedi yani yani hani bana u şey düşen bir şey olmadı yani, hani ben sadece susup kenarda eşimi dinledim, kızlarımı dinledim, onlar derse girdiler yani hani öyle bir fayda görmedim. Bende doğal olarak etkin bir rol oynamadım”(K17, 42, Ev Hanımı).

3.12.Uzaktan Eğitim Sürecine Ayrılan Zaman

Görüşülen annelere uzaktan eğitim sürecine ne kadar zaman ayırıyorsunuz diye sorulduğunda, görüşülen katılımcılar, derse katılma saatine göre ayrılan zamanın

değiştiğini ancak günlük ortalama 7-8 saati bulduğunu, çalışan anne olarak gündüzleri işte oldukları için bu süreçte çocuğun derse kendisinin katıldığını ancak işten gelince derslerine müdahale ettiklerinin bununda en fazla 2-3 saat olduğunu, ya da derslerin olduğu zaman tüm günün derslere gittiğini, çalışmayan anneler ise çocukla tüm gün derslere girdiğini bununda tüm günü aldığını, hafta sonları da çocukların ödevleri ile uğraştıklarını, tüm günün derslerle geçtiğini, bu süreçte tüm işlerin düzenin derslere göre ayarlandığını ifade etmişlerdir:

“Uzaktan eğitim sürecine ayırdığımız zaman çalışma saatlerine göre değişiyordu, saat sabah sekiz gibi mesela çalıştığı, katıldığı ders saatlerine göre değişiyor yani bu yani günlük sekiz dokuz saat ayırabiliyoruz yani hani ödevle birlikte”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Valla bir iki saatimizi alıyordu. Hafta içi her gün canlı derslerimiz vardı, hafta sonu ayriyeten telafleri dersler vardı, kitap okutuyorduk çocuklara elimden geldiğince diğer çocuklarımda olduğu için akşama kadar büyük oğlumla ilgilenmiyordum, elimden geldiğince ilgilenmeye çalışıyordum hani onunla ilgilendikten sonra da kalan zamanı diğer çocuklara ev işlerine ayırıyordum”(K11, 37, Sekreter).

“Uzaktan eğitim sürecinde küçük çocuğumla ben ilgilendiğim için çok fazla zaman ayırıyorduk, zaten dersler zoom ve EBA üzerinden gerçekleşiyordu. zoom üzerinden gerçekleşen eğitimlerde hoca süreyi kendisi ayarlıyordu, EBA’ da ise belirli bir sistemi teneffüsü vardı, böyle olunca sabahdan akşama kadar iş güc yemeği bir kenara bırakıp çocukla ilgileniyordum. Bu da çok zamanımı alıyordu yani kendime ayıracağım vakit olmuyordu hafta sonu da yine ödevlerle, bir yandan ev işleri ile uğraşıyordum”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Dediğim gibi bizim kaynaklarımız kısıtlıydı, bu yüzden çocuklarım bir telefonla derse girmeye çalışıyorlardı hani kimin dersi öncelikse, önemliyse o derse giriyordu, diğeri de işte EBA üzerinden bakıyordu, zaten diğer iki çocuğum üniversite okuyordu onların EBA ile ilgileri yoktu ama liseye giden çocuğum EBA’ ya katılıyordu, valla ama desen verim alıyor muydu yok yani işte bu süreçlerde zamanımız bu şekilde gidiyordu derslere, göre zamanımızı, işlerimizi şekillendiriyorduk”(K20, 45, Ev Hanımı).

3.13.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocukla İlgilenen Ebeveyn

Çalışmayan annelere uzaktan eğitim sürecinde eğitim alan çocukla kim ilgileniyor diye sorulduğunda, kısıtlamalar olduğu için babası, annesi, abisi, anneannesinin ya da kendisinin idare ettiklerinin, bu süreçte çalışan anne olmanın çok fazla zorluklarını yaşadıklarını, bakıcı ya da abladın yardım aldıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmayan anneler bu süreçte çalışan annelere göre daha avantajlı konumdadırlar. Sürekli evde oldukları için çocukları ile birebir ilgilendikleri genel olarak tespit edilen bir durumdur. Çalışmayan annelere uzaktan eğitim sürecinde

eğitim alan çocukla kim ilgileniyor diye sorulduğunda, babanın bu süreçte genelde işte olduğunu ve çocuklarla annelerinin ilgilendiğini, çocuğun yaş grubuna göre büyüklerin sorumluluklarını bildiklerini ve kendilerinin dersleri ile ilgilendiklerini ancak küçük çocuklarla bizzat annenin ilgilendiğini, baba evde olduğunda onunda çocuğun ödevleriyle ilgilendiğini, evde ağabey veya abla varsa onların bu süreçte destek olduklarını bazen de anne olarak bilgilerinin yetersiz geldiğini ve çocukların kardeşlerinden yardım aldığını dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“Anneanne ilgileniyordu ama kızım daha çok ön plandaydı biliyordu, çözdü artık biraz onu”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Eğitim alan çocuğumla ben ilgileniyordum, o saatlerde evde olmaya çalışıyordum iş saatimi ve iş düzenimi çocuklara göre ayarlıyordum ve o saatler aralığında evde olup çocukların başında ben duruyordum”(K7, 36, Ekonomist).

“Evet, hem ben ilgileniyordum hem de eşim ilgileniyordu. Benim eşimde eğitimci olduğu için o daha çok bir yakın ilgi gösterdi ama ikimizde ilgileniyoruz yani hani çocukların dersiyle ilgili olunca hani ben de ilgileniyorum eşimde ilgileniyor”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Çocuklarım yaşça büyük oldukları için birbirlerine destek oluyordu, yeri geldiğinde benden yardım istediklerinde de bende yardımcı oldum yani hani belirli bir okul hayatım olmadı ama bizde hayat okulundan çok şey öğrendik hani bazen benim bilgim onlara yeterli gelmiyordu, çoğu durumda zaten çok şükür hani büyükler ve yaşça birbirlerine yakınlar, bu yüzden de kendi aralarında sorunlarını dertlerini çözüyorlar yani”(K27, 47, Ev Hanımı).

3.14. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocuğun Derse Katılma Durumu

Görüşülen annelere çocuğunuz uzaktan eğitim sürecinde etkin bir katılım sağlıyor mu sorulduğunda bu süreçte çocuğun genel olarak etkin bir katılım sağlamadığını, çocuğun kendince çok çalıştığı ama annenin zorlaması ile ödevlerini yaptığını, bu süreçte etkili katılımın olmadığını çünkü çocuğun derse adapte olamadıklarını, konsantre olamadıklarını, ders anlatılırken başka şeylerle uğraştıklarını, ders sırasında evde gezindiklerini, çocuğun bazı derslerden verim alırken bazı derslerden hiç verim alamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı anneler ise bu süreçte genel olarak etkin bir katılım sağlamadıklarını, çocukların yaşlarına göre büyük olanların bilinçli olduklarını ve etkin bir katılım sağladıklarını, küçük olanların ise daha oyun çağına olduğu için henüz ev mi okul mu bilincinde olmadığı için etkin bir katılım sağlayamadığını, çocuğun anlama konusunda eksik kaldığını, öğretmenlerinin eksik olduğunu, plansız programsız etkisiz bir dönem olduğunu,

çocukta uyku düzeni olmadığı için dersleri kaçırdığını, çocuğun zorla ders başına oturtulduğu, bazı durumlarda da maddi yetersizlikten dolayı etkin bir katılımın sağlanamadığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Hayır, kesinlikle etkin bir katılım sağlamıyordu, etkin değildi yani dediğim gibi zorlaydı mesela altıncı sınıfa giden çocuğum belki biraz evet uı şeydi mesela özellikle benim çocuklarımda şu sıkıntı vardı çocuklar sırf sürekli derse katılmamak için görüntü vermiyorlardı, görüntülerini kapatıyorlardı benim o sıkıntım vardı yani u derse çok konsantre olamıyorlardı, illa benim olmam gerekiyordu, gidip bir tur atıp geliyorlardı yani öğretmen orada anlatıyor çocuk uı bırakıp gidiyordu sıkılıyordu ama sınıfta öyle değildi sınıfta oturur dersini dinlerdi yani”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Yani benim zorumla evet, yani orada olması gerektiği o konuları öğrenmesi gerektiği konusunda o baskıyla mecbur kalıyorlardı ama hani onu alıyorlar mıydı en küçüğü tamamen sıfır almadı mesela ama ikincisinin öğretmeni çok ilgili bir öğretmendi sağ olsun o aldı, e zaten orta sona giden öğrencim de sağ olsun sadece matematik hocası ile alabildi, yoksa yani matematik ve Türkçenin desteğini alabildi onun dışında hiçbir dersten alamadı açıkçası”(K15, 40, Muhasebeci).

“Şimdi diğer çocuklarım büyük olduğu için evet, etkin bir katılım sağlıyordu. Onlar için hani bir sıkıntı olmadı zaten kendi sorumluluklarını biliyorlardı. Bu yüzden sorun olmadı ama küçük çocuğum hem birinci sınıftı hem de bilincinde değildi okul mu ev mi yani ona daha çok oyun gibi geliyordu. Çoğu zaman da şey yapamıyordu etkin bir katılım sağlamıyordu, benim zorumla bilgisayarın telefonun başına geçiyordu bu yüzden küçük çocuğumun etkin bir katılım sağladığını söyleyemem”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Valla kendileri hiç memnun değillerdi, hani çalışmalarını etkiledi ya, hani diyorum ya bir canlı derslere girebildik öyle bir planlı programlı çalışma ortamı olamadı yani yüz yüze eğitimdeki gibi olmadı yani. Bu da geleceklerini etkiledi daha önce de söylediğim gibi çocuğum on ikinci sınıfa gidiyordu sınav senesindeydi, bu uzaktan eğitim nedeni ile güzel ve etkili bir plan program oluşturmadağı için şimdi tekrardan üniversite sınavına hazırlanıyor. Diğer çocuklarımda da bir plan ve program olmadı bu yüzden etkili bir dönem olmadı ama yine de derslerinden geri kalmadılar hani”(K18, 40, Ev Hanımı).

Annelerden bazıları ise çocuklarının uzaktan eğitim sürecine etkin katılım sağladıklarını, bu süreçte etkin katılım sağladıkları için şu an başarılı olduklarını, planlı ve düzenli oldukları için derslerinden geri kalmadıklarını, bu yüzden olumlu etkilerini çok gördüklerini, öğretmenin de başarılı olmasının özverili olmasının etkili olduğunu, çocuğun büyük bir heyecanla derse katıldığını dile getirirken, annelerden bazıları ise çocukların uzaktan eğitim sürecinde etkin bir katılım sağladıklarını ancak eğitim sisteminin yetersiz geldiğini bu yüzden başarısız olduklarını, çocuğun sorumluluk sahibi olması nedeni ile etkin bir katılım sağladığını ve başarılı olduğunu ifade etmişlerdir:

“Tabi ki sürekli katılıyordu hani hiçbir şeyden geri kalsın istemiyorduk, kimi dönem hiçbir arkadaşı bağlanamıyordu ama benim kızım bağlansa bile tek başına öğretmeni ona dersini veriyordu, hani bu konuda da öğretmenimizin hakkını ve emeklerini göz ardı etmememiz gerek”(K6, 36, Memur).

“Evet, kesinlikle düzenli ve planlı bir katılım sağlıyordu. Zaten ona göre belirli bir plan

oluşturduk bu yüzden de çocuğum hani derslere büyük bir hevesle ve büyük bir istekle katılıyordu, hani hiç bu anlamda bir zorluk ve sıkıntı yaşamadık çünkü çocuklar çok düzenliydiler”(K7, 36, Ekonomist).

“Evet, çocuğum bu süreçte etkin bir katılım sağladı, hani desem ki tembellik yaptılar derse katılmadılar ya da hani derslerde kaçtılar, ödevlerini yapmadılar desem yalan olur valla her ders saatinde kızlarım o derse girmek için bir acele ediyorlardı hani defterlerini kitaplarını yanlarına alıyorlardı ama işte dediğim gibi olmadı hani verim alamadılar, birde bir kızım yabancı dil olduğu için e bunun yüz yüze değil e uzaktan olduğunu düşünsenize olmuyor olmadı hani verimli bir yıl olmadı eğitim hayatları olumsuz etkilendi”(K19, 48, Ev Hanımı).

“Evet, hani bu süreçte etkili bir katılım sağladı, zaten dedim size rehber öğretmeni ile belirli bir ders programı hazırlamışlardı, o ders program dâhilinde derslere de giriyordu, konu da dinliyordu ve testlerde çözüyordu hatta internet üzerinden deneme sınavlarına da katılıyordu ama sonucu başarılı olmadı valla”(K23, 47, Ev Hanımı).

Ayrıca çalışan annelerden (K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli) bu süreçte çocuğunun etkin bir katılım sağladığını ve etkili güzel cevaplar verdiğini ve derslerde çok konuşmasının diğer annelerce eleştirilmesine, öğretmenin çocuğa çok daha çok söz hakkı veriyor şeklinde yorumlanmasına yol açtığını dile getirmiştir:

“Evet, etkin bir katılım sağladı ama diğer velilerden biz çok çok ters tepkiler aldık. Mantıklı ve anlamlı cümleler kurup cevap verdiği için öğretmen diğer öğrencilerde arkadaşından duyduğu zaman daha kalıcı olduğu için çok fazla söz hakkı verdiği için velilerden çok aşırı tepkiler aldı, hem ben hem de öğretmenimiz niye sadece ona söz hakkı veriliyormuş, onların çocukları da varmış gibilerinde, ya çok fazla sıkıntı yaşattı bize uzaktan eğitimin bir daha tekrarlanmamasını diliyoruz”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

3.15. Uzaktan Eğitimle Birlikte Ders Alışkanlıklarındaki Değişim

Annelere uzaktan eğitime geçişle birlikte çocuklarının ders alışkanlıkları değişti mi, değiştiyse bu değişimin nasıl olduğu sorulduğunda, çocukların ders alışkanlıklarının değişmediğini sadece uzaktan eğitimin bu süreçte sorun olduğunu, çocuğun uzaktan eğitim sürecine adapte olmasında birtakım sorunlar yaşadığını, bu süreçte var olan düzenlerinin bozulduğunu, çocukların bu süreçte derslerde ciddiyetsiz olduklarını, düzensiz olduklarını öğretmeni uzanarak dinlediklerini okul ortamında böyle bir şeyin olamayacağını, ders alışkanlıklarının değişmesinin çocukta okuldan nefret etme durumu yaratması olsa da ders alışkanlıklarını devam ettirildiği şeklinde dile getirirken, bazı anneler ise çocukta değişimin meydana geldiğini, çocuğun derslere katılmadığını, dersleri etkili dinlemediği, ders sonrası soruları cevaplayamadığını, çocukların tembelleştiği, okullardan uzaklaştığı, okulun yarattığı düzenin bozulduğu ve evde düzensizliğin hâkim olduğunu, ciddiyetsizliğin olduğunu,

çocukların bu süreçte çok kolay sınıflarını sınavları geçtiğini, çocuğun derslere girmek isteğinin azaldığı ve zorla derslere girdiği, çocuğun derslerden soğuması derse girmemek için hastayım gibi bazı gerekçeler üretmesini, süreç sonunda çocuklarının başarılarının düştüğü gibi birçok farklı görüş dile getirmişlerdir:

“İl değişmedi yine aynı şekilde yürüttüler yani hani bizim için zaten bu uzaktan eğitime katılım süreci verimli bir dönem olmadı hani benim çocuğum okul hayatını çok seven ve kolay adapte olan bir çocuk değildi, hani tam düzen oturdu derken böyle bir sisteme geçilmesi bizi tabi ki zorladı. Evde yeni baştan bir düzen oturtmak, çocuğu ona adapte etmek aşırı zordu ama hani ödevleri ve dersleri dinleyip yapıyordu yani bu anlamda bir şey diyemem yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“İl evet, evet yani şunu söyleyeyim uzaktan eğitime geçince çocuklarda büyük bir boşlama oldu, hiçbir disiplin hiçbir kural, kaide yoktu. Çocuğun dersi başlıyordu, ayağını uzatarak inanın hiçbir böyle bir sınıf resmiyeti yoktu, sınıfta olma ders dinleme şey konusunda resmiyet yoktu, çocuk uzanıyor alıyor telefonu eline ya görüntüsünü kapatıyor, büyük ihtimalle görüntüsünü kapatıyor o şekilde dersi dinliyordu. Böyle bir ciddiyetsizlik oluşmuştu il ama uzaktan eğitim kaldırıldığı zaman normal yüz yüze eğitimde bunlar düzeldi tabi bu düzelme çok kısa olmadı onu belirtiyim yani çok rahat olmadı baya bir sürdü, resmen bir dönemimiz geçti. Çocuk daha yeni yeni okula alışmaya başladı yani bir düzensizlik oluşmaya başladı, çocuklar da ciddi bir boşlama oldu bir şeylik oldu ciddiyetsizlik oldu”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Tabi ki değişti, uzaktan eğitimde çocuk ekranı kapatıyordu (güldü) görüntü bile yok kendini bile göstermiyordu. Yataktan zaten zor bela çıkıyordu ekranın başına geçiyordu, öğretmende zaten ders anlatıyordu çocuğu konuşturuyordu o derslerden verim almıyordu, ders sonrası soru sorduğunda derste gördüğü konunun cevabını veremiyordu ya. Ama yüz yüze eğitimde hani kızım da öyle hani okul sürecinde ders zamanlarının farklı artık kendi ortamında yapmaya çalışıyor, tabi küçük içinde illa ki değişti onun içinde daha iyi oldu hiç olmazsa artık okumaya zaman ayırıyor, gelip yazı yazmaya çalışıyor”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Evet, tabi ki değişti. Ya çocuğun şey derse katılımı azaldı, derse girmek istemiyordu sorunu çıkarıyordu derse girmemek için ağlıyordu yani ama yine de benim zorumla ve benim etkimle birlikte derse katılıyorduk, birde bizim için mesela derslerin o kadar erken saatte olması hiç hoş olmuyordu mesela yurt dışında okul saatleri sabah on da başlarken hani bizim öğretmenimiz sekizde bile ders yaptı tabi sonra bu EBA sistemi devreye girdi öncesinden zoom üzerinden istediği saatte yapabiliyorlardı ya da istedikleri günde işte EBA devreye girince çok şükür yani öğretmenlerin kafalarına göre ders yapmaları da bitmiş oldu. Bir gün ders dokuzda başlardı diğer gün saat birde o şekilde saat olarak güzel oldu”(K22, 36, Ev Hanımı).

Ayrıca bazı anneler ise çocukların bu süreçte ders alışkanlıklarının değiştiğini, çocukların sorumluluklarının daha çok arttığını, değişime ayak uydurmada sorunlar yaşadıklarını, okuldan soğuduklarını, görev ve sorumluluklarını yerine getiremediklerini ancak sonradan ciddiyeti anlayıp derslerine ağırlık verdiklerini, ödev kavramını unuttuklarını ifade ederken, annelerden bazıları ise bu süreçte maddi imkânsızlıklar nedeni ile derslere çocukların katılamadıkları için geri kaldıklarını, bu süreçte çocukların ders alışkanlıklarının değiştiğini, çocukların derslere katılma heveslerinin kalmadığını bu yüzden de oturup ağladıklarını, rahatlıklarının oluştuğunu dile getirmişlerdir:

“Evet, tabi ki, değişimi nasıl oldu daha çok sorumlulukları arttı okulda öğrendiğini yüz yüze eğitimde öğrendiği ile aynı olmadı, sorumluluğu arttı eskiden bir kat çalışıyorsa şimdi artık iki kat daha fazla çalışmak durumunda kaldı. Günlük kırk soru çözerken artık günlük seksen soru çözmeye başladı, e konu anlatımı da biz kendimiz yaptık çocuklar derste önden gitmek zorunda ya da o gün verilen dersle birlikte gitmek zorundaydı hani iki katına çıktı çocukların sorumlulukları”(K7, 36, Ekonomist).

“Evet, yani hani çok değişme, çok kısa sürede kendimize zaman ayırdık. Bir öğün haline getirdik, her şeyi hani öğretmen on dakika bile ara verince çocuğum bunun farkına varıyordu, zaten kişisel ihtiyaçlarını gördükten sonra anne diyordu hemen on dakika geçti deyip bilgisayarın başına oturuyordu yani bir düzen kurduk kendimize o zaman tabi ki yine yüz yüze eğitim gibi olmuyor çocuk okuldan uzaklaşıyor okuldan kopuyor en azından şimdi yüz yüze olunca çok şükür bu sıkıntılar yaşanmıyor”(K11, 37, Sekreter).

“Evet değişti, yani çocuk bu dönemde derse girme hevesini kaybetti, derse girmemek için türlü bahanelere türlü oyunlara başvuruyordu, hatta bir gün derse katılmamak için oturup ağladı, karnım ağrıyor diye e bizde dedik tamam bugün katılma falan e sonra kız bir canlandı oyunlar oynadı e tabi böyle yaptığı için de bende güzel bir fırça yedi yani (güldü) mesela benim çocuğum yüz yüze eğitim döneminde aşırı çalışkandı hani okula ben demeden hazırlanırdı giderdi ama bu süreçte o eskisi gibi çalışma isteği ve azmi hep kayboldu gitti. Bu da başarısını etkiledi yani”(K26, 37, Ev Hanımı).

“Çocuklarım daha önceden yüz yüze eğitim gördükleri için uzaktan eğitime alışmakta zorluk çektiler. Bu süreçte tüm çocuklar eşit şartlarda imkanlara sahip olmadığı için çocuklarım arkadaş gruplarına oranla eğitimden uzak kaldılar. İmkanlarımız yoktu daha önce de söyledim hani çocuklarımız derslere katılmak istiyorlardı ama elimizde alet yoktu yetemiyordu biri derse girse diğeri kalıyordu diğeri derse girse bu sefer diğeri kalıyordu e hal böyle olunca hep derslerden geri kaldı çocuklar e dersten geri kalınca ne ödev ne çalışma hiçbir şey yapamadılar yani öyle evde oturuyorlardı”(K27, 47, Ev Hanımı).

3.16. Uzaktan Eğitime Katılımda Ebeveyn ve Çocuğun Yaşadığı Sorunlar

Var olan eğitim sisteminden farklı ve yeni bir uygulama olan uzaktan eğitim sistemi uygulamasına geçilmesi, gündelik hayatta da çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Görüşülen annelere uzaktan eğitime katılımda sizin ve çocuğunuzun yaşadığı sorunlar nelerdir diye sorulduğunda, çocuğa bir düzen oluşturan kadar derse katılımında, ödevlerin yapılmasında sorunlar yaşadıklarını, bu süreçte psikolojik olarak etkilendiklerini, teknik arızaların çok yaşandığını, derslerin kısa olduğu için verimsiz geçtiğini, bu süreçte etkili katılım sağlandığını ancak verimsiz olduğunu, bu süreçte bazı annelerin çok sorumsuz olduklarını, evde ders varken gezmeye gittiklerini, erken kalkmanın sorun yarattığını, çalışan anne olmanın bu süreçte daha zor olduğunu vs. ifade etmişlerdir. Bazı annelere ise, yaşları küçük olanlarla bu süreçte derse beraber girdiklerini, çocuğun ders çalışmak istememesi zorla ders başına oturtmaları, çocuklarda özgüven eksikliğinin yaşanması, ilk zamanlar adaptasyon, anlama sorunlarının olduğunu zamanla bu durumun düzeldiğini

ve derslerden geri kalmadıklarını, bu süreçte istenilen eğitimin alınmaması ve sınav yapılması bunun sonucunda da istenilen okulların kazanılmamasının kayıp olarak görüldüğü belirtilmiştir. Bu süreçte maddi sıkıntılar yaşadıklarını ve çocukların ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, EBA' ya girişlerde sorunlar yaşadıklarını bu yüzden derslerden geri kaldıklarını, çocuğun bu dönemde sınav stresi yaşadığını, uyku sorunlarının yaşandığını, ders saatlerinin düzensiz olduğunu öğretmenin keyfine göre derslere girdiklerini vs. bunun gibi sorunları dile getirmişlerdir. Katılımcıların aşağıdaki bu ifadeleri gerçeği ortaya koyar:

“İki sürekli çocuğumla uzaktan eğitime katılımda itişip kalkışma yaşadık hani çocuğum uyan, derse geç kalıyorsun, kalkmayacağım, çocuğum derse katıl, katılmayacağım çocuğum ödevini yap, yapmayacağım bu gibi sorunlar çok yaşadık. Onunla hani çocuğa bir sistem bir düzen oluşturunca kadar çok zorlandım yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Benim çocuğum sorun yaşamadı, düzenli olarak derslerine katıldı ama sadece verimli olduğunu düşünmüyorum, katılımda bir sorun yaşamadık ama ben kendi adıma ve öğrencilerim adına velilerimin sorumsuzluğu adına çok sorun yaşadık. Mesela bende bir veliyim bende bir annem ama cidden benim velilerim, çocukların anneleri, çok sorumsuzdu yani salgın sürecinde bas bas her yerde evden çıkmayın deniliyordu buna rağmen gezmedeyiz gezmedeyiz e çocuk dersten geri kalıyordu ve derslerden sonraki derslerden kopuyordu ben bu gibi çok sorun yaşadım”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“Dediğim gibi eğitimi çocuklarımız istedikleri gibi alamadılar ve bu sürecinde sınavlara yansımaları, sınavlardaki sonuç hani başka bir sorun yaşamadık yani, ama bu sorunda bizim hayatımızı çok etkiledi çocuklarımızın eğitim hayatlarından bir yıl gitti. Hani belki bu süreç ve dönem sınav sistemine yansımaya yada alınan eğitim baz alınarak herhangi bir uygulamaya girilseydi belki çocukların geleceği bu yönden etkilenebilirdi ama olmadı yani başarı elde edemedik bu da bizi çok etkiledi yani. Her şeyimiz vardı zaten internet olsun derse katılmak için telefon olsun yani bir sıkıntımız yoktu”(K19, 48, Ev Hanımı).

“İşte sana söylediğim gibi maddi olarak biz çok sıkıntı yaşadık e bu da çocukların eğitimlerine yansıdı, tabi çocuğumuz diyordu anne bunu yapalım yok, yani bilgisayar alın e para yoktu, test alın para yok, şimdi insan bir test alamıyor kızım valla alamıyoruz, hayat çok zor gerçekten hayat çok zor yani bu anlamda biz zorluk yaşadık bu dönemde”(K20, 45, Ev Hanımı).

Bazı annelerin uzaktan eğitime katılımda karşılaştıkları sorunlar, adaptasyon sorunu ve bu süreç nedeni ile internet ve sistemsel sorunlar yaşadıklarını ifade ederken, bazı anneler ise bu süreçte çocukların sosyalleşmesinde sorunlar yaşadıklarını çocukların daha içe kapanık olduklarını, çocukların sınava giriş senesi olduğu için psikolojik sıkıntılar yarattığını dile getirmişlerdir:

“Ya en büyük sorunumuz göz görme problemi yaşıyoruz şuan gözlük kullanıyoruz. Yaklaşık bir senedir yani, bu da uzaktan eğitimin bir hediyesi oldu bize daha öncesinde hiçbir göz problemimiz yoktu ama sürekli ekrana maruz kaldığından o yüzden olduğunu söyledi doktorlar onun dışında başka bir sıkıntı yaşamadık”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

“Yani nelerdir, yani çok sınırlı sayıda internet sorunu yaşadık, çok öyle bariz bir internet sorunu yaşamadık yani, bazen böyle donmalar falan oluyordu oda internetten dolayı onun dışında çok bir sıkıntı yaşamadık. Ha tabi bu dönemde çalışan anne olmamanın benim ve bana yüklediği

sorumlulukları göz ardı etmemem lazım benim için hem bedenem hem de ruhen aşırı derece de yorulduğum bir dönem bir süreçti”(K13, 31, Memur aynı zamanda öğrenci).

“Valla bizim için Muhammed açısından yaşadığımız sorun, Muhammed biraz içe kapanık biri hani okul ortamı onun sosyalleşmesi için daha iyiydi, ev ortamında derslere katılım sağlamıyordu, derslerde öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermiyordu, yani sessiz suskun bir şekilde dinliyordu ama dinlediğini de anlamıyordu dersten sonra soruyordum Muhammed burada ne anlatıldı bilmiyorum anne e çocuğum sen daha yarım saat önce bu dersi bu konuyu dinledin yok ses yok. Enes de dediğim gibi birinci sınıfa gittiği için okuma yazma öğrenmesi zor oldu e anaokulu ile okul ortamı aynı değildi bir adaptasyon sorunu yaşadı yani. Bu şekilde”(K21, 35, Ev Hanımı).

“EBA’ya giriş bizim için sorun teşkil ediyordu hani en çok EBA’ya girişte biz sorun yaşadık, dersler dokuzda başlıyordu ama ancak birkaç saat uğraşlar sonucunda derse katılabiliyorduk. Attıkları o linklere tınlayıp bir şekilde giriyorduk, zaten biz girene kadar çocukta haliyle derslerden geri kalmış oluyordu e haliyle bu da verimi yine düşürüyordu. İki üç derse giriş yapamıyorduk. Bir de derse girsek de direkt atılıyorduk yani, yani EBA’ya girip derse girip iki dakika durup atılıyorduk. Bu yüzden çıkıyorduk yani bu yüzden etkili bir eğitim görmedik yani”(K22, 36, Ev Hanımı).

3.17. Uzaktan Eğitim Sürecinde Anne Deneyimleri

Uzaktan eğitimin salgın ile birlikte günlük hayatımıza girmesi birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu süreç içerisinde çocukların derse katılımı, derslerden verim almaları, ödevlerini, etkinliklerini doğru bir şekilde yapmaları vs. kısacası çocukların her şeyi bu süreçte annelerin sorumluluğu altına girmiştir. Bu süreç içerisinde çalışan anne olmak ayrı bir zorluk oluştururken çalışmayan annelerde de benzer zorluklar yaşanmıştır. Bu bölümde uzaktan eğitim sürecinde çalışan ve çalışmayan annelerin deneyimlerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde çalışan anne olmak, bunun avantaj ve dezavantajları, ev içinde çalışan anne olmanın getirdiği sorumluluklara uzaktan eğitim sorumluluğunun eklenmesi durumu, ev dışında çalışan anne olmanın getirdiği sorumluluklara uzaktan eğitim sorumluluğunun eklenmesi durumu, bu süreçte çalışmayan anne olmak ve bunun avantaj ve dezavantajlarının ele alınması amaçlanmaktadır.

3.17.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmak

Uzaktan eğitimle birlikte eğitim ve öğretimde var olan düzen değişime uğramıştır. Ülke sisteminde var olan yüz yüze eğitim yerini uzaktan eğitime bırakmıştır. Yeni bir alışkanlığın yeni bir düzenin oluşması da çeşitli sorunları, durumları beraberinde getirmiştir. Bu dönemde uzaktan eğitim başlı başına yeni bir uygulama iken yaşanan virüs salgını ve artan vaka ve ölüm sayıları tedirginlik yaratmıştır.

Bu süreç içerisinde çalışan anne olmak, annelerin sorumluluklarını arttırmıştır. İş yerinde ayrı sorumluluklar, evde ayrı sorumluluklar derken mevcut duruma birde çocuğun eğitim sorumluluğu eklenmiştir. Çalışan anne olarak bu süreçte, çocuğun eğitim aldığı sürede çocukla ilgilenememe gibi birçok durumla karşılaşmışlardır.

3.17.2.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmanın Avantajları

Uzaktan eğitim süreci annelerin çocukları ile birebir ilgilenmelerini gerektirdiği, annelerin bu süreçte evde eğitici rollerini üstlendikleri bir süreçtir. Görüşme yapılan çalışan annelere, çalışan anne olmanın bu süreçteki avantajı sorulduğunda, bu süreçte genel olarak avantajını görmediklerini, bu süreçte avantaj olarak virüsün yoğun olduğu dönemde çocukların okula gitmediklerini, virüsten korunduklarını, çocuğun sorumluluklarını bilmesi, derslere düzenli katılmasının, bu süreçte evde kalan annelerin çocuklarla ilgilenebilmelerinin, annenin öğretmen olması ve ikisinin aynı sınıfta bulunmalarının, çocukları ile çeşitli izinlerle bir araya gelmelerini bir avantaj olarak dile getirmişlerdir:

“Avantajını şöyle açıklayayım, virüs konusunda avantajı olabilir bu kadar riskli bir ortamda çocukların okula gitmemesi o konuda avantajımız vardı, ben onu belirtiyim”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“...çocuğum için bizim için avantajımız oğlum sorululuklarını bilen bir çocuk hani derse katılma ve dersi dinleme konsun da sıkıntı yaşatmadı bize, uzaktan eğitim değil benim oğlumun bilinçli olması avantajdı”(K5, 40, İngilizce Öğretmeni).

“avantajı şuydu, evdeydim ben üçüncü bebeğime hamile olduğum için evdeydim hani gönül rahatlığıyla çocuklarımla ilgilenebiliyordum, o yüzden çok sıkıntı yaşamadım”(K11, 37, Sekreter).

“Yani benim avantajım öğretmen olmamdı ve kızımın ikimizin dördüncü sınıf olmasıydı yani bu bizim için gerçekten de bir velinimet oldu çünkü öyle bir şey olmasaydı ben büyük sıkıntılar yaşayacaktım, bizim en büyük avantajımız kızımın da benimde aynı sınıfta olmamız oldu”(K12, 36, Sınıf Öğretmeni).

3.17.3.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışan Anne Olmanın Dezavantajları

Görüşme yapılan çalışan annelere, çalışan anne olmanın bu süreçteki dezavantajları sorulduğunda, bu süreçte ev işleri ve ev dışındaki işlere uzaktan eğitim sorumluluğunun eklenmesinin yorucu olduğunu, evde öğretmen olduklarını, iş yerinde oldukları için çocukları takip etmekte zorluk yaşadıklarını bu yüzden akıllarını hep çocuklarında olduklarını, daha fazla yük ve sorumluluklarının

olduğunu, öğretmen ve sınıfın kalabalık olmasının sorunlar yarattığını, çocuğun psikolojik olarak derslere katılmadığında kötü hissetme durumunun olduğu, derslerde sorun oluştuğunda çözülmeyince çocuklarına destek olamadıkları için üzüldüklerini, ev içerisinde düzensizliğin oluştuğunu ve çocukta sosyalliğin azaldığını, annelerin mekanik bir araca dönüştüğünü ifade etmişlerdir:

“Evde bu süreçte ev işleri zaten bizleri çok yoruyor biliyorsunuz e bu süreçte çalışan anne olmak bir de çocuğun dersleri ile uğraşmak, çocuğun derse katılımı hani dersi aktif bir şekilde dinlemesi, ödevlerini güzel bir şekilde yapması evdeki öğretmen olarak sizin sorumluluğunuz altında yani bu da yorucu bir süreç olmasına yol açıyor bu anlamda bu saydıklarımı dezavantaj olarak söyleyebilirim”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Yani inanın bu süreçte çalışan anne olmanın avantajı yok gibiydi çünkü bize baya bir yük yükleniyordu. İşe gidiyorduk, ondan sonra çocukların bu eğitim süreçlerini takip etmek zorundaydık çünkü bu örgün eğitimden yüz yüze olan eğitimden baya farklı bir durumdu sürekli takip etmek zorundaydık, sürekli sormak zorundaydık çünkü çocuk konuyu anlamıyordu orada konuyu anlamadığı zaman da o şekilde olunca çocuk öğretmen çocukla da ilgilenemiyor, bölemiyordu ama sınıfta olduğunda rahatlıkla sorabiliyor şey olabiliyor. E bizim o sıkıntılarımız vardı avantajı yoktu açıkçası yani ben avantajı olduğunu düşünmüyorum”(K3, 44, Rehabilitasyon Merkezinde Yönetici).

“Yani çalışan anne olduğum için tabi ki ilgilenemiyorduk, üzüliyorduk yardımcım falan da yok, zaten hani emanet edebileceğim kimse yok, sadece üçü bir arada işte kendi hallerinde ders çalışabiliyorlar mıydı bilmiyorlardı, zaten de akşam biz telafisini yaptıysak yapabiliyorduk o da zamanım olduğu zaman hani kendime zaman ayıramıyordum, zaten de ben ve eşim çocuklarla tekrar yapıyorduk öyle idare ediyorduk yani inşallah bir daha kapanmaz”(K4, 38, Okul Öncesi Öğretmeni).

“Avantaj demeyelim aslında dezavantaj çünkü sabah onu uyandırıp derse bağlanmasını sağlıyordum ve ben işe gidiyordum, benden sonra ne yaptığını ne ettiğini çok fazla bilemiyorum. Evde bir ablaları vardı yanlarında o takip etmek zorunda kalıyordu, o yüzden çalışan anne için kolay değildi daha da zordu yani”(K6, 36, Memur).

Ayrıca çalışan anneler için bu süreçte çalışıyor olmalarının, evdeki sorumluluklarını daha da arttırdığını, çocuk bu süreçte evde kaldığı için sürekli annelerin akıllarının çocuklarda kaldığını bu yüzden sıkıntılar yaşadıklarını, çocuğun bağlantı sorunları yaşadığında ya da evde bir sorun yaşadığında hemen müdahale edememelerinin dezavantaj oluşturduğunu, evde düzensizliğin meydana geldiğini, ev içerisinde çatışmaların yaşandığını yorucu, yıpratıcı bir süreç olduğunu ifade etmişlerdir:

“İç çalışan annenin dezavantajı işte çocuğa çalışan anne olarak eğitim zamanın da yüz yüze eğitimde çocuğu okula teslim ediyorsun senin sorumluluğun olmuyor hani okulun oluyor, öğretmenin sorumluluğu oluyor ama uzaktan bir iki saat çalışıyorsan bu süreçte çocuğunla daha fazla çalıştığımız için daha fazla ilgilenmek durumunda kalıyordum e geri kalmaması adına benim de sorumluluğum arttı, çocuğunda doğru orantı da arttı hani ikimize de çok fazla sorumluluklar bindi bu süreçte”(K7, 36, Ekonomist).

“İç avantajı yoktu diyebilirim, imm çünkü sürekli aklınız bir şekilde evde kalıyor ama dezavantajı çoktu, şöyle bir şey çocuk evde ve sen çocuğu birine emanet edip işe gitmek zorundasın, her ne kadar o süreçte esnek çalışmamız olsa da u çalışma olduğu süreçlerde çocuğa bire bir söz

geçirmek gerekiyor anca anne veya babanın sözünü dinleyerek bir nebze olsa bu derse katılım sağlıyor ya da bu sürece bir sorumluluk hissediyor. Dede veya babaanne ya da anneanne ile kaldığında onların fitrattan kaynaklı herhalde çocuk çok şey ıı nasıl desem pek katılım sağlamak istemiyor, sürekli oyun oynamak istediği için çok ıı nasıl desem bu hal beni nasıl desem ıı üzüyordu yani bana büyük bir sıkıntı psikolojikmen büyük bir baskı uyguluyordu. Hani benim evde olmam lazım, şu an bu çocukla ilgilenmem lazım, bu çocuk derse neden girmiyor gibi şeklinde gerginlikler yaşıyordum. Tabi eee tabi salgının da vermiş olduğu bir stres vardı o süreçte daha zordu şimdi iki kat daha değildi daha zordu yani onunda verdiği bir stresle şey yapınca daha da zor oluyordu çalışmak”(K8, 35, Memur).

“Kesinlikle dezavantaj çünkü çocuk bağlantıdan koptuğu zaman ya da bir elektrik kesintisi yaşandığında, derse giremediği zaman direkt telefona sarılıyor ve uzakta olduğumuz için herhangi bir şey yapmamız da imkansız yani ev hanımı olsun, ders kaçmaması adına mesela telefondan girerim hemen o anda sıkıntı yaşatmam ama yakında olmayınca gerçekten çok fazla sıkıntı oluyor. Çocuğa destek olma açısından çok çok sıkıntılı bir süreç ki hele böyle dedelerle, babaannelerle kalan çocuklar için maksimum sıkıntılı bir süreç. Dede zaten girmeyi bilmiyor ee birinci sınıf çocuğu nasıl girsın tek başına, ee çalışan anne, baba yanında yok bilgisayar kullanmayı bilen ya çocuğa öğreteceksiniz alıp karşınıza ya da derse giremeyecek iki seçenek var yani”(K10, 33, Turizm ve Otel İşletmeciliği Ön Büro Resepsiyon Personeli).

3.18. Ev İçinde Çalışan ve Ev Dışında Çalışan Anne Olmanın Getirdiği Sorumluluklara Uzaktan Eğitim Sorumluluğunun da Eklenmesi Durumu

Çalışan annelere ev içinde ya da ev dışında çalışan anne olmanın getirdiği sorumluluklara uzaktan eğitim sorumluluğunun da eklenmesini nasıl yorumluyorsunuz diye sorulduğunda, yorucu bir süreç olduğunu, bu süreçte çalışan anne olarak hem iş yerinde hem de hem de ev işleri ile ilgilenmenin çocuğun dersleri ile ilgilenmenin zor olduğunu, karmaşıklık içinde olduklarını, bu sürecin büyük bir yük olduğunu, psikolojiye olumsuz etkisi olduğunu, evdeki mevcut düzenin alt üst olduğunu, çalışmayan annelere oranla bu süreçte çocukların dersleri konusunda daha duyarlı daha bilinçli olduklarını, zor, yorucu ve yıpratıcı bir süreç olduğunu dile getirmişlerdir:

“Valla benim için çok yorgun ve yorucu bir süreçti yani çok yorucu bir süreçti hani satış danışmanlığı görevini bilirsiniz sürekli gün içerisinde milyonlarca insanla etkileşim içerisindeyiz ve konuşmak hani onlara bir şeyler anlatmak durumundasınız e üstüne birde eve gel yemek yap temizlik yap, birde üstüne çocukla ilgilen, derse girmiş olduğundan emin ol, dersleri ile ödevleri ile ilgilen, hani sosyal bir aktivitesi yok hani çocuğa eğleneceği aktiviteler düzenle, bu şekilde yorucu aşırı bir yorucu süreçti yani”(K1, 35, Satış Danışmanı).

“Yani ister istemez çalışıyorduk geliyorduk ee akşam geliyorduk, yemek hazırla, şunu yap pek ilgilenemiyorduk, olabildiğince ilgileniyorduk pek düzenli olmuyordu. Düzensiz bir hayat psikolojisi dönüyordu yani çapraz bir şey dönüyordu yani yapmaya çalışıyorduk onu yapmaya çalışıyorduk, kızıma sorumluluk yüklemeye çalışıyorduk bir karmaşıklık içindeydi”(K2, 31, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Öğretmeni).

“Imm ben imm daha da çalışan bir kadın olarak her şeyin daha daha zorlaştığını düşünüyorum, daha da böyle sorumluluk yüklediğini bu sorumlulukların bir yerde psikoloji bozacak

noktaya geldiğini düşünüyorum. Bu yüzden olumsuz bir süreçti doğrusu” (K8, 35, Memur).

Ayrıca görüşülen anneler bu sürecin zor ve yıpratıcı olduğunu, hem evde hem iş yerinde hem de çocuğun dersleri ile uğraşmanın bir ton sorumluluk yüklediğini, çalışan annelerin bu süreçte çalışmayan annelere göre daha duyarlı olduklarını çalışmayan annelerin ders zamanı gezmelere, misafirliklere gittiğini, çocuğun derslerini umursamadıklarını dile getirirken bazı anneler, çocukla ders anlamında çatıştıklarını dile getirmişlerdir:

“Hem çalışıyorsunuz hem eve geliyorsunuz bir sürü sorumluluğunuz var bir de üstüne üstelikte online dersi yapan yani kızımın öğretmeni şöyle bir şey demişti ben dersleri yapacağım ama her şeyi siz öğretmeniz lazım. Bu çocukla değil, bu çocuk yapamaz edemez diye bir şey yok siz evde öğrettiklerinizle olacak, gerçekten de öyle olmuştu hem ev işi, hem iş, hem de çocuğa bir ton ders geri kalmaması adına bir sürü şeylerle savaştığımız, bu bizim evin düzenini alt üst etmişti işte” (K9, 34, Memur).

“Valla ona bakarsanız çalışan anneler daha çok duyarlıydı, bu konuda her gördüğüm anne için söyleyeyim, çalışan anne için mesela ev hanımları hep gezmeye gidiyordu, çocuklarını götürüyordu, mesela öğretmen diyordu kızım neden dün canlı derste yoktun öğretmenim gezmeye gitmiştik, öğretmen hani bu defa şöyle diyordu lütfen veliler çocuklarınızı gezmeye falan götürmeyin canlı ders saatinde sonrasında götürün ama inanın ki ben hiç öyle bir şey yapmadım hiç her gün derse girdik yani bir iki gün aksaklıklar oldu hani şöyle kar yağınca internetlerde sıkıntı olduğu için ama gerçekten çalışan anneler daha duyarlı bu konularda” (K11, 37, Sekreter).

“Çok zordu yani sadece öyle diyeyim, çok zordu üstümüze daha büyük bir yük yüklendi, baya bir meşakkatli bir yoldu yani, sonuçta siz çalışan bir kadınsınız ve aynı zamanda bir annesiniz, eşsiniz. Bir değil birden fazla çok fazla sorumluluğunuz var açıkçası ve bu sorumluk sizi hayatınızı gerçekten çok etkiliyor çünkü tüm yük, çoğu yük sizde hani okula gidiyorsunuz, orada öğrencileriniz var, onların dersleri, ödevleri, sınavları ile siz birebir ilgileniyorsunuz çünkü tüm sorumluluk sizde onun dışında ev de tüm işler size bakıyor, evi düzeni siz sağlıyorsunuz e bir anne olarak her şekilde çocuğunuzu en güzel şekilde eğitmek zorundasınız geliştirmek zorundasınız e haliyle böyle olunca ve bu süreçte de çocuğunuzun olumsuz etkilenmemesi için her şeyinizi tüm gücünüzü sorumluluğunuzu ortaya koyuyorsunuz” (K12, 36, Sınıf Öğretmeni).

3.19.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmak

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklar eğitim ve öğretime evden devam etmiştir. Bu süreçte ebeveynler çocukların öğreticileri konumuna gelmiştir. Uzaktan eğitim döneminde çalışmayan anneler çalışan annelere göre çocukları ile daha fazla ilgilenmişlerdir. Ev dışında çalışıp sonrasında ev içerisinde çalışan annelere uzaktan eğitim sorumluluğunda eklenmesi yıpratıcı ve yorucu bir süreç olmuştur. Bu anlamda çalışan anneler çok zorlanmıştır. Çalışmayan anneler için de bu süreç çalışan anneler gibi zor geçmiştir. Çalışmayan annelerin bu süreçte evde olmaları çocukları ile ilgilenebilmeleri adına avantajları olmuştur. Çalışmayan annelerde bu süreçte

görünmeyen emeklerine uzaktan eğitim sorumluluğunun da eklenmesinin zorluklarını yaşamışlardır.

Bu süreçte daha önce teknolojik aletlerle etkileşimi olmayan anneler zorluk yaşamış bu sayede teknolojik araç kullanımını öğrenmişlerdir. Çocukların bu süreçte uzaktan eğitime katılımda zorluklar yaşaması, adaptasyon ve dikkat sorunu yaşamaları, derse katılmak istememeleri, ödevlerini yapmak istememeleri vb. durumlar hem çalışan anneler için hem de çalışmayan anneler için ortak sorunlar olmuştur.

3.19.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmanın Avantajları

Daha önce uygulanmamış bir uygulama olan uzaktan eğitim, salgın süreciyle birlikte hayatımıza girmiştir. Bu süreçte daha önce teknolojik aletlerle etkileşim içinde olmayan anneler teknolojik araçlarla etkileşim içine girmiştir. Çalışmayan anneler bu süreçte uzaktan eğitim, teknolojik araç kullanımı gibi birçok bilgiyi kazanmıştır. Çalışmayan annelere uzaktan eğitimin avantajları sorulduğunda, görüşülen katılımcılar, çocukları ile bu süreçte aktif bir şekilde ilgilendiklerini, çocuğun ders olarak neler yaptığını öğrenmiş olduklarını, hastalığın bulaşmasının uzaktan eğitimle engellendiğini, çocuklar evde kaldıkları için maddi zorluk yaşamadıklarını dile getirmiştir:

“İmm avantajı yani ne bileyim çocuklarla sürekli ilgi ve alaka içerisindeyim biraz düşününce farklı oldum”(K16, 38, Ev Hanımı).

“Ya burada uı çocuklarımızı daha yakından takip ettik, daha çok gözlemledik, hani nasıl bir ders çalışması, mesela okula gidiyordu, dershaneye gidiyordu sabahtan akşama kadar ne yaptığını, nasıl çalıştığını bilmiyorduk, görmüyorduk e en azından gözümüzün önünde ne kadar soru çözdüğünü, ne kadar ders çalıştığını görüyoruz. O yönüyle çok iyi oldu yani en azından bizde çocuğumuzu gördük neler yapabileceğini gördük yani hani bir gününü nasıl geçirdi onu gördük”(K17, 42, Ev Hanımı).

“Ya ikisi oldu bu süreçte hani avantajları da oldu, dezavantajları da oldu. Ev hanımı olmak gerçekten çok zor. Üç tane çocuk, çok büyük bir sorumluluk ama bunun mutluluğu da var tabi. Bunun, bu sürecin yoruculuğu da oldu tabi ama olumlu olarak avantaj olarak dediğim gibi çocuklarımız gözümüzün önünde kaldı, hani hastalığın bulaşması bu şekilde olmadı çok şükür uzaktan eğitimle derslerinden geri kalmadılar yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

“Tabi çocuklarımın yanlarındaydım, yemekleri olsun, çayları, kahveleri, işleri olsun her şekilde elimden geldiğince yardımcı oldum, o konuda her şekilde onlara kolaylık sağlıyorum ve yardımcı oluyorum yani elimden gelen her şeyi bir anne olarak yaptım avantaj olarak bunları söyleyebilirim”(K19, 48, Ev Hanımı).

Çalışmayan anneler bu süreçte çalışmadıkları için çocukları ile birebir ilgilenmelerinin avantaj olduğunu, çocuk göz önünde olduğu için bunun büyük bir

avantaj sağladığını ifade etmişlerdir:

“Ay benim için çok zor bir süreçti, avantaj olarak bu süreçte çalışmayan bir anne olduğum için çocuklarımla birebir ilgilendim, hani çalışan bir anne olsaydım çocukların dersleri hep aksardı çünkü onlarla benim gibi birebir ilgilenecek biri yok bu yüzden evde olmam bir avantaj oldu”(K21, 35, Ev Hanımı).

“Çalışmayan anne olmanın bu süreçteki avantajı, çocuğumuzun her zaman ve her anlamda yanında olabiliyor oluşumuzdur, hani çocuk ders çalışıyor mu, çalışmıyor mu gözünün önünde ve sürekli bir kontrol halindesin yani”(K26, 37, Ev Hanımı).

“Çocuğumla ilgilenme zamanı fazlasıyla oldu bu süreçte ve biz eğitimi ile ilgilendik”(K29, 43, Ev Hanımı).

“Çalışmayan anne olmanın bu süreç içerisindeki avantajı, çocuğunla birebir ilgilenme olanağına sahip oluyorsun hani çalışan anne olsan çocuğun derse katılıp, katılmadığından, neler yaptığından haberi olmayacak ama çalışmayan bir anne olarak çocuğun eğitim sürecinde sürekli yanında olup, başında durabiliyorum bu avantajdı”(K30, 40, Ev Hanımı).

3.19.2.Uzaktan Eğitim Sürecinde Çalışmayan Anne Olmanın Dezavantajları

Uzaktan eğitim süreci salgın nedeni ile virüsün yayılım hızının azaltılması için tüm dünyada uygulanan ve çocukların eğitimden geri kalmamasını sağlayan bir eğitim yöntemidir. Bu sürecin birçok avantajı olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Çalışmayan annelere uzaktan eğitim sürecinin dezavantajları sorulduğunda, sürekli çocuklarla ilgilendiklerini bu yüzden ev işlerinin aksadıklarını, çocuğa bu süreçte bilgi anlamında yetemediklerini, uzaktan eğitim sürecinde çocukların adaptasyon sorunu yaşadıklarını, çocuğu ders başında tutamadıklarını, psikolojik olarak yıprandıklarını, dile getirmişlerdir:

“... dezavantajları hani çalışmadığım için bir anne olarak, çalışmadığım için daha fazla zaman harcayabiliyorum onlara, daha ilgili olabiliyorsun bu konuda böyle e tabi ev hanımının da süreci kolay değil, aslında bir çalışan kadın kadar çalışıyoruz. Temizlik, şusu busu bilmem ekstra birde onlarla ilgilenmek daha bir farklı oluyor. Zor olsa da valla aynı şekilde devam ediyoruz üçünde de bu şekildeydik hiç babamızın bize faydası yok o yüzden genelde hep ben ilgileniyorum buda dezavantaj olabilir aslında (güldü)”(K16, 38, Ev Hanımı).

“... ama onun dışında da hani bizimde her konuda bilgimiz hani derste de bilgimiz olmadığı için hani çocuğumuza yetemedik yani o yönüyle kötüydü”(K17, 42, Ev Hanımı).

“... dezavantaj da adaptasyon alışma sürecinde çocukların o planlı programlı hallerinin gitmiş olmasını söyleyebilirim. Bu şekilde yani çok şükür o süreci de atlattık yani”(K18, 40, Ev Hanımı).

“... dezavantaj olarak ise eğitim yeterli gelmedi onlara, keşke eğitim iyi olsaydı benim çocuğum dışarıda okuduğu için bu bana bir aslında maddi bir avantaj sağladı çünkü biz bu süreçte ev falan tutmuştuk. Hani o bana maddi bir avantaj sağladı ama dediğim gibi bu sürecin çocuklarıma yeterli gelmemsi de dezavantaj oldu”(K19, 48, Ev Hanımı).

“... dezavantaj olarak maddi yönden yine bilgisayarımız telefonumuz internetimiz olmayışı ve çocuklarımın derse katılmaması hem onları hem de beni çok üzdü”(K20, 45, Ev Hanımı).

Ayrıca çalışamayan annelerin bu süreçte dile getirdikleri dezavantajları, ev işi ve çocuğun dersleriyle ilgilenmenin yorucu olduğu, çocuğun dersleriyle ilgilendiklerinde ev işlerinin aksaması ve evde düzensizliğin oluşması, çocukla derse katılması için sorunlar yaşadıklarını bazen şiddete başvurdıklarını, sistemin uygun olmamasının da bir sorun olduğu ifade edilmiştir:

“Dezavantaj ise işte ev işleri ile çocukların bu eğitim sürecinin bir arada olması beni çok yordu ve çok yıprattı. Çocukların bir yandan yaramaz olması söz dinlememesi çok etki etti yani ben hem bedenem hem de psikolojik olarak aşırı yıprandım”(K21, 35, Ev Hanımı).

“... dezavantajı ise sürekli çocukla ilgilendiğimiz için ev içersindeki işler bitmiyor, hepsi kalıyor, hani temizlik, yemek o bu şu hep aksıyor, yetişmiyor bu da bize bir yük oluyor yani sonuçta hem çocukla ilgileniyorsun hem de ev işlerini temizliğini yemeğini osunu busunu yapıyorsun e haliyle insan yoruluyor cidden”(K26, 37, Ev Hanımı).

“Dezavantajı olarak işte çocuğumun belirli bir düzen oturtamaması, o derslere katılmama rahatlığı ve ödevlerin zorunlu değil diye yapmama isteği bizlerde sorun yarattı, dezavantaj bir durum yarattı. Bu yüzden çocuğumla sürekli çatışma durumundaydık valla arada terlik yiyordu”(K29, 43, Ev Hanımı).

“...dezavantajı ise bu sistemin benim çocuğum gibi çocuklara uygun olmaması bence çünkü çocuğu durduramıyordum, dersin başına getiremiyordum bunların hepsi de bir dezavantaj yani”(K30, 40, Ev Hanımı).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma 2019'da ortaya çıkan Covid-19 salgını sonrası Van kent merkezinde çocukları uzaktan eğitim alan anne deneyimlerini konu edinen bir çalışmadır. Salgının ortaya çıkışı ve gündelik hayatın, eğitim hayatının ev ile sınırlandırılması, ülke içerisinde ilk kez uygulanan uzaktan eğitimin çalışan ve çalışmayan annelerin deneyimlerinden yola çıkılarak irdelenmeye çalışılması amacıyla yürütülen saha çalışmasının sonuçları ele alınmaktadır. Çalışan ve çalışmayan 30 annenin katılımı ile yapılan derinlemesine görüşmelerle gerçekleştirilen, uzaktan eğitime yönelik anne deneyimlerinden elde edilen bulgulara dayanarak yapılan tez araştırmasından elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Ülke içerisinde ilk kez tüm kademelerde uygulanan uzaktan eğitim anne deneyimlerine bağlı olarak kabul görmediği elde edilmiştir. Ülke içerisinde belirli bir alt yapının bulunmaması ve var olan sisteme itimat durumu yeni sisteme uyum konusunda sorunlar yaratmıştır.
- Anne deneyimlerine bağlı olarak uzaktan eğitim sürecinde yeterli düzeyde verim elde edilemediği düşünülerek, çocukların eğitim hayatında birtakım kayıpların meydana geldiği elde edilirken, çocukların bu süreçte başarılı olmaları da öğretmenlerin özverili çalışmaları ve öğretici başarısı ile ilişkilendirilmiştir.
- Anne deneyimlerine göre uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin tablet, telefon, televizyon vs. araçlar vasıtası ile aldıkları eğitimin ev ortamında olmasından dolayı genel olarak çocuklarda dikkat ve adaptasyon sorunu yaşanmıştır.
- Anne deneyimlerinden elde edilen diğer bir sonuç, çocukların bu süreçte teknolojik araçlarla iç içe olmasının hayal gücü eksikliği, oyun kurma eksikliği, kitap okuma alışkanlığının olmaması gibi vs. birçok olumsuzluğa yol açmıştır.

- Salgın süreci sonrası öğrencilerde, öğretmenlerde ve ebeveynlerde göz sağlığı ve görme bozuklukları ortaya çıktığı görüşülen anne deneyimlerine bağlı olarak tespit edilmiştir.

- Anne deneyimlerinden elde edilen bir diğer sonuç, özel okulların devlet okullarına nazaran daha etkin oldukları görülmüştür. Özel okullarda çeşitli etkinlikler, sınavlar ve ödevlendirmelerle bu süreçte çocukların daha düzenli daha planlı ve devlet okullarına nazaran daha başarılı oldukları elde edilmiştir.

- Anneler deneyimlerine bağlı olarak bu süreçte dersler için kullanılan zoom, skype, EBA gibi programlara katılımda sorunların var olmasının, sistemsel bozukluklarının fazla olmasının, bu uygulamanın ülke alt yapısına ve işleyişine için uygun olmadığını ortaya koymuştur.

- Anne deneyimlerinden elde edilen sonuçlara bağlı olarak, uzaktan eğitimin çocuğun başarısına olumsuz etki ettiğini, çocuklarının bu süreçte başarılarının düştüğü, çocukların öğrenmede zorluk yaşadıkları elde edilmiştir.

- Anne deneyimlerinden elde edilen bir diğer sonuç, çocukların eğitim alanında eksiklik yaşamalarının, sonraki yıllarda özel öğretmen desteği ve dershaneye desteğini arttıracaklarını ortaya koymaktadır.

- Yapılan görüşmeler sonucunda uzaktan eğitimin uygulama gerektirmeyen, teorik dersler için uygunluğunun fazla olduğu ancak uygulama gerektiren derslerde yetersiz olduğu elde edilmiştir. Uygulama gerektiren derslerden uygulama yapılmaksızın mezun olan öğrencilerin meslek hayatlarında büyük bir eksiklik yaşayacağı öngörülmüştür.

- Elde edilen veriler doğrultusunda görüşme yapılan tüm anne deneyimlerine bağlı olarak eğitim ve öğretimin uzaktan eğitimle değil yüz yüze örgün bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun da

toplumun uzaktan eğitimle tanıştığı ancak adaptasyon ve uyum konusunda bazı sorunlar yaşadıklarını ve var olan sisteme uyumun daha kolay olduğunu ve toplumun yenilikleri çok çabuk benimsemediği ve kabul etmediği söylenebilir.

- İlkokul dışında farklı kademelerde, uygulama gerektirmeyen derslerde uzaktan eğitim ülke içerisinde alt yapının oluşturulmasıyla uygulanabileceği öngörülmüştür. Doğal afetler, salgın hastalıklar gibi yaşanan istenmedik ve olağanüstü durumlarda yine uzaktan eğitimin temel eğitim için bir alternatif olarak düşünüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

- Bu süreçte evlerinde telefon, tablet, bilgisayar, televizyon vs. olan öğrenciler süreçten aktif bir şekilde yararlanırken, teknolojik araçların bulunmaması ya da evde nüfusun fazla olması çocukların derse katılmamasına neden olmuştur. Bu da toplumsal yapı içerisinde var olan ekonomik eşitsizliğin, eğitim eşitsizliği oluşturmasına yol açmıştır.

- Bu süreç içerisinde anne deneyimlerinden elde edilen olumsuz sonuçlarından biri çocuklarda teknolojik aletlere bağımlılığı arttırması olmuştur.

- Bu süreç içerisinde çalışan annelerin çalışmayan annelere oranla çocukların teknolojik araçlarla zaman geçirmesinde daha bilinçli olduğunu ve bu süreçte daha çok sınırlamalara ve kısıtlamalara gittiği, çocuğun sürekli teknolojik aletlerle ve ev ile sınırlı kalan yaşamını çeşitlendirmek için farklı sosyal aktiviteler düzenledikleri görülürken, çalışmayan anneler genellikle çocuğun dersleri ve ödevleri ile ilgilenip kalan zamanında da ev işleri ile ilgilenerek çocuğun teknolojik araçlarla zaman geçirmesini normal karşılamıştır. Bu da toplumsal söylem içerisinde yer alan çalışan annenin ilgisiz olacağı, çocukla ilgilenemeyeceği gibi var olan tezin doğru olmadığını ortaya koymuştur.

- Salgın sürecinde ev ile sınırlanan hayat sonucu çocukların eğitim masraflarının olmaması ev ekonomisine olumlu bir etki yarattığı görülmektedir.

- Anne deneyimlerinden elde edilen bir diğer sonuç, ev hayatının okul hayatına göre düzenlenmesi, gündelik hayattaki düzen, yeme, içme, uyuma, uyanma, her şeyin çocuğun derslere göre düzenlenmesi ve tüm bu görev ve rol dağılımıyla ilgili öncelikli sorumluluğun annelerde olduğu tespit edilmiştir.

- Gündelik hayatta çocuğun uzaktan eğitime katılımı ile ilgilenme, derslerini kontrol etme, ödevlerini yaptırma gibi çocukla ilgili tüm sorumlulukların yine anne olarak kadına yüklendiği bu da kadının rol ve sorumluluklarını arttırdığını ortaya koymuştur.

- Çocukların bu süreçte derse katılımı ve annelerin bu süreçte derslere önem vermesi ilgili ve ilgili olmayan anne ayrımını ortaya koymuştur. Bazı anneler ders saatinde çocukları akraba ziyaretlerine götürürken bazı anneler ise çocuğunun dersleri için gündelik hayattaki tüm faaliyet ve etkinlikleri iptal edip evin düzenini ve ev içerisindeki faaliyetlerini çocuğun ders saatine göre ayarladığı görülmüştür. Bu durum sonucunda anneler çocuğun derslerindeki başarısızlığın suçlusu olarak uzaktan eğitimi gösterip yaptıkları sorumsuzluğu görmezlikten gelmektedirler.

- Yaşanan salgın ile birlikte gündelik hayatın, ev hayatının, iş hayatının ve sosyal hayatın ev ile sınırlandırılması bireyselleşmeyi arttırmış ve sosyalleşme önünde engel olarak kabul edilmiştir.

- Görüşmelerden elde edilen bir diğer sonuç, sınıfların kalabalık olması ve öğretmenin her çocukla birebir ilgilenmesinin zor olmasının etkisi olduğu söylenilebilir. Sınıfları daha az olan öğrenci ve öğretmenlerin karşılıklı etkileşim ve iletişimin sağlıklı olmasının derslerdeki verimi arttırdığı söylenilebilir.

- Anne deneyimlerinden elde edilen bir diğer sonuç uzaktan eğitimle birlikte çocuklardaki ders alışkanlıkları değişmiş daha tembel bir nesil ortaya

ıkmiştır. Çocuğun derse katılımda anneye zorluk çıkarmasının aile içerisinde, anne-ocuk arasında çeşitli çatışmalar ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy, A.B. (2020). *“Anne-Babaların KoronaVirüs (Covid-19) Salgını Sürecinde Aile Yaşantılarına İlişkin Görüşleri”*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:13, Sayı:71, Sayfa:667-681.

Aldemir, Ç. (2016). *“Kadının Görünmeyen Emeğinin Görünür Kılınması: Ev İçi Emeğin Ücretlendirilmesi”*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sayfa:1-89.

Altıparmak, M. (2011). *“E-Öğrenme Ve Uzaktan Eğitimde Açık Kaynak Kodlu Öğrenme Yönetim Sistemler”*. Sayfa:319- 327.

Altun, D. (2021). *“Coronavirus (Covid-19) Pandemisi Döneminde Çevrimiçi Öğrenme”*. Üniversite Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı: 2, Sayfa:90-107.

Aslan, Ö. (2006). *“Öğrenmenin Yeni Yolu: E-Öğrenme”*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2 Sayfa:121-131.

Aslan, C. (2011). *“ Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Roller”*. Çanakkale Kitaplığı Akademi, Yayın No:7.

Baki, L. (2019). *“Toplumsal Cinsiyet Ve Feminizm Bağlamında “Femvertising”: Kadın İmgesi Üzerine Bir Araştırma”*. T. C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı Reklamcılık ve Tanıtım Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sayfa:1-120.

Başaran, M. (2020). *“Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma”*. S5(2), Sayfa:368-397.

Başaran, M. (2020). *“Anne-Babaların KoronaVirüs (Covid-19) Salgını Sürecinde Aile Yaşantılarına İlişkin Görüşleri”*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:13, Sayı:71, Sayfa:667-681.

Bilgin, R. (2016). *“Geleneksel Ve Modern Toplumda Kadın Bedeni Ve Cinselliği”*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:26, Sayı:1, Sayfa:219-243.

Çankaya, S. (2020). ***“Examining The Turkish Universities’ Distance Education Systems During The Covid-19 Pandemic”***. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitimi Dergisi, Cilt:14, Sayı:1, Sayfa:787-809.

Çiftçi, M. (2020). ***“Covid-19 Salgınında Eğitim: Türkiye Üzerinden Bir Analiz”***. Tarih Okulu Dergisi, Yıl:13, Sayfa: 1648-1673.

Demir, E. (2014). ***“Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış”***. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:39.

Dinçer, S. (2006). ***“Bilgisayar Destekli Eğitim Ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış”***. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE Anabilim Dalı.

Doğan, E. (2020). ***“Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma”***. S5(2), Sayfa:368-397.

Doğan, N. (2018). ***“Annelik Rolü Üzerine: Kadının “Annelik” Kimliği Üzerinden Tahakküm Altına Alınması”***. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayfa:1476-1496, Cilt:6, Sayı:2.

Eken, Ö. (2020). ***“Covid-19 Salgını İle Acil Ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme”***. Cilt:49, Sayı:1, Sayfa:113-128.

Elçi, E. (2011). ***“ Türkiye’de “Kadın Olmak” Söylemi: Kadınlarla Yapılmış Bir Söylem Çalışması”***. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, Sayı:31, Sayfa:1-28.

Erkek, S. ve Karagöz, H. (2009). ***“Kadının İş Hayatındaki Yeri Ve Karşılaştığı Sorunlar”***. Konya Ticaret Odası, Sayfa:1-20.

Ertürk, S. (1975). ***“Eğitimde Program Geliştirme”***. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını.

Fidan, N. ve Okan, K. (1975). ***“Açık Yükseköğretim Sistemleri Ve Uzaktan Eğitim”***. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Gençoğlu, C. (2020). ***“Covid-19 Salgınında Eğitim: Türkiye Üzerinden Bir Analiz”***. Tarih Okulu Dergisi, Yıl:13, Sayı Sayfa:1648-1673.

Güngör, F. (2020). ***“Covid-19’un Toplumsal Kurumlara Etkisi”***. Yüzüncü Yıl

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, Sayfa:328-393.

Horzum, B. (2003). *“Öğretim Elemanlarının İnternet Destekli Eğitime Yönelik Düşünceleri (Sakarya Üniversitesi Örneği)”*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

İşman, A. (2005). *“Uzaktan Eğitim”*. (Genişletilmiş 2. Baskı), Ankara: Öğreti Pegem A Yayınları.

İzmirli, S. (2020). *“Examining The Turkish Universities’ Distance Education Systems During The Covid-19 Pandemic”*. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitimi Dergisi, Cilt:14, Sayı:1, Sayfa:787-809.

Karakaya, H. (2018). *“Görünmez Emek Ve Ev Kadınları”*. Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, Sayfa: 73-94.

Karaman, E.D. (2018). *“Annelik Rolü Üzerine: Kadının “Annelik” Kimliği Üzerinden Tahakküm Altına Alınması”*. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayfa:1476-1496, Cilt:6, Sayı:2.

Karaoğlu, E. (2020). *“Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma”*. S5(2), Sayfa:368-397.

Kaya, Z. (1996). *“Uzaktan Eğitimde Ders Kitapları: Açık Öğretim Lisesi Örneği”*. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Baskı Atölyesi.

Kırmızıgül, H. G. (2020). *“Covid-19 Salgını Ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci”*. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:7 Sayı:5, Sayfa:283-289.

Kuzu, Ç. (2020). *“Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan İlkokul Uzaktan Eğitim Programı (EBA TV) İle İlgili Veli Görüşleri”*. Millî Eğitim, Cilt:49, Özel Sayı/2020, Sayı:1, Sayfa:(505-527).

Kümbetoğlu, B. (2015). *“Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma”*. Sayı:4 Sayfa:34-192.

Mutlu, M. E. ve Özöğüt, E. Ö. ve Kip, K. B. ve Kayabaş, İ. (2014). *“Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Sisteminde E- Gelişimi”*. Ali Ekrem Özkul, Cengiz Hakan Aydın, Elif Toprak, Evrim Genç Kumtepe. Açıköğretimle 30 Yıl, (S.1-58). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Odabaş, H. (2003). *“Internet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi”*. Hakemli Yazılar Türk Kütüphaneciliği, Cilt(17), Sayı:1, Sayfa:22-36.

Özbay, Ö. (2015). *“Dünyada Ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu”*. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, S:(5), Sayfa:376-394.

Özer, M. (2020). *“Educational Policy Actions By The Ministry Of National Education In The Times Of Covid-19 Pandemic In Turkey”*. Kastamonu Eğitim Dergisi, S:28(3), Sayfa:1124-1129.

Sever, M. (2015). *“Kadınlık, Annelik, Gönüllü Çocuksuzluk: Elisabeth Badinter’den Kadınlık Mı Annelik Mi? , Tina Miller’dan Annelik Duygusu: Mitler Ve Deneyimler Ve Corinne Maier’den No Kid Üzerinden Bir Karşılaştırmalı Okuma Çalışması”*. Fe Dergi: Feminist Eleştiri, Cilt:7, Sayı:2, Sayfa:71-86.

Sözen, N. (2020). *“Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme”*. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:12, Sayfa: 302-319.

Şahin, E. (2020). *“Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma”*. S5(2) Sayfa:368-397.

Şişman, M. (2010). *“Eğitim Bilimlerine Giriş”*. Ankara: Pegem Yayınları.

Tan, M. (2019). *“Eğitim Sosyolojisinde Değişik Yaklaşımlar: İşlevci Paradigma Ve Çatışmacı Paradigma”*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:2, Sayfa:557 – 571.

Taş, G. (2016). *“Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri Ve Dönüşümleri”*. Akademik Hassasiyetler. Cilt:3, Sayı:5, Sayfa:163-175.

Tekin, A. (2021), “*Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler Ve Ekonomik Sonuçları*”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:2021/2, Sayı:40, S:330-355.

Telli, S. G. (2021). “*Coronavirus (Covid-19) Pandemisi Döneminde Çevrimiçi Öğrenme*”. Üniversite Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, Sayfa:90-107.

Timurturkan, M. (2019). “*Annelik, Söylem ve İktidar: Eleştirel Bir Tartışma*”. SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayfa:64-78, Sayı:47/2.

Toptaş, E. (2001). “*Uzaktan eğitim ve kütüphanecilik bölümlerinde uygulanması: A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü İçin Bir Model*”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara:Ankara Üniversitesi.

Tosun, N. (2020).“*Covid-19 Salgını İle Acil Ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme*”. Cilt:49, Sayı:1, Sayfa:113-128.

Tuzcu Eken, D. (2020).“*Covid-19 Salgını İle Acil Ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme*”. Cilt:49, Sayı:1, Sayfa:113-128.

Uluocak, Ş. (2011). “*Kadın Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Roller*”. Çanakkale Kitaplığı Akademi, Yayın No:7.

Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020), “*Coronavirüs Ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi*”. Üniversite Araştırmaları Dergisi, S:3(1), Sayfa:25-34.

Yaman, B. (2021).“*Covid-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye Ve Çin’de Uzaktan Eğitim Süreci Ve Uygulamalarının İncelenmesi*”. Sayfa:3298-3308.

Yarcı, S. (2011). “*Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı*”. Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, Sayfa:126/135.

Yener, S. (2018). “*Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Aile Ve Girişimcilik İlişkisi*”. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:6, Sayfa:869-878.

Zabun, B. (2009). “*Temel Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Sosyoloji Öğretim*

Programlarında Yer Alış Durumu, Aile Ve Toplum". Cilt:5, Sayfa:97-103 .

Web Kaynakları:

Birgün. (2020). "*Bilkent Üniversitesi'nden İlginç Kopya Çözümü: Öğrencilere Ayna Gönderilecek*". <https://www.birgun.net/haber/bilkent-universitesi-nden-ilginç-kopya-cozumu-ogrencilere-ayna-gonderilecek-327015> .

Çağıltay, K. (2002). "*Uzaktan eğitim: Başarıya giden yol teknolojiye mi yoksa pedagojiye mi?*". [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000037-yazi.htm> [07.04.2002].

Çelikdemir, K. (2020). "*Covid-19 Salgınında Öğrenmenin Sürdürülmesi*". (Tedmem): <https://Tedmem.Org/Covid-19/Covid-19-Salgınında-OgrenmeNin-Surdurulmesi#Note-3280-1>.

Dinçer, S. (2006). "*Bilgisayar Eğitimi ve Uzaktan Eğitime Temel Bir Bakış Açısıyla*". Çukur Ova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Anabilim Dalı. https://www.researchgate.net/publication/298192658_Bilgisayar_destekli_egitim_ve_uzaktan_egitime_genel_bir_bakis

Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. Milli Eğitim Bakanlığı. (2001). "*Uzaktan eğitim*". :<http://egitek.meb.gov.tr/KapakLink/Uzaktaneğitim/UzaktanEğitim.html>.

<https://Sozluk.Gov.Tr/>.

<https://Data.Tuik.Gov.Tr/>.

İlo. (2020). "*İlo Sectoral Brief. Covid-19 And The Education Sector*". https://Www.Ilo.Org/Wcmsp5/Groups/Public/---Europe/---Ro-Geneva/---İlo-Ankara/Documents/Briefingnote/Wcms_742726.Pdf .

Kaya, Z. (2002). "*Uzaktan Eğitim*". Ankara: Pegem A Yayıncılık. Milli Eğitim Bakanlığı (2021). 18 Eylül'e Kadar Sürecek Uzaktan Eğitim Döneminin Yol Haritası: <http://Www.Meb.Gov.Tr/18-Eylule-Kadar-Surecek-Uzaktan-Egitim-Donemininyol-Haritasi/Haber/21499/Tr>.

Meb. (2020b). "*Sosyal Etkinlik Müracaatlarının Değerlendirilmesi*". Meb.Gov.Tr:

[Http://Ogm.Meb.Gov.Tr/Meb_Iys_Dosyalar/2020_03/13133636_Sosyal_Etkinliklerin_Red_Yazysy.Pdf](http://Ogm.Meb.Gov.Tr/Meb_Iys_Dosyalar/2020_03/13133636_Sosyal_Etkinliklerin_Red_Yazysy.Pdf),

Meb. (2020c). *“Eba Ve Canlı Sınıf Kullanım Saatlerinde Artış”*.
<https://Yegitek.Meb.Gov.Tr/Www/Eba-Ve-Canli-Sinif-Kullanim-Saatlerindeartis/Icerik/3041>

Ozan, Ö. (2010). *“Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci”*. Url:
http://Www.Ozlemozan.Info/Index.Php?Option=Com_Content&View=Article&Id=1226:Uzaktaneitimin-Tarihsel-Geliim-Suereci&Catid=108:Uzaktan-Eitim-&Itemid=291.

Pınar, Ö. (2020). *“Koronavirüs (Covid-19): İtalya’da Virüsten Ölenlerin Sayısı 107’ye Çıktı, Okullar 15 Mart’a Kadar Kapatıldı, Maçlar Seyircisiz Oynanacak”*.
<https://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler-Dunya-51733267>.

Tufan, A. (2000). *“Geleceğin Öğrenme Biçimi: E-Öğrenme”*. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Url:
<http://www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi35/aytac.htm>.

TÜİK, (2022), *“Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2021”*.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568>.

Türkoğlu, R. (2001). *“On-line eğitim”*. [Çevrimiçi] Elektronik adres:
<http://www.teknoturk.org/docking/yazilar/tt000042-yazi.htm>.

Unesco, (2020a). *“School Closures Caused By Coronavirus (Covid-19)”*. Unesco,
(2020b). *“Alternative Solutions To School Closure In Arab Countries To Ensuring That Learning Never Stops Covid-19 Education Response. Education”*.
<https://En.Unesco.Org/Covid19/Educationresponse>.

Who, (2020). *“Who Director-General’s Opening Remarks At The Media Briefing On Covid-19”*. <https://Www.Who.Int/Dg/Speeches/Detail/Who-Director-General-S-Opening-Remarks-Atthe-Media-Briefing-On-Covid-19---11-March-2020>.

Who, (2020). *“Who Director-General’s Opening Remarks At The Media Briefing*

On Covid-19". <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> .

EKLER

Görüşme Formu Ek 1.

UYGULANACAK ANKET (Görüşme Formu) VE ÖLÇEKLER

Soru formu:

A.Sosyo- Demografik Bilgiler:

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Mesleğiniz nedir?
4. Kaç çocuğunuz var?
5. Çocuğunuzun kaçınıcı sınıfı gidiyor?

B.Uzaktan Eğitimin Niteliği ve Bu Sürece Yönelik Düşünceler:

6. Uzaktan eğitim hakkında düşünceleriniz nelerdir? Kısaca bahseder misiniz?
7. Daha önce hiç uzaktan eğitim sürecine dâhil oldunuz mu? Olduysanız kısaca bahseder misiniz?
8. Uzaktan eğitim sürecinin, eğitim ve öğretimde yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
9. Uzaktan eğitimin çocuğunuzun başarısına olumlu ya da olumsuz hangi yönden etki ettiğini düşünüyorsunuz?
10. Bu sürecin çocukların geleceğine ne yönden etki edeceğini düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
11. Sizce eğitim ve öğretim yüz yüze mi uzaktan mı olmalı? Neden?
12. Uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları için neler söylersiniz?

C. Günlük Hayata Uzaktan Eğitimin Etkisi:

13. Günlük hayatınızı uzaktan eğitim nasıl etkiledi, anlatır mısınız?
14. Uzaktan eğitim, ev hayatına nasıl etki etti?
15. Uzaktan eğitim ev içindeki işleyişi ne yönde etkiledi?
16. Uzaktan eğitim süreci size nasıl bir rol yükledi?
17. Uzaktan eğitim sürecine ne kadar zaman ayırıyorsunuz?
18. Uzaktan eğitim sürecinde eğitim alan çocukla kim ilgileniyor?
19. Sizce çocuğunuz uzaktan eğitim sürecinde etkin bir katılım sağlıyor mu? Neden?
20. Uzaktan eğitime geçişle birlikte çocuklarınızın ders alışkanlıkları değişti mi? Değiştiyse bu değişimi anlatır mısınız?
21. Uzaktan eğitime katılımda sizin ve çocuğunuzun yaşadığınız sorunlar nelerdir? Anlatır mısınız?

D. Uzaktan Eğitimde Çalışan ve Çalışmayan Anne Deneyimleri

22. Çalışan anne olmanın bu süreçteki avantaj ve dezavantajları nelerdir?
23. Çalışmayan anne olmanın bu süreçteki avantaj ve dezavantajları nelerdir?
24. Ev içinde ya da ev dışında çalışan anne olmanın getirdiği sorumluluklara uzaktan eğitim sorumluluğunun da eklenmesini nasıl yorumluyorsunuz?

E. Uzaktan Eğitim ve Teknolojinin Etkisi

25. Çocuğunuz uzaktan eğitimi hangi araç/araçlar yardımı ile almakta?
26. Uzaktan eğitim süreci sonrası çocukların teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmesini nasıl yorumluyorsunuz?

27. Daha önce teknolojik aletlerle etkileşiminiz nasıldı?
28. Uzaktan eğitimle birlikte teknolojik aletlerle etkileşiminizin de bir artış oldu mu? Nasıl?
29. Bu sürecin teknolojik aletlere bağımlılığı arttırdığını düşünüyor musunuz? Nasıl?
30. Bu süreç içinde yaşadığınız sizi etkileyen olumlu ya da olumsuz olay nedir? Kısaca anlatır mısınız?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Deniz, İrem

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans:	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2022
Lisans:	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2018

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

22/09/2022

Tez Başlığı / Konusu:

“COVID 19 SÜRECİNDE ÇOCUKLARI UZAKTAN EĞİTİM ALAN ANNE DENEYİMLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ VAN KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ”

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 116 sayfalık kısmına ilişkin, 20/09/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından iThenticate intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %13 (on üç) tür.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayımlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

22/09/2019
İREM DENİZ

Adı Soyadı: İrem DENİZ

Öğrenci No: 19920009001

Anabilim Dalı: Sosyoloji

Programı : Tezli Yüksek Lisans

Statüsü : Y.Lisans ■ Doktora□

DANIŞMAN
DR.Öğr. Üyesi Fatma GÜNGÖRER

22/09/2022

ENSTİTÜONAYI
U Y G U N D U R

...../201.....

Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü